

לאומי | דוח על הסיכונים

2019

תוכן העניינים¹

עמוד	
	חלק 1 מידע כללי
4	דוח על הסיכונים
4	מטרה ועקרון הגילוי
5	מידע צופה פני עתיד
5	תחולת היישום
6	
7	חלק 2 יחסים פיקוחיים עיקריים, סקירת ניהול הסיכונים ונכסי סיכון משוקלים
7	יחסים פיקוחיים עיקריים (KM1)
9	גישת התאגיד הבנקאי לניהול סיכונים (OVA)
10	מידע נוסף על חשיפה לסיכון והערכתו
14	הסיכונים המובילים והמתפתחים המהותיים ביותר
16	סקירת נכסי סיכון משוקלים (OV1)
17	מידע נוסף על נכסי סיכון משוקלים
19	חלק 3 הרכב ההון
19	הרכב ההון הפיקוחי (CC1)
21	מידע נוסף על הון והלימות הון
27	חלק 4 יחס המינוף
27	השוואה בין הנכסים במאזן לבין מדידת החשיפה לצורך יחס המינוף (LR1)
28	יחס המינוף (LR2)
29	חלק 5 סיכון אשראי
29	מידע כללי על איכות סיכון אשראי (CRA)
31	איכות האשראי של חשיפות אשראי (CR1)
31	שינויים במלאי החובות הפגומים (CR2)
31	גילוי נוסף בנוגע לאיכות האשראי של חשיפות אשראי (CRB)
33	סיכון אשראי לפי ענפי משק
37	חשיפות אשראי לפי יתרת תקופה לפירעון
38	חשיפות למדינות זרות
41	שיטות להפחתת סיכון אשראי (CRC)
42	שיטות להפחתת סיכון אשראי - סקירה (CR3)
43	השימוש בדירוגי אשראי חיצוניים בגישה הסטנדרטית לסיכון אשראי (CRD)
44	הגישה הסטנדרטית - חשיפה לסיכון אשראי והשפעות הפחתת סיכון אשראי (CR4)
45	הגישה הסטנדרטית - חשיפות לפי סוגי נכסים ומשקלות סיכון (CR5)
46	מידע נוסף על סיכון אשראי
49	חלק 5א סיכון אשראי של צד נגדי
49	סיכון אשראי של צד נגדי (CCRA)
50	ניתוח חשיפה לסיכון אשראי של צד נגדי (CCR) לפי גישה פיקוחית (CCR1)
50	הקצאת הון בגין התאמת שערך לסיכון אשראי (CVA) (CCR2)
51	הגישה הסטנדרטית - חשיפות לסיכון אשראי של צד נגדי (CCR) לפי תיק פיקוחי ומשקלות סיכון (CCR3)
52	הרכב הביטחון בגין חשיפה לסיכון אשראי של צד נגדי (CCR) (CCR5)
53	חשיפות לנגזרי אשראי (CCR6)
53	חשיפות לצדדים נגדיים מרכזיים (CCR8)
54	חלק 6 סיכון שוק
54	סיכון שוק (MRA)
58	סיכון שוק בגישה סטנדרטית (MR1)

¹ למידע בנוגע לראשי התיבות כשמות הגילויים ראה מקרא בסוף הדוח.

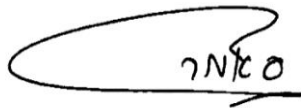
59	חלק 6א סיכון ריבית בתיק הבנקאי (IRRBB) ובתיק למסחר
59	מטרות ויעדים בניהול סיכון ריבית בתיק הבנקאי
61	מידע כמותי על סיכון ריבית בתיק הבנקאי ובתיק למסחר
64	מידע נוסף על סיכון ריבית
68	חלק 6ב סיכון מניות
69	חלק 7 סיכון נזילות
70	יחס כיסוי הנזילות - טבלת גילויים עיקריים (LIQ1)
71	גילויים נוספים בגין יחס כיסוי נזילות (LIQA)
71	מידע נוסף על סיכון נזילות וסיכון מימון
73	חלק 8 סיכון תפעולי
76	חלק 9 סיכונים אחרים
76	סיכון רגולציה
76	סיכון ציות
78	סיכון משפטי
79	סיכון מוניטין
79	סיכון אסטרטגי
80	סיכון מודל
80	סיכון סביבתי
81	סיכון הבנקאות ההוגנת (Conduct)
81	סיכון מאקרו-כלכלי
82	חלק 10 תגמול
82	גילוי איכותי במסגרת לוח (REMA)
87	תגמול שהוענק במהלך שנת הדיווח (REM1)
87	תשלומים מיוחדים (REM2)
88	תגמול נדחה (REM3)
88	מידע נוסף על תגמול
89	תוספת א' קשרים בין הדוחות הכספיים ובין חשיפות פיקוחיות
89	הבדלים בין בסיס האיחוד החשבונאי לפיקוחי ומיפוי הדוחות הכספיים בהתאם לקטגוריות סיכון פיקוחיות (LI1)
91	הקשר בין המאזן ורכיבי ההון הפיקוחי (CC2)
93	המקורות העיקריים להבדלים בין סכומי החשיפה הפיקוחית לבין היתרות המאזניות בדוחות הכספיים (LI2)
93	הבהרות להבדלים בין סכומי החשיפה החשבונאית לסכומי החשיפה הפיקוחית (LIA)
94	תוספת ב' איגוח
94	חשיפות איגוח (SECA)
95	חשיפות איגוח בתיק הבנקאי (SEC1)
96	חשיפות איגוח בתיק למסחר (SEC2)
97	חשיפות איגוח בתיק הבנקאי ודרישות ההון הקשורות אליהן - תאגיד בנקאי הפועל כיום או כמממן (SEC3)
97	חשיפות איגוח בתיק הבנקאי ודרישות ההון הקשורות אליהן - תאגיד בנקאי הפועל כמשקיע (SEC4)
98	מקרא

חלק 1 - מידע כללי

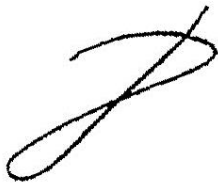
דוח על הסיכונים

אנו מתכבדים להגיש דוח על הסיכונים ליום 31 בדצמבר 2019 (להלן: "דוח על הסיכונים") של בנק לאומי לישראל בע"מ (להלן: "הבנק"). הדוח על הסיכונים ערוך בהתאם להוראות הפיקוח על הבנקים והנחיותיו בדבר דרישות הגילוי המפורטות בנדבך 3 של ועדת באזל, כפי שאומצו במסגרת הוראות הדיווח של בנק ישראל, ומידע נוסף על סיכונים.

דוח זה מהווה מידע משלים ונלווה לדוחות הכספיים המאוחדים של הבנק ולדוח הדירקטוריון וההנהלה ליום 31 בדצמבר 2019 ויש לקרוא אותו יחד עם המידע המוצג בהם.

ד"ר סאמר חאג' יחיא
יו"ר הדירקטוריון

חנן פרידמן
מנהל כללי

בשמת בן צבי
סגן מנהל כללי
מנהלת סיכונים ראשית

26 בפברואר 2020

מטרה ועקרון הגילוי

הדוח נועד לאפשר לקוראי הדוחות של הבנק להעריך מידע משמעותי שכלול בהם לגבי יישום מסגרת העבודה של ועדת באזל, ההון, חשיפות הסיכון ותהליכי הערכת הסיכון.

המידע בדוח זה כולל:

- דרישות גילוי שפורסמו על ידי ועדת באזל (דרישות נדבך 3).
 - דרישות גילוי על סיכונים המבוססות על מקורות אחרים, לרבות דרישות גילוי שפורסמו על ידי הוועדה לציבות פיננסית (FSB) באמצעות צוות משימה לשיפור הגילוי (EDTF).
 - דרישות גילוי נוספות בהתאם להוראות הדיווח של בנק ישראל והנחיותיו (מידע נוסף).
- הדוח נערך בהתאם לדרישות הפיקוח על הבנקים בנוגע לגילוי לפי הוראות נדבך 3 של ועדת באזל ומידע נוסף על סיכונים, כפי שמעודכנות מעת לעת, ובהתאם ולעקרונות המפורטים להלן:
- לגבי נתונים כמותיים שנכללו בגילויים קודמים במסגרת דרישות הגילוי של נדבך 3 או במסגרת דרישות גילוי נוספות כאמור לעיל, הוצגו נתונים השוואתיים לשנת הדיווח הקודמת כנדרש בהוראות.
 - המידע מבוסס בחלקו על מידע פיננסי שמוצג בדוחות הכספיים של הבנק אשר משמש בסיס לחישוב של יחסים רגולטוריים בהתאמות הנדרשות ובחלקו על הערכות פנימיות ומודלים פנימיים. לאור זאת, חלק מהמידע הינו בגדר אומדן לא מבוקר ו/או מייצג מידע שהינו בגדר מידע צופה פני עתיד.
 - המידע האיכותי בנוגע לחשיפה לסיכונים ודרכי ניהולם מפורט ברובו במסגרת דוח זה. מידע רלוונטי נוסף ניתן למצוא בפרק סקירת הסיכונים בדוח הדירקטוריון וההנהלה לשנת 2019 (להלן: "דוח הדירקטוריון וההנהלה").

מידע צופה פני עתיד

דוח על הסיכונים כולל, בנוסף לנתונים המתייחסים לעבר, גם מידע והערכות המתייחסים לעתיד, המוגדרים בחוק ניירות ערך, התשכ"ח-1968, כ"מידע צופה פני עתיד". מידע צופה פני עתיד מתייחס לאירוע או לעניין עתידיים שהתממשותם אינה ודאית ואינה בשליטתו של הבנק בלבד.

מידע צופה פני עתיד מנוסח בדרך כלל באמצעות מילים או ביטויים, כגון: "הבנק מאמין", "הבנק צופה", "הבנק מצפה", "הבנק מתכוון", "הבנק מתכנן", "הבנק מעריך", "מדיניות הבנק", "תכניות הבנק", "תחזית הבנק", "צפוי", "אסטרטגיה", "יעדים", "עלול להשפיע", "תרחישים", "תרחישי קיצון", "הערכה" וביטויים נוספים המעידים על כך שמדובר בתחזית לעתיד ולא בעובדות עבר.

מידע צופה פני עתיד הנכלל בדוח על הסיכונים נסמך, בין השאר, על תחזית לעתיד בנושאים שונים הקשורים להתפתחות הכלכלית בארץ ובעולם ובמיוחד לשוקי המטבע ושוקי ההון, לחקיקה, להוראות גורמי פיקוח, להתנהגות המתחרים, להתפתחויות טכנולוגיות ולנושאי כח אדם.

כתוצאה מאי היכולת לחזות בוודאות שאמנם תחזיות אלה תתממשנה ומכך שבפועל האירועים יכולים להיות שונים מאלו שנחזו, קוראי הדוח צריכים להתייחס בזהירות למידע המוגדר כ"צופה פני עתיד", שכן הסתמכות על מידע כאמור כרוכה בסיכונים ובאי ודאות והתוצאות הכספיות והעסקיות העתידיות של קבוצת לאומי עשויות להיות שונות באופן מהותי.

הבנק אינו מתחייב לפרסם עדכון למידע צופה פני עתיד הכלול בדוחות אלה. האמור אינו גורע מחובות הדיווח של הבנק על פי כל דין.

תחולת היישום

- א. הקבוצה מפוקחת על בסיס מאוחד על ידי הפיקוח על הבנקים בננק ישראל. איחוד החברות המאוחדות ורישום השווי המאזני של החברות הכלולות הינו בהתאם לכללי חשבונאות מקובלים ובהתאם להוראות בנק ישראל. ליום 31 בדצמבר 2019 לא קיימים הבדלים בין בסיס האיחוד לפי כללי החשבונאות ובסיס האיחוד הפיקוחי למטרות הלימות הון. כנדרש בהוראות בנק ישראל, הנתונים המוצגים במסגרת דרישות הגילוי הפיקוחיות בהתאם להוראות ועדת באזל שנכללו בדוח זה מוצגים על בסיס מאוחד בלבד ומבוססים על המידע הפיננסי המוצג בדוחות הכספיים, בהתאמות המתחייבות מיישום הוראות באזל (כגון: הניכויים מההון, מכשירי חוב הכשירים להיכלל בהון הרגולטורי, טיפול מיוחד בהשפעה חשבונאית בגין תכנית התייעלות על הון הבנק וחישוב מותאם בגין התחייבויות אקטואריות מיוחדות).
- ב. שלוחות חו"ל של הקבוצה הבנקאית נתונות לפיקוח על ידי רשויות רגולטוריות במדינות פעילותן, אשר אמצו את מסגרת העבודה של ועדת באזל בשינויים מסוימים בכל הקשור לסטנדרטים בנושא דרישות הלימות הון, נזילות ומינוף.
- ג. המגבלות הרגולטוריות העיקריות על העברת אמצעים נזילים או הון פיקוחי בין חברות הקבוצה בארץ ובחו"ל הן:
1. בנק ישראל אינו מגביל הפקדה של פיקדונות על ידי הבנק בחברות הקבוצה בארץ ובחו"ל, אולם הטיל מגבלות על השקעות בהון ובכתבי התחייבות בחברות בחו"ל על ידי הבנק. לכל הגדלת השקעה או ירידה בהחזקה בכל סוג של אמצעי שליטה אל מתחת ל-80% נדרש אישור מראש של בנק ישראל.
 2. שלוחת ארה"ב - הוראות הרשויות בארה"ב מגבילות את הבנקים המקומיים בהיקף החשיפות מסוג כלשהו כלפי חברות קשורות. השיעור המירבי של החשיפה לחברה קשורה הוא 10% מהון הבנק בארה"ב, וכלפי הקבוצה עליה נמנה הבנק בארה"ב, השיעור המירבי הינו 20% מהונו.
 3. שלוחת אנגליה - הוראות הרשויות בבריטניה מגבילות את הבנקים המקומיים בהיקף החשיפות מסוג כלשהו כלפי חברות קשורות. השיעור המירבי של החשיפה של הבנק בבריטניה כלפי חברות הקבוצה (למעט בנק לאומי לישראל בע"מ) הינו 25% מהון הבנק באנגליה. בהתאם לאישור שהתקבל מהרגולטור בבריטניה (waiver), רשאית חברת הבת באנגליה להגדיל את חשיפתה כלפי בנק לאומי לישראל בע"מ לשיעור של 100% מהון הבנק באנגליה.
- למידע נוסף בנוגע לחברות מוחזקות ראה פרק חברות מוחזקות עיקריות בדוח הדיקטוריון וההנהלה וביאור 15 בדוח הכספי.

חלק 2 - יחסים פיקוחיים עיקריים, סקירת ניהול הסיכונים ונכסי סיכון משוקללים

יחסים פיקוחיים עיקריים (KM1)

	ה	ד	ג	ב	א	
	31 בדצמבר 2018	31 במרס 2019	30 ביוני 2019	30 בספטמבר 2019	31 בדצמבר 2019	על בסיס מאוחד, ליום:
הון זמין (במיליוני ש"ח)						
1	35,190	36,424	36,644	36,882	37,603	הון עצמי רוברד 1 ^(א) הון עצמי רוברד 1, לפני השפעת הוראות מעבר ולפני השפעת התאמות בגין תכניות התייעלות
א1	34,679	36,079	36,018	36,305	37,200	הון רוברד 1, לפני השפעת הוראות מעבר ולפני השפעת התאמות בגין תכניות התייעלות
2	35,190	36,424	36,644	36,882	37,603	הון רוברד 1 ^(א) הון רוברד 1, לפני השפעת הוראות מעבר ולפני השפעת התאמות בגין תכניות התייעלות
א2	34,679	36,079	36,018	36,305	37,200	הון רוברד 1, לפני השפעת הוראות מעבר ולפני השפעת התאמות בגין תכניות התייעלות
3	46,223	47,133	47,438	48,891	49,590	הון כולל ^(א)
א3	39,894	42,425	42,449	43,951	44,824	הון כולל, לפני השפעת הוראות מעבר ולפני השפעת התאמות בגין תכניות התייעלות
נכסי סיכון משוקללים (במיליוני ש"ח)						
4	317,870	312,785	314,763	314,507	316,464	סך הכל נכסי סיכון משוקללים (RWA) ^(א)
יחסי הלימות הון, לפי הוראות המפקח על הבנקים (באחוזים)						
5	11.07%	11.65%	11.64%	11.73%	11.88%	יחס הון עצמי רוברד 1 ^(א) יחס הון עצמי רוברד 1, לפני השפעת הוראות מעבר ולפני השפעת התאמות בגין תכניות התייעלות
א5	10.92%	11.53%	11.44%	11.55%	11.74%	יחס הון עצמי רוברד 1, לפני השפעת הוראות מעבר ולפני השפעת התאמות בגין תכניות התייעלות
6	11.07%	11.65%	11.64%	11.73%	11.88%	יחס הון רוברד 1 ^(א) יחס הון רוברד 1, לפני השפעת הוראות מעבר ולפני השפעת התאמות בגין תכניות התייעלות
א6	10.92%	11.53%	11.44%	11.55%	11.74%	יחס הון רוברד 1, לפני השפעת הוראות מעבר ולפני השפעת התאמות בגין תכניות התייעלות
7	14.54%	15.07%	15.07%	15.55%	15.67%	יחס הון כולל ^(א) יחס הון כולל, לפני השפעת הוראות מעבר ולפני השפעת התאמות בגין תכניות התייעלות
א7	12.56%	13.56%	13.49%	13.98%	14.15%	יחס הון כולל, לפני השפעת הוראות מעבר ולפני השפעת התאמות בגין תכניות התייעלות
א11	10.25%	10.26%	10.26%	10.26%	10.27%	יחס הון עצמי רוברד 1 הנדרש על ידי המפקח על הבנקים ^(ב)
א12	0.82%	1.39%	1.38%	1.47%	1.61%	יחס הון עצמי רוברד 1 זמין, מעבר לנדרש על ידי המפקח על הבנקים ^(ב)
יחס המינוף, לפי הוראות המפקח על הבנקים^(א)						
13	499,412	497,672	514,063	498,772	512,173	סך החשיפות (במיליוני ש"ח)
14	7.05%	7.32%	7.13%	7.39%	7.34%	יחס המינוף (באחוזים) יחס המינוף, לפני השפעת הוראות מעבר ולפני השפעת התאמות בגין תכניות התייעלות (באחוזים)
א14	6.95%	7.25%	7.01%	7.28%	7.26%	יחס המינוף, לפני השפעת הוראות מעבר ולפני השפעת התאמות בגין תכניות התייעלות (באחוזים)
יחס כיסוי נזילות, לפי הוראות המפקח על הבנקים^(א)						
15	112,338	116,439	124,477	117,430	113,161	סך הכל נכסים נזילים באיכות גבוהה (במיליוני ש"ח)
16	92,623	89,936	99,581	97,021	92,336	סך הכל תזרימי מזומנים יוצאים, נטו (במיליוני ש"ח)
17	121%	129%	125%	121%	123%	יחס כיסוי נזילות (באחוזים)

ראה הערות בעמוד הבא.

הערות:

- (א) נתונים אלה כוללים התאמות בגין תכניות ההתייעלות שנקבעו לפי מכתב המפקחת על הבנקים מיום 12 בינואר 2016 בנושא "התייעלות תפעולית של המערכת הבנקאית בישראל" (להלן: "התאמות בגין תכניות ההתייעלות"). בהתאם למכתב כאמור, ההקלות שניתנו לצרכי יחסי הלימות ההון ויחס המינוף בגין תכניות ההתייעלות שאושרו על ידי הדירקטוריון ביוני 2016 וביוני 2017 פוחתות בהדרגה עד ליום 30 ביוני 2021 וליום 30 ביוני 2022 בהתאמה. ביוני 2019 אושרה בדירקטוריון תכנית התייעלות נוספת. בהתאם למכתב המפקחת, ההקלות שניתנו לצרכי ההון הפיקוחי ויחס המינוף בגין תכנית זו פוחתות בהדרגה עד ליום 30 בספטמבר 2024. לפרטים נוספים על השפעת הוראות המעבר וההתאמות בגין תכניות ההתייעלות ראה "הקלה בגין תכניות התייעלות תפעולית" בחלק 3 בהמשך הדוח. מסך הכל יתרות משוקללות של נכסי סיכון הופחת סך של 283 מיליון ש"ח בשל התאמות בגין תכניות ההתייעלות (ליום 30 בספטמבר התווספו 194 מיליון ש"ח, ליום 30 ביוני 2019 התווספו 144 מיליון ש"ח, ליום 31 במרס 2019 התווספו 21 מיליון ש"ח, ליום 31 בדצמבר 2018 התווספו 157 מיליון ש"ח).
- (ב) יחס הון עצמי רובד 1 המזערי הנדרש ויחס ההון הכולל המזערי הנדרש הינם 10% ו-13.5% בהתאמה. ליחסים אלה מתווספת דרישת הון בשיעור המבטא 1% מיתרת ההלוואות כדיור למועד הדיווח. לאור האמור, יחס הון עצמי רובד 1 המזערי הנדרש ויחס ההון הכולל המזערי הנדרש הינם למועד הדיווח 10.27%-1, 13.77% בהתאמה.
- (ג) להרחבה בנושא יחס המינוף ראה חלק 4 בהמשך הדוח.
- (ד) יחס כיסוי הנזילות של הבנק חושב על בסיס ממוצע תצפיות יומיות במהלך הרבעון המדווח. להרחבה בנושא יחס כיסוי נזילות ראה חלק 7 בהמשך הדוח. לפרטים נוספים בדבר מדדים אלה לרבות גילוי כמותי מפורט ראה בהמשך דוח זה.

גישת התאגיד הבנקאי לניהול סיכונים (OVA)

הפעילות העסקית של הבנק כרוכה בניהול סיכונים פיננסיים ושאנים פיננסיים. הסיכונים הפיננסיים המרכזיים אותם מנהל הבנק הינם: סיכוני אשראי שהינם אינטגרליים בעיסוק הליבה של הבנק וכן סיכוני שוק ונזילות. לצד ניהול הסיכונים הפיננסיים, פעילות הבנק כרוכה בסיכונים שאינם פיננסיים אשר ניהולם הינו תנאי הכרחי לעמידה במטרות השוטפות ובמטרות ארוכות הטווח של הקבוצה. בין סיכונים אלה נכללים סיכונים תפעוליים, לרבות סיכונים טכנולוגיים וסייבר, סיכון רגולציה, סיכון ציות, סיכון משפטי, סיכון מוניטין, סיכון אסטרטגי, סיכון מודלים, סיכון סביבתי, סיכון הבנקאות ההוגנת (conduct) וסיכון מאקרו-כלכלי.

אסטרטגיית ניהול הסיכונים בלאומי הינה שמירה על יציבות הקבוצה ותמיכה בהשגת היעדים העסקיים. מטרות אלו מושגות תוך עמידה בתיאבון הסיכון שהוגדר, במדיניות ובמגבלות הנגזרות מהם, אשר יוצרים גבולות גזרה לפעילות העסקית. מסגרת ניהול הסיכונים כוללת מנגנונים לזיהוי סיכונים ואמידתם, הגדרת מבנה ארגוני ותחומי אחריות לניהולם לרבות מנגנוני בקרה ודיווח נאותים.

בבנק מתבצעת פעילות מתמדת לשדרוג תשתית ניהול הסיכונים וניתוח תמונת הסיכון, דבר המאפשר קבלת החלטות באופן מושכל.

מסגרת העבודה המשמשת לצורך אמידת הסיכונים וניהולם וכבסיס לקבלת החלטות כוללת:

- א. תיאבון הסיכון, אשר מתווה את גבולות הגזרה לפעילות העסקית, הן בשגרה והן תחת תרחיש קיצון, ואשר מגדיר בין היתר את המדיניות ואת מגבלות הסיכון לכל סוג סיכון, בהלימה ליעדים האסטרטגיים של הקבוצה.
- ב. תהליכי עבודה מוגדרים לניתוח וניהול הסיכון ברמת העסקה הבודדת, בהתאם לפרמטרים שונים שמבדלים סוגי עסקאות שונים, וברמת התיק הכולל.
- ג. דוחות תקופתיים להערכת הסיכון תוך התייחסות לשינויים בסביבה בה פועל הבנק והערכת השלכות של תרחישים ברמות חומרה שונות.
- ד. הגדרת תכניות פעולה להתמודדות מול הסיכונים והפחתתם.

השיטות ונהלי העבודה בתחום ניהול הסיכונים נבחנים ומתעדכנים באופן שוטף, תוך התחשבות בשינויים החלים בסביבה העסקית ובדרישות בנק ישראל וגורמי רגולציה נוספים.

הערכת הסיכונים ברמה הכוללת של הקבוצה וברמת הפעילות והעסקה הבודדת מבוססת על מספר מתודולוגיות, חלקן מבוסס על הערכות מומחים בכל תחום פעילות וחלקן האחר על מודלים סטטיסטיים מסוגים שונים. השינויים בסביבת הסיכון בארץ ובעולם והשינויים בתפיסת הסיכון מחייבים את הבנק לעדכן את הערכותיו ואת המתודולוגיות שבהן הוא משתמש, תוך אתגור מתמיד שמבוצע על ידי גורמים פנימיים ולעתים חיצוניים.

מידע בנוגע לאופן ניהול הסיכונים לגבי כל אחד מהסיכונים המרכזיים ניתן למצוא בגוף הדוח בעמודים המפורטים להלן:

נושא הגילוי	כללי	סיכון אשראי ¹	הבנקאי	סיכון ריבית בתיק	סיכון שוק לרבות
המודל העסקי ופרופיל הסיכון הכולל	9-14	29-30	54	73	73
מבנה הממשל התאגידי	10-14	30	54	73	73
ערוצי תקשורת	9-14	29-30	54-56	73	73
מערכות למדידת סיכונים	13, 10	30	56-57	73	73
תהליך דיווח מידע על סיכונים לדירקטוריון ולהנהלה	12-13	29	54-56	73	73
מבחני קיצון (מידע איכותי)	14		56-57		
האסטרטגיות והתהליכים לניהול, לגידור ולהפחתה של סיכונים העולים מהמודל העסקי	13-14	29-30	54-57	73-75	73-75

¹ למעט חשיפות סיכון אשראי צד נגדי וחשיפות איגוח אשר מפורטות בחלק 5א ובתוספת ב', בהתאמה.

המודל העסקי

בנק לאומי וחברות הבנות שלו מהווים את אחת הקבוצות הבנקאיות הגדולות בישראל. כקבוצה בנקאית מובילה בישראל ובמטרה להשיג רווחיות נאותה לאורך זמן, לאומי בוחן כל העת את המגמות והשינויים בסביבה העסקית בה הוא פועל, ומגבש אסטרטגיה המתמודדת עם שינויים אלו. לאור המגמות והשינויים המשמעותיים בסביבת הפעילות, אימץ לאומי שני כיווני פעולה מרכזיים שהשילוב ביניהם נמצא בליבת האסטרטגיה של הקבוצה. מצד אחד התאמה של מודל הבנקאות המסורתית, תוך שימת דגש על המשך מתן שירות מקצועי ואיכותי ללקוחות השונים בחלוקה לסגמנטים, בהתאם לצרכיהם, העדפותיהם וקצב אימוץ החדשנות הדיגיטלית שלהם, ומצד שני בנייה של "הבנקאות החדשה", המבוססת על הדיגיטל והחדשנות הטכנולוגית. שני כיווני פעולה אלו תלויים ומשולבים עם ההכרח להתייעל ולמקסם את ניצול ההון תוך כדי עמידה ביעדי הלימות ההון. למימוש האסטרטגיה, הבנק מאורגן בשלושה קווי עסקים מרכזיים הממוקדים בפלחי שוק שונים. למידע נוסף ראה פרק סקירה כללית, יעדים ואסטרטגיה בדוח הדירקטוריון וההנהלה.

מידע נוסף על חשיפה לסיכון והערכתו

מבנה הממשל התאגידי לניהול הסיכונים בבנק, תהליכים ופונקציות מפתח

ניהול הסיכונים בלאומי מבוסס על שלושה "קווי הגנה" כפי שנדרש בהוראת ניהול בנקאי תקין מספר 310 - "ניהול סיכונים".

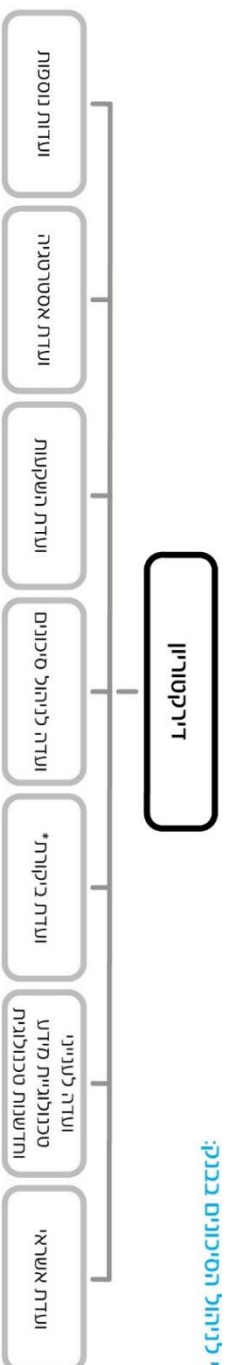
1. קו הגנה ראשון - הנהלות קווי העסקים, לרבות פונקציות תומכות, כגון: ניהול טכנולוגית המידע, נושאות באחריות מלאה לניהול הסיכונים המובנים במוצרים, בפעילויות, בתהליכים ובמערכות הנתונות לאחריותם וליישום סביבת בקרה נאותה על פעילותה באמצעות תהליכי זיהוי, מדידה, ניטור, בקרה הפחתה ודיווח.
 2. קו הגנה שני - החטיבה לניהול סיכונים, שהינה פונקציה בלתי תלויה האחראית לתכנון ולפיתוח של מסגרת העבודה הכוללת לניהול סיכונים בבנק. תחומי האחריות המרכזיים של החטיבה לניהול סיכונים עומדים בהגדרת הוראת ניהול בנקאי תקין מספר 310, לרבות אחריות על ניהול הסיכונים ברמת הקבוצה והבנק, יצירת תמונה כוללת ועדכנית של הסיכון לצורך קבלת החלטות, הובלה בכתיבת מדיניות הסיכונים של לאומי בכל הסיכונים המרכזיים, סיוע לדירקטוריון בגיבוש תיאבון הסיכון של הבנק והובלת תהליך הערכת נאותות הלימות ההון (ICAAP).
 3. קו הגנה השני כולל פונקציות נוספות, כגון: היועצת המשפטית הראשית של הבנק האחראית על ניהול הסיכונים המשפטיים וסיכוני הציות, והחשבונאי הראשי אשר באחריותו הדיווח הכספי וה-SOX.
- קו הגנה שלישי - הביקורת הפנימית כפופה ישירות לדירקטוריון. באחריות הביקורת הפנימית ביצוע ביקורת בלתי תלויה ואובייקטיבית תוך אתגור של הבקורות, התהליכים והמערכות הממוכנות בתאגיד הבנקאי. הביקורת מתבצעת לרוב בדיעבד, על קו ההגנה הראשון והשני תוך וידוא יישום הוראות חוק והנחיות של ההנהלה והדירקטוריון.
- דירקטוריון הבנק אחראי, בין השאר, על התוויית אסטרטגית הסיכון הכוללת לרבות תיאבון הסיכון, פיקוח על מסגרת ניהול הסיכונים בקבוצה, אישור המבנה הארגוני, אישור מדיניות ניהול סיכונים עבור כל אחד מהסיכונים המהותיים, פיקוח ואתגור של רמות הסיכון אליהם נחשפים הקבוצה והבנק תוך וידוא הלימה לתיאבון הסיכון וציות להוראות חוק ורגולציה.
- מנהלת הסיכונים הראשית, אשר הינה חברת הנהלת הבנק וראש החטיבה לניהול סיכונים, אחראית להובלת ניהול הסיכונים העיקריים בקבוצה ובבנק.
- כפוף למנהלת הסיכונים הראשית מכהנים ראש מערך וראשי אגפים לניהול הסיכונים השונים, שניהולם באחריות החטיבה לניהול סיכונים, כפי שמפורט בתרשים בעמוד הבא, וכן ראש מערך אשראים מיוחדים.
- הבנק פועל ליישום מסגרת ניהול סיכונים קבוצתית, הכוללת עקרונות בתחום הממשל תאגידי ובקרה, ככל שאינם סותרים את הוראות החוק והרגולציה המקומית בשלוחות. בכל חברת בת בארץ ובחו"ל מונה מנהל סיכונים ראשי אשר כפוף ניהולית למנכ"ל חברת הבת ובכפיפות מקצועית עקיפה (Dotted Line) למנהלת הסיכונים הראשית של הקבוצה.

השליטה והבקרה על ניהול הסיכונים מתבצעות על ידי ועדות לניהול הסיכונים. הוועדות השונות דנות בהיבטים של חשיפות הסיכון השונות, התוויות מסמכי מדיניות, בחינת פרופיל הסיכון מתודולוגיות ומודלים למדידת החשיפה וכן קובעות מגבלות פנימיות ותהליכי בקרה בהתאם לתנאי השוק ולתיאבון הסיכון של הבנק. להלן פירוט הוועדות:

- ועדת ניהול סיכונים של הדירקטוריון
- ועדת אשראי של הדירקטוריון
- ועדת ניהול סיכונים עליונה בראשות המנכ"ל הראשי בה חברים כל חברי ההנהלה
- ועדות ניהול סיכונים לפי נושאים שונים בראשות מנהלת הסיכונים הראשית ובהשתתפות הגורמים העסקיים:
 - ועדת עליונה לניהול סיכוני אשראי
 - ועדת עליונה לניהול סיכוני שוק
 - ועדה עליונה לניהול סיכונים תפעוליים
 - ועדה עליונה לניהול סיכונים בשלוחות בחו"ל
 - ועדת סיכון תשואה כולל
 - ועדת ניהול סיכוני מודלים
 - ועדה עליונה לניהול סיכוני מוצר חדש
- ועדת ניהול סיכוני ציות עליונה בראשות קצינת הציות הראשית
- ועדת יישום בנקאות חוצת גבולות בראשות היועצת המשפטית הראשית
- ועדת גילוי בדבר יעילות הבקרות והנהלים לגבי הגילוי בדוחות הכספיים ובדבר שינוי בבקרה הפנימית על דיווח כספי - SOX בראשות המנכ"ל הראשי בה חברים כל חברי ההנהלה.
- ועדת דירקטוריון נוספת הינה ועדת ביקורת.

ניהול הסיכונים בחברות הבנות מבוצע בהתאם לעקרונות שנקבעו ברמת הקבוצה כאשר מסמכי המדיניות של חברות הבנות נמצאים בהלימה למדיניות הקבוצתית תוך שהם משקפים שינויים רלוונטיים ככל שנדרש. בכל אחד מתחומי הסיכון נקבע תיאבון הסיכון, מגבלות וסמכויות, וכן קיימות מערכות בקרה ודוחות ניהוליים תקופתיים הבודקים את המגבלות מול המצב בפועל ומבוצע פיקוח על ידי הדירקטוריון של כל חברת בת.

ממשל תאגיד לניהול סיכונים בבנק:

*משמשת גם כוועדת תגמול וכוועדה לכהונת הדוחות הכספיים של הבנק

תנהלה

קו הגנה ראשון – בכפיפות למנכ"ל

מב"ר ההנהלה

קו הגנה שני – בכפיפות למנכ"ל

ישראל ואזרחי

תפיסת העו"ר

מנהלת סיכונים ראשית CRO

- מערך סיכונים אש"ר
- אגף ERM וסיכונים שוק
- אגף סיכונים תפעוליים וזו"ר
- אגף סיכונים מודלים
- מערך אש"ר מיוחדים

פיננס תוק"ר

קו הגנה שלישי – בכפיפות לדירקטוריון

תרבות ניהול הסיכונים והטמעתה

בקבוצת לאומי קיימת תרבות ארגונית המבוססת על ניהול סיכונים איתן המהווה מפתח לניהול סיכונים אפקטיבי. החטיבה לניהול סיכונים מעורבת ומלווה תהליכים מרכזיים של הקבוצה על מנת לוודא שתהליכי ניהול הסיכונים מוטמעים כחלק מהעשייה העסקית. כמו כן, הבנק דוגל בקיום הדרכות שוטפות, הן לצורך חיזוק המקצועיות של העוסקים בניהול הסיכון בקבוצה והן לצורך הטמעת תרבות ניהול הסיכונים ועקרונות ניהול הסיכון בקווי העסקים השונים.

העקרונות המרכזיים בתרבות הסיכון אשר מנחים את הבנק הם:

- ממשל תאגידי הכולל שלושה קווי ההגנה (קווי העסקים, ניהול סיכונים בלתי תלוי והביקורת הפנימית).
- תיאבון הסיכון של הקבוצה והמדיניות לניהול הסיכונים השונים מאושרים על ידי הדירקטוריון. בנוסף, מתקיימים תהליכים רוחביים, כגון: ה-ICAAP (תהליך הערכת נאותות הלימות ההון), תרחישי קיצון ושילוב ניהול סיכונים בתכנית העבודה של הבנק. הפעילות העסקית וניהול הסיכונים והבקורות מאורגנים באופן אפקטיבי לצורך מזעור ניגודי עניינים בקרב העובדים והיחידות הארגוניות. הרמה המקצועית של העובדים הולמת את מורכבות תפקידם והסיכון המנוהל על ידם.
- ניהול סיכונים דיפרנציאלי בראייה כוללת - ניהול כלל הסיכונים המהותיים והממשק ביניהם, תוך הבאה בחשבון של מידת החפיפה בין הסיכונים.
- קיום מבנה ארגוני וסמכויות מוגדרים התומכים ומחזקים את הבנת האחריות והסמכות של הגורמים האחראיים על ניהול הסיכונים.
- תרבות ניהול הסיכונים בבנק מעודדת תקשורת פתוחה שיתוף מידע והתייעצות לרוחב ולאורך הארגון, המהווה נדבך נוסף המסייע בתהליך קבלת החלטות.
- בבנק קיימים כלים לזיהוי והערכה סיכונים תוך הסדרת אמצעי פיקוח, בקרה ודיווח.
- קיום תהליך אישור מוצר חדש - הוגדרה מדיניות לאישור מוצרים חדשים וליזוי הטעמתם, שינויים משמעותיים במוצרים או בפעילויות קיימות וכניסה לשוקים חדשים. תהליך האישור כולל בחינה של הסיכונים הגלומים במוצר החדש והשפעתם על פרופיל הסיכון.
- הבנק מקדם ומטמיע תרבות של הוגנות עסקית תוך התחשבות בצרכי הלקוח.
- הפעילות בבנק מנוהלת על פי עקרונות הקודד האתי אשר מבטאים את ערכי הליכה של הבנק.

תהליך הערכת נאותות הלימות ההון (ICAAP - Internal Capital Adequacy Assessment Process)

תהליך הערכת נאותות הלימות ההון (ICAAP) משמש לצורך בחינת היקף ההון הדרוש לתמיכה בסיכונים השונים, הן במצב עסקים רגיל והן תחת תרחיש קיצון, שהקבוצה חשופה אליהם, על מנת לוודא שהון הקבוצה בפועל עולה על דרישות ההון האמורות בכל זמן. במסגרת התהליך הוגדרו תיאבון הסיכון וסיבולת הסיכון ונערך תהליך מקיף של מיפוי והערכת הסיכונים אליהם הקבוצה חשופה.

מביצוע התהליך עולה כי לבנק יש הון ונזילות הולמים להתמודדות עם כלל הסיכונים שזוהו, הן במצב עסקים רגיל והן בהתממשות תרחישי קיצון חמורים.

תוצרי התהליך מרוכזים במסמך ה-ICAAP שהוגש למפקחת על הבנקים בפברואר 2020.

תיאבון הסיכון

תיאבון הסיכון של הקבוצה מתווה את גבולות הגזרה לפעילות העסקית, הן בשגרה והן תחת תרחיש קיצון. תיאבון הסיכון מותאם לאסטרטגיה של לאומי ולגבולות המיקוד העסקי שבהם בחר להתמקד בפועל ובראייה צופה פני עתיד. תיאבון הסיכון מתייחס לאופן ההתנהלות של לאומי בזיהוי, מדידה, בקרה, ניהול והפחתה של הסיכונים, כאשר להתנהלות זו השפעה ישירה על פרופיל הסיכון השירי של הקבוצה. מגבלות תיאבון הסיכון נבחנות מידי שנה ומאושרות על ידי הדירקטוריון במסגרת תהליך ה-ICAAP. בפברואר 2020 אושרר תיאבון הסיכון של הקבוצה כחלק ממסמך ה-ICAAP.

מסמך תיאבון הסיכון מהווה נקודת ייחוס למסמכי המדיניות הספציפיים לכל סוג סיכון אשר בהם מפורטות מגבלות סיכון נוספות והנחיות לניהול הסיכון.

הצהרת תיאבון הסיכון של הקבוצה דנה בהיקף וסוגי הסיכון המצרפי שהבנק מעוניין לשאת על מנת להשיג את היעדים העסקיים שלו. נקבעו מדדים בתחומים שונים, הן כמותיים והן איכותיים, המבוססים על הנחות צופות פני עתיד אשר מבטאים את הצהרות תיאבון הסיכון המצרפי של הקבוצה.

שימוש במבחני קיצון במסגרת ניהול הסיכונים

ביצוע מבחן קיצון אחיד הינו סטנדרט בין-לאומי מקובל ונדרש בהתאם להמלצות ועדת באזל, ותורם להבנת מוקדי הסיכון להם חשופה המערכת הבנקאית ובנק בודד. תהליך זה מחזק את השקיפות במערכת הבנקאית, מאפשר לבחון את עמידותם של התאגידים הבנקאיים במצב של התפתחות תנאי שוק שליליים ולהשוות ביניהם. התהליך תומך בשיפור המתודולוגיות והבנת גורמי הסיכון בתאגידים הבנקאיים ובפיקוח על הבנקים.

החל משנת 2012 הפיקוח על הבנקים בבנק ישראל עורך מבחן קיצון מאקרו-כלכלי למערכת הבנקאית המבוסס על תרחיש אחיד. במסגרת זו אומד הבנק את תוצאות המבחן באמצעות מגוון של מודלים ומתודולוגיות המתבססות גם על "הערכות מומחה" סובייקטיביות.

כמו כן, במהלך הרבעון הרביעי של שנת 2019 בוצע בבנק התרחיש האחד לשנת 2019 בנושא "מבחן קיצון סייבר".

הפיקוח על הבנקים משלב את תוצאות מבחן הקיצון האחד כרכיב משלים בתהליכי ההערכה הפיקוחיים (SREP), לרבות התייחסות כמותית ואיכותית. במקביל נדרשים התאגידים הבנקאיים לשלב את מבחן הקיצון האחד בתהליך פנימי להערכת נאותות הלימות ההון בבנקים (ICAAP).

בנוסף, בקבוצת לאומי קיים סט של מבחני קיצון פנימיים המתעדכן באופן שוטף, במטרה לבחון מוקדי סיכון עיקריים לאור ההתפתחויות השונות בסביבה בה פועל הבנק.

השפעת מבחני הקיצון החמורים ביותר נבחנת גם לגבי תכנון ההון של הקבוצה במטרה לבדוק שהקבוצה עומדת בכל המגבלות הרגולטוריות והפנימיות שנקבעו בקשר להתממשות התרחישים.

פרופיל הסיכון - הגדרת חומרת גורמי הסיכון

פרופיל הסיכון של לאומי נבחן רבעוני במסגרת דוח החשיפות המדווח לדיקטוריון אחת לרבעון. בחינת פרופיל הסיכון מתבצעת, בין השאר, באמצעות מתודולוגיה לסיווג רמת החומרה של החשיפות לסיכונים השונים. המתודולוגיה מבוססת על כימות השפעת התממשות תרחישים שונים על הון הקבוצה, קרי על יציבותה, וכוללת גם "הערכות מומחה" מקרב הגורמים הרלוונטיים בבנק.

למידע נוסף ראה פרק החשיפה לסיכונים ודרכי ניהולם בדוח הדיקטוריון וההנהלה.

הסיכונים המובילים והמתפתחים המהותיים ביותר

סיכונים מובילים ומתפתחים נגזרים מסביבת הפעילות של הבנק המושפעת מאד בשנים האחרונות מסיכונים הקשורים לרגולציה ולחקיקה, לסביבה מאקרו-כלכלית תנודתית, לשינויים החלים במודל העסקי, ובכלל זה המעבר ל"בנקאות החדשה" המבוססת על הדיגיטל ולמגמות חברתיות וצרכניות. בשנים האחרונות, לנוכח שינויים בסביבה התחרותית, בסביבת הצרכן, בסביבה הרגולטורית ובסביבה הטכנולוגית, ניכרת מגמת התפתחות בסיכונים שאינם פיננסיים.

להלן הסיכונים המובילים והמתפתחים המהותיים ביותר:

סיכון אסטרטגי

ענף השירותים הפיננסיים עובר שינויים משמעותיים בתחום הדיגיטיזציה. פתיחת ענף הבנקאות לתחרות וכניסת שחקנים חדשים כדוגמת חברות הטכנולוגיה המבוססות (גוגל, אמזון, פייסבוק, אפל), חברות הפינטק, חברות הביטוח וחברות האשראי החוץ בנקאי, מחייבות התאמת המודל העסקי. בנוסף, החוק להגברת התחרותיות בשירותים בנקאיים ופיננסיים נפוצים ("חוק שטרומ") כולל בתוכו רכיבים העלולים להשפיע בצורה אסטרטגית על מפת התחרות בישראל. בבנק לאומי, התוצאה הישירה הינה המכירה של לאומי קארד. נושאים נוספים הינם הפעלת מערכת נתוני אשראי החל מאפריל 2019 והבנקאות הפתוחה.

הבנק מקיים תהליך שנתי לאיתור שינויים ומגמות בבנקאות העשויים להשפיע על שוק הבנקאות הישראלי, תוך בחינת הצורך בעדכון והתאמת היעדים האסטרטגיים שהוגדרו. תהליך זה מהווה את הבסיס לגיבוש תכנית העבודה השנתית ולהגדרת היעדים המרכזיים והפרויקטים בתכנית העבודה של החטיבות העסקיות תוך קביעת מדדים לניטור, ניהול ומעקב אחר השגת היעדים האסטרטגיים.

למידע נוסף ראה סיכון אסטרטגי בחלק 9 בהמשך הדוח.

סיכון אבטחת מידע וסייבר

מרחב הסייבר מתאפיין בחוסר וודאות ובדינמיות גבוהה של סוגי ההתקפות, היקפן ועוצמתן. התממשות של אירוע סייבר עלולה לגרום לנזקים כספיים, לגניבת מידע בנקאי רגיש, לשיבוש הפעילות והרציפות התפקודית ואף לפגיעה במוניטין הבנק.

ניהול הסיכון והגנת הסייבר מיושמים, תוך השקעת משאבים רבים. המשאבים מושקעים באופן דיפרנציאלי ובהלימה לאסטרטגיה העסקית וסובלנות הסיכון.

למידע נוסף ראה סיכון אבטחת מידע וסייבר בחלק 8 בהמשך הדוח.

סיכון טכנולוגיה וחדשנות

לאומי מייחס חשיבות רבה לכך שהתשתית הטכנולוגית המשרתת את לקוחותיו ועובדיו תאפשר זמינות ורציפות עסקית ותפעולית, ומשקיע לשם כך משאבים ניכרים.

כמו כן, לאומי מתכנן לשפר את מערכות המחשוב שלו באמצעות פרויקט הטרנספורמציה. במסגרת הפרויקט הבנק נערך לגיבוש תכנית עסקית-טכנולוגית לצורך השגת יעדי העסקיים בשנים הבאות. הבנק מקדיש משאבים ניהוליים רבים לשלבי ההכנה והתכנון לטובת הצלחת הפרויקט וגידור הסיכונים. ההיערכות לפרויקט נמצאת במיקוד הנהלה בכירה ומנהלת במסגרת ממשל תאגידי הדוק.

למידע נוסף ראה סיכון טכנולוגיה וחדשנות בחלק 8 בהמשך הדוח.

סיכון רגולציה

קבוצת לאומי פועלת בסביבה רגולטורית מורכבת ורב תחומית. שינויים מהותיים ומתמשכים בתחומי רגולציה מגוונים מחייבים היערכות מתאימה ומתמשכת בפעילות הבנק.

הבנק פועל באופן שוטף, לניטור ואיתור הוראות הרגולציה הרלוונטיות לפעילותו, על מנת להבטיח את היערכותו לשינויים והעדכונים ברגולציה החלה עליו ולמגמות מהותיות המתהוות בתחום זה, והכל כחלק ממכלול הפעילות של הבנק וגיבוש מטרותיו העסקיות והאסטרטגיות. במסגרת זו פועל הבנק לניטור ואיתור הוראות רגולציה רלוונטיות בישראל. בנוסף, בתחום הרגולציה הבינלאומית, פועל הבנק לאיתור מידע רלוונטי בתחומים מוגדרים ולניתוח המידע על מנת לאתר רגולציה זרה ולזהות מגמות בינלאומיות בתחום פעילותן של רשויות רלוונטיות בארה"ב, האיחוד האירופי ואנגליה, אשר עשויות להשפיע על פעילות הבנק.

למידע נוסף ראה סיכון רגולציה בחלק 9 בהמשך הדוח.

סיכון הבנקאות והוגנת (Conduct)

נמשכת מגמת הרגולציה הצרכנית בדגש על הוגנת (Conduct). במסגרת זו, מושם דגש על התאמת המוצרים הפיננסיים השונים לצרכי הלקוח, תוך מתן גילוי מירבי, שקיפות והוגנות.

הבנק מקפיד על התנהלות שקופה והוגנת במטרה להעניק ללקוחותיו שירותים ומוצרים בעלי ערך. עיקרון זה מקבל ביטוי בחזון הבנק - להוביל בנקאות יוזמת וחדשנית עבור הלקוח. כמו כן, תהליכי הייזום והמכירה כפופים לנהלים ולבקורות אשר מבטיחים התנהלות ראויה. תהליכים אלו נבחנים באופן שוטף, במטרה לשדרגם.

למידע נוסף ראה סיכון הבנקאות והוגנת בחלק 9 בהמשך הדוח.

סיכון מאקרו-כלכלי

גורמים כלכליים מקומיים ובינלאומיים שונים הצביעו בשנה החולפת על האטה כלכלית עולמית. המתחים הגיאוגרפיים-פוליטיים וסכסוכי הסחר גרמו לעלייה בחוסר הוודאות לגבי עתידה של מערכת הסחר העולמית, גלובליזציה ושיתופי פעולה בינלאומיים. ישראל, כמשק קטן ופתוח, חשופה לשינויים החלים בכלכלת העולם, ועשויה להיות מושפעת מההתפתחויות בעולם.

התפרצות וירוס הקורונה בחודש ינואר 2020 מהווה סיכון מאקרו כלכלי גלובלי. עד כה, נגרם נזק ישיר בעיקר לכלכלת סין, בדמות האטה של ממש בצמיחתה ברבעון הראשון של שנת 2020. זאת, בשל השבתת עסקים רבים בתחומי התעשייה והשירותים וירידה ניכרת בהיקף התעבורה (יבשתית, ימית ואווירית) בתוך סין ובינה לבין מדינות אחרות. פוטנציאל הנזק של מגפת הקורונה לצמיחת המשק הסיני והעולמי תלוי במידת המהירות שבה תמוגר התפשטות המחלה.

הבנק בוחן את יכולתו לעמוד בהתפתחויות שליליות בסביבה המאקרו כלכלית באמצעות תרחישי קיצון מערכתיים. כמו כן, מתבצע ניטור ומעקב שוטף אחר ההתפתחויות בשוק על מנת להיערך מבעוד מועד ולהתאים את הפעילות, ככל שיידרש.

למידע נוסף ראה סיכון מאקרו-כלכלי בחלק 9 בהמשך הדוח.

סקירת נכסי סיכון משוקלים (OV1)

	א	ב	ג
	31 בדצמבר 2019	30 בספטמבר 2019	31 בדצמבר 2019
נכסי סיכון משוקלים			דרישות הון מזעריות ^(א)
	במיליוני ש"ח		
1 סיכון אשראי (גישה סטנדרטית) ^(ב)	270,676	267,641	37,272
6 סיכון אשראי של צד נגדי (גישה סטנדרטית)	3,572	3,821	492
10 התאמה בגין סיכון אשראי (CVA)	1,320	1,346	182
16 חשיפות איגוח (גישה סטנדרטית)	356	362	49
25 סכומים מתחת לספי הניכוי (כפופים למשקל סיכון 250%)	12,416	12,819	1,710
סך הכל סיכון אשראי	288,340	285,989	39,705
20 סיכון שוק (גישה סטנדרטית)	5,008	5,313	690
24 סיכון תפעולי	23,116	23,205	3,183
27 סך הכל	316,464	314,507	43,578

(א) דרישות הון בהתאם ליחס ההון הכולל המזערי הנדרש בתוספת דרישת הון בשיעור המבטא 1% מיתרת ההלוואות לדיר למועד הדיווח לסך של 13.77%.

(ב) סיכון אשראי אינו כולל סיכון אשראי של צד נגדי, התאמה בגין סיכון אשראי, סיכון סילוק, חשיפות איגוח וסכומים מתחת לספי הניכוי.

למידע על הקשר בין הדוחות הכספיים ובין החשיפות הפיקוחיות ראה תוספת א' לדוח זה.

מידע נוסף על נכסי סיכון משוקללים

תנועות בנכסי סיכון משוקללים

להלן מוצגות תנועות בנכסי הסיכון כתוצאה משינויים בתמהיל, באיכות אשראי ומסיבות אחרות אשר השפיעו על יתרם לצורך כימות דרישות ההון של הבנק:

תנועה בנכסי סיכון אשראי^(א)

לשנה שהסתיימה ביום 31 בדצמבר		
2018	2019	
במיליוני ש"ח		
277,344	288,862	יתרת פתיחה
7,923	4,076	שינוי בעסקאות
598	(1,955)	ביטוח ערבויות חוק מכר
(154)	(335)	שינוי דירוג
2,887	(3,577)	הפרשי שער
634	87	כניסה/יציאה מכשל
1,042	(742)	עסקאות נגזרים נטו
(156)	(198)	שינוי ב-CVA
690	(113)	קיוזום מס שער במיסים נדחים
(3,210)	-	השפעת שינוי מקדם המרה ערבויות חוק מכר ל-30%
1,264	2,235	אחר
288,862	288,340	יתרת סגירה

(א) התנועה כוללת סכומים הקשורים לסיכון אשראי, סיכון אשראי צד נגדי, חשיפות איגוח וסכומים מתחת לספי הניכוי הכפופים למשקל סיכון 250%.

תנועה בנכסי סיכון שוק

לשנה שהסתיימה ביום 31 בדצמבר		
2018	2019	
במיליוני ש"ח		
4,464	6,295	יתרת פתיחה
19	858	סיכון ריבית - שינוי בפוזיציות הפתוחות
358	(514)	סיכון מט"ח - שינוי בפוזיציות הפתוחות - דולר, ליש"ט, אירו ויין
(130)	(14)	סיכון מניות - שינוי בחוזים עתידיים ובאופציות על מדדי מניות
1,584	(1,617)	סיכון אופציות - שינוי באופציות מטבע - שקל/מט"ח ומט"ח/מט"ח
6,295	5,008	יתרת סגירה

תנועה בנכסי סיכון תפעולי

לשנה שהסתיימה ביום 31 בדצמבר		
2018	2019	
במיליוני ש"ח		
21,484	22,713	יתרת פתיחה
1,229	403	תנועה
22,713	23,116	יתרת סגירה

רכיבי נכסי הסיכון המשוקללים לפי פעילות עסקית

להלן מוצגת הקצאת רכיבי נכסי סיכון משוקללים לפי קווי פעילות עסקית, כפי שבאות לידי ביטוי בדיווח על מגזרי הפעילות של הבנק:

31 בדצמבר 2019											
פעילות בישראל		פעילות בחו"ל									
		סך הכל									
		סך הכל ישראל									
		במיליוני ש"ח									
מסקי בית	בנקאות פרטית	עסקים וזעירים	עסקים קטנים	עסקים בינוניים	עסקים גדולים	גופים מוסדיים	ניהול פיננסי	מגזר אחר	סך הכל		
64,004	283	51,134	29,871	79,550	664	18,764	16,042	260,312	28,028	288,340	סיכון אשראי
-	-	-	-	-	-	4,966	-	4,966	42	5,008	סיכון שוק
5,897	459	4,802	1,841	3,199	358	2,470	1,633	20,659	2,457	23,116	סיכון תפעולי
69,901	742	55,936	31,712	82,749	1,022	26,200	17,675	285,937	30,527	316,464	סך הכל נכסי סיכון

31 בדצמבר 2018											
פעילות בישראל		פעילות בחו"ל									
		סך הכל									
		סך הכל ישראל									
		במיליוני ש"ח									
מסקי בית	בנקאות פרטית	עסקים וזעירים	עסקים קטנים	עסקים בינוניים	עסקים גדולים	גופים מוסדיים	ניהול פיננסי	מגזר אחר	סך הכל		
68,731	286	50,771	27,486	76,205	647	17,628	15,892	257,646	31,216	288,862	סיכון אשראי
-	-	-	-	-	-	6,259	-	6,259	36	6,295	סיכון שוק
7,135	456	4,570	1,747	3,254	475	1,798	373	19,808	2,905	22,713	סיכון תפעולי
75,866	742	55,341	29,233	79,459	1,122	25,685	16,265	283,713	34,157	317,870	סך הכל נכסי סיכון

חלק 3 - הון

הרכב ההון הפיקוחי (CC1)

	31 בדצמבר 2018		31 בדצמבר 2019		
	סכומים שלא נוכו מההון הכפופים לטיפול הנדרש לפני אימוץ הוראה הפניה 202 בהתאם למאזן הפיקוחי לבאזל III		סכומים שלא נוכו מההון הכפופים לטיפול הנדרש לפני אימוץ הוראה 202 בהתאם הון פיקוחי לבאזל III		במיליוני ש"ח
הון עצמי רובד 1: מכשירים ועודפים					
1	-	8,168	-	7,475	הון מניות רגילות שהונפק על ידי התאגיד הבנקאי ופרמיה על מניות רגילות הכלולות בהון עצמי רובד 1
2	-	29,211	-	31,373	עודפים, לרבות דיבידנד שהוצע או שהוכרז לאחר תאריך המאזן
3	-	(2,074)	-	(3,442)	רווח כולל אחר מצטבר ועודפים שניתן להם גילוי
4	-	399	-	266	מניות רגילות שהונפקו על ידי חברות בת של התאגיד הבנקאי שאוחדו והמוחזקות על ידי צד ג' (זכויות מיעוט)
6	-	35,704	-	35,672	הון עצמי רובד 1 לפני התאמות פיקוחיות וניכויים
הון עצמי רובד 1: התאמות פיקוחיות וניכויים					
8	-	178	-	148	מוניטין
10	-	2	-	-	מסים נדחים לקבל שמימוש מתבסס על רווחיות עתידית של התאגיד הבנקאי
14	-	17	-	11	רווחים והפסדים שטרם מומשו כתוצאה משינויים בשווי ההגון של התחייבויות שנבעו משינויים בסיכון האשראי העצמי של התאגיד הבנקאי
21	(53)	1,306	(29)	2,388	מסים נדחים לקבל שנוצרו כתוצאה מהפרשי עיתוי, אשר סכומם עולה על 10% מהון עצמי רובד 1
26	-	(989)	-	(4,478)	התאמות פיקוחיות וניכויים נוספים שנקבעו על ידי המפקח על הבנקים
26	-	822	-	(2,346)	מזה: בגין חישוב בסיס הון על בסיס שיעור היוון ממוצע 8 רבעונים מחויבות פנסיונית
26	-	(509)	-	(403)	מזה: בגין השפעת תכניות ההתייעלות
26	-	(1,302)	-	(1,729)	מזה: הפחתת מרכיב מס שכר מנכס מס נדחה
28	-	514	-	(1,931)	סך כל ההתאמות הפיקוחיות והניכויים בהון עצמי רובד 1
29	-	35,190	-	37,603	הון עצמי רובד 1
45	-	35,190	-	37,603	הון רובד 1
הון רובד 2: מכשירים והפרשות					
46	-	1,751	-	4,449	מכשירים שהונפקו על ידי התאגיד הבנקאי (שאינם נכללים בהון רובד 1) ופרמיה על מכשירים אלו
47	-	5,818	-	4,363	מכשירי הון רובד 2 שהונפקו על ידי התאגיד הכשירים להכללה בהון הפיקוחי בתקופת המעבר
48	-	220	-	85	מכשירי הון רובד 2 שהונפקו על ידי חברות בת של התאגיד הבנקאי למשקיעי צד ג'
49	-	220	-	85	מזה: מכשירי הון רובד 2 שהונפקו על ידי חברות בת של התאגיד הבנקאי והמוחזקים על ידי משקיעי צד ג', המופחתים בהדרגה מהון רובד 2
50	-	3,244	-	3,090	הפרשות קבוצתיות להפסדי אשראי לפני השפעת המס המתייחס
51	-	11,033	-	11,987	הון רובד 2 לפני ניכויים
58	-	11,033	-	11,987	הון רובד 2
59	-	46,223	-	49,590	סך ההון

	31 בדצמבר 2018		31 בדצמבר 2019		
	סכומים שלא נוכו מההון הכפופים לטיפול הנדרש לפני אימוץ הוראה 202 בהתאם למאזן הפיקוחי		סכומים שלא נוכו מההון הכפופים לטיפול הנדרש לפני אימוץ הוראה 202 בהתאם הון פיקוחי לבאזל III		הון פיקוחי לבאזל III
					במיליוני ש"ח
	-	(53)	-	(29)	סך הכל נכסי סיכון משוקללים בהתאם לטיפול שנדרש לפני אימוץ הוראה 202 בהתאם לבאזל III
	13	(53)	-	(29)	מזה: נכסי מס נדחה אחרים
60	-	317,870	-	316,464	סך נכסי סיכון משוקללים
					יחסי הון וזכויות לשימור הון (כאחוזים)
61	-	11.07%	-	11.88%	הון עצמי רובד 1 (כאחוז מנכסי סיכון משוקללים)
62	-	11.07%	-	11.88%	הון רובד 1 (כאחוז מנכסי סיכון משוקללים)
63	-	14.54%	-	15.67%	ההון הכולל (כאחוז מנכסי סיכון משוקללים)
					דרישות מזעריות שנקבעו על ידי המפקח על הבנקים
69	-	10.25%	-	10.27%	יחס הון עצמי רובד 1 מזערי שנקבע על ידי המפקח על הבנקים
71	-	13.75%	-	13.77%	יחס הון כולל מזערי שנקבע על ידי המפקח על הבנקים
					סכומים שמתחת לסף ההפחתה (לפני שקלול סיכון)
72	14	422	-	605	השקעות בהון של תאגידים פיננסיים (למעט תאגידים בנקאיים וחברות בנות שלהם), שאינן עולות על 10% מהון המניות הרגילות שהונפקו על ידי התאגיד הפיננסי והן מתחת לסף ההפחתה
73	15	97	-	55	השקעות בהון עצמי רובד 1 של תאגידים פיננסיים (למעט תאגידים בנקאיים וחברות בנות שלהם), העולות על 10% מהון המניות הרגילות שהונפקו על ידי התאגיד הפיננסי, והן מתחת לסף ההפחתה
75	16	3,530	-	3,580	מסים נדחים לקבל שנוצרו כתוצאה מהפרשי עיתוי שהם מתחת לסף ההפחתה
					תקרה להכללת הפרשות ברובד 2
76	-	3,243	-	3,090	הפרשה כשירה להכללה במסגרת רובד 2 בהתייחס לחשיפות תחת הגישה הסטנדרטית, לפני יישום התקרה
77	-	3,610	-	3,604	התקרה להכללת הפרשה במסגרת רובד 2 תחת הגישה הסטנדרטית
					מכשירי הון שאינם כשירים כהון פיקוחי הכפופים להוראות המעבר
84	-	5,818	-	4,363	סכום התקרה הנוכחית למכשירים הנכללים בהון רובד 2 הכפופים להוראות המעבר
85	-	755	-	372	סכום שנוכה מהון רובד 2 בשל התקרה

הקשר בין המאזן ורכיבי ההון הפיקוחי

לגילוי על הקשר בין המאזן ורכיבי ההון הפיקוחי ראה תוספת א' לדוח זה.

מידע נוסף על הון והלימות ההון

ההון המיוחס לבעלי מניות הבנק הסתכם ב-31 בדצמבר 2019 ב-35,406 מיליון ש"ח לעומת 35,305 מיליון ש"ח בסוף שנת 2018. השינוי בהון העצמי הושפע מהרווחיות במהלך השנה, מחלוקת דיבידנד, רכישה עצמית של מניות והפסד כולל אחר לאור גידול בהתאמות השליליות, נטו, בגין הטבות לעובדים בעיקר כתוצאה מירידת ריבית ההיוון והשפעת השינויים האקטואריים מהסכם השכר ותכנית ההתייעלות.

הון זה מהווה בסיס לחישוב ההון הפיקוחי המשמש לחישוב יחס הלימות ההון של הבנק בתוספת מכשירים הוניים והתאמות פיקוחיות כפי שנקבע בהוראת ניהול בנקאי תקין מספר 202 של הפיקוח על הבנקים.

יחס הון למאזן ב-31 בדצמבר 2019 הגיע ל-7.5% בהשוואה ל-7.7% ב-31 בדצמבר 2018.

מבנה ההון הפיקוחי

במאי 2013 פרסם הפיקוח על הבנקים את ההוראות הסופיות ליישום באזל 3 בישראל, וזאת על ידי תיקון הוראות ניהול בנקאי תקין מספר 211-201 (להלן בפרק זה: "ההוראות"). הוראות אלה נכנסו לתוקף ביום 1 בינואר 2014 בכפוף להוראות המעבר שנכללו בהוראת ניהול בנקאי תקין מספר 299 של הפיקוח על הבנקים.

על פי הוראות אלו, רכיבי ההון בקבוצה לצורך חישוב הלימות ההון משויכים לשני רבדים:

1. הון רובד 1, הכולל הון עצמי רובד 1 והון רובד 1 נוסף.
2. הון רובד 2.

סיכום הרבדים האלו מכונה "בסיס ההון לצורך הלימות ההון" או "ההון הפיקוחי" או "ההון הכולל".

הון עצמי רובד 1 והון רובד 1 נוסף

הון עצמי רובד 1 כולל את ההון המיוחס לבעלי מניות התאגיד הבנקאי בתוספת חלק מזכויות המיעוט (זכויות שאינן מקנות שליטה בהון של חברות בת שאוחדו) ובניכוי מוניטין, נכסים בלתי מוחשיים אחרים, והתאמות פיקוחיות וניכויים נוספים.

בנוסף לאלו, נכללות התאמות להון עצמי רובד 1 שנובעות מיישום תכניות התייעלות תפעולית וכן מאופן חישוב ריבית ההיוון שמשמשת לחישוב ההתייעלות לעובדים, כמפורט בהמשך.

הון רובד 1 נוסף מורכב ממכשירי הון העומדים בקריטריונים שנקבעו בהוראת ניהול בנקאי תקין מספר 202. בקבוצת לאומי לא קיימים מכשירי הון ברובד זה.

הון רובד 2

הון רובד 2 כולל בעיקר מכשירי הון ויתרת הפרשה קבוצתית להפסדי אשראי בכפוף לתקרה שנקבעה בהוראות.

לגבי מכשירי ההון שהיו כלולים בהון רובד 2 בתאריך 31 בדצמבר 2013 נקבעו הוראות מעבר ותקרת הכרה, כמפורט בהוראות, כך שהסכום המוכר בגינם בפועל הינו הנמוך מבין סכומם המופחת של המכשירים עצמם ותקרת הכרה המתבססת על יתרת מכשירי ההון שהיו כלולים בהון רובד 2 ביום 31 בדצמבר 2013 אשר מופחתת בתחילת כל שנה ב-10% עד ליום 1 בינואר 2022. בשנת 2019 תקרת ההכרה הינה 30%.

מכשירי הון המונפקים מתחילת שנת 2014 נדרשים לעמוד בקריטריונים המפורטים בהוראת ניהול בנקאי תקין מספר 202 לצורך הכללתם בהון. הקריטריונים העיקריים שעל המכשיר לכלול הינם: (1) מנגנון לספיגת הפסדי קרן על ידי המרה למניות רגילות או הפחתת המכשיר כאשר יחס הון עצמי רובד 1 של התאגיד הבנקאי יורד מ-5%; (2) סעיף הקובע שבהתרחש האירוע המכונן לאי-קיימות (כמוגדר בנספח ה' להוראת ניהול בנקאי תקין מספר 202) יומר המכשיר באופן מיידי למניות רגילות או יימחק.

למידע בנוגע להנפקות כתבי התחייבויות נדחים שהנפיק הבנק בשנת 2019 והכשירים להיכלל בהון רובד 2 ראה פרק אגרות חוב, שטרי הון וכתבי התחייבויות נדחים, בדוח הדירקטוריון והנהלה.

תיאור המאפיינים העיקריים של מכשירי הון פיקוחי שהונפקו מוצג באתר האינטרנט של הבנק בכתובת: www.leumi.co.il בפרק אודות <מידע כספי > גילוי לפי נדבך 3 של באזל ומידע נוסף על סיכונים.

תנועה בהרכב ההון הפיקוחי

לשנה שהסתיימה ביום 31 בדצמבר		
2018	2019	
במיליוני ש"ח		
הון עצמי רובד 1		
34,653	35,190	יתרה לתחילת התקופה
(29)	(27)	הנפקה שאינה במזומן
(642)	(666)	גידול (קיטון) בפרמיה
1,870	2,162	רווח נקי לתקופה בניכוי דיבידנד
10	(1)	קרנות עודפים בגין כלולות
(393)	921	רווחים (הפסדים) שטרם מומשו מהתאמות ניירות ערך זמינים למכירה
(8)	(7)	קרן הון בשל עסקאות תשלום מבוסס מניות
605	(2,189)	קרנות הון בגין הטבות לעובדים
28	2	גידול בקרנות הון (אחרות וכלולות)
(61)	34	השפעת תכניות ההתייעלות
(1,108)	2,264	השפעת המעבר לשיעור ההיוון של מחויבות פנסיונית לפי ממוצע נע של 8 רבעונים
107	(92)	תנועה בקרן הפרשי תרגום בגין חברות בנות
170	(133)	זכויות מיעוט
התאמות פיקוחיות וניכויים		
25	30	מוניטין וניכסים בלתי מוחשיים
(464)	(413)	שינוי במסים הנדחים כתוצאה מהיוון מחויבות פנסיונית לפי ממוצע נע
(21)	(134)	שינוי במסים הנדחים כתוצאה מתכניות ההתייעלות
430	656	מסים נדחים בגין הפרשי עיתוי
18	6	רווחים/הפסדים מצטברים כתוצאה משינויים בסיכון אשראי עצמי על התחייבויות פיננסיות לפי שווי הוגן
537	2,413	גידול נטו בהון עצמי רובד 1
35,190	37,603	יתרה לסוף התקופה
הון רובד 2		
10,811	11,033	יתרה לתחילת השנה
(999)	(1,454)	הפחתת כתבי התחייבות נדחים הכפופים להוראות המעבר
825	2,696	הנפקת כתב התחייבות כשירים
190	(135)	זכויות מיעוט
206	(153)	תנועה בהפרשה הקבוצתית
222	954	גידול (קיטון) נטו בהון רובד 2
11,033	11,987	יתרה לסוף התקופה
46,223	49,590	סך ההון הכולל לסוף התקופה

ראה הערה בעמוד הבא.

הערה:

השינויים בהון הפיקוחי בשנת 2019 נובעים בעיקר מרווח נקי לתקופה בניכוי דיבידנד בסך של 2,162 מיליון ש"ח, גידול בקרנות הון שליליות בגין הטבות לעובדים בסך של 2,189 מיליון ש"ח, גידול בהשפעת המעבר לעקום ממוצע בסך של 2,264 מיליון ש"ח, רווחים שטרם מומשו מהתאמות ניירות ערך זמינים למכירה בסך של 921 מיליון ש"ח, גידול בהון כתוצאה משינוי במיסים הנדחים המיוחסים להפרשי עיתוי בסך של 656 מיליון ש"ח, קיטון במכשירי הון פיקוחי בסך של 1,454 מיליון ש"ח בשל השפעת הירידה בתקרת ההכרה מ-40% ל-30% בגין מכשירים אלו אשר אינם כשירים עוד וכפופים להפחתה בהתאם להוראות המעבר וגידול בהון רוברד 2 בשל הנפקת כתבי התחייבויות כשירים בסך של 2,696 מיליון ש"ח, קיטון בהון בעקבות ירידה בפרמיה על רכישה עצמית של מניות בסך של 666 מיליון ש"ח וקיטון בהון כתוצאה משינוי במיסים הנדחים כתוצאה מהיוון מחויבות פנסיונית בסך של 413 מיליון ש"ח.

השינויים בהון הפיקוחי בשנת 2018 נובעים בעיקר מרווח נקי לתקופה בניכוי דיבידנד בסך של 1,870 מיליון ש"ח, ירידה בקרנות הון שליליות בגין הטבות לעובדים בסך של 605 מיליון ש"ח הנובע מסיים תקופת הוראות המעבר על הניכויים מההון וביניהם הקרן בגין הטבות לעובדים, ירידה בהשפעת המעבר לעקום ממוצע בסך של 1,108 מיליון ש"ח, הפסדים שטרם מומשו מהתאמות ניירות ערך זמינים למכירה בסך של 393 מיליון ש"ח, גידול בהון כתוצאה משינוי במיסים הנדחים המיוחסים להפרשי עיתוי בסך של 430 מיליון ש"ח, קיטון במכשירי הון פיקוחי בסך של 999 מיליון ש"ח בשל השפעת הירידה בתקרת ההכרה מ-50% ל-40% בגין מכשירים אלו אשר אינם כשירים עוד וכפופים להפחתה בהתאם להוראות המעבר וגידול בהון רוברד 2 בשל הנפקת כתבי התחייבויות כשירים בסך של 825 מיליון ש"ח.

גישת התאגיד הבנקאי להערכת הלימות ההון

הבנק מיישם את ההוראות בנושא מדידה והלימות הון המבוססות על הוראות ועדת באזל 3, כפי שאומצו על ידי הפיקוח על הבנקים וכפי ששולבו בהוראות ניהול בנקאי תקין מספר 211-201 וכן במסגרת הנחיות ליישומן. הוראות ועדת באזל מחייבות ניהול הון במסגרת שלושה נדבכים:

- נדבך 1 - כולל את אופן חישוב דרישות ההון המזערי הפיקוחי בגין סיכון האשראי, הסיכון התפעולי וסיכון השוק. ביישום דרישות נדבך 1, הבנק מיישם את הגישה הסטנדרטית בנוגע לכלל החשיפות של הבנק וגישת החשיפה הנוכחית בנוגע לחשיפות צד נגדי.
- נדבך 2 - תהליך הערכה עצמית לנאותות הלימות ההון (ICAAP - Internal Capital Adequacy Assessment Process) מתווה את התהליכים הפנימיים בבנק המשמשים להערכת ההון הנדרש בגין מכלול הסיכונים, לרבות אלו שאינם מכוסים על ידי נדבך 1, כגון: ריכוזיות אשראי, סיכון ריבית בתיק הבנקאי וסיכון פנסיוני. במקביל מבוצע תהליך סקירה על ידי הפיקוח על הבנקים.
- נדבך 3 - משמעת שוק. נדבך זה קובע את היקף המידע ואופן הצגתו במסגרת הדיווח לציבור בדבר הסיכונים שהבנק חשוף אליהם. במסגרת נדבך זה נדרשים גילויים שנכללים בדוח על הסיכונים.

יחסי ההון מחושבים כיחס שבין ההון לנכסי הסיכון המשוקללים. יחס הון עצמי רוברד 1 מחושב כיחס שבין סכום הון עצמי רוברד 1 לנכסי הסיכון המשוקללים, ויחס ההון הכולל מחושב כיחס שבין סכום ההון הכולל לנכסי הסיכון המשוקללים.

יעדי הלימות ההון שנקבעו על ידי בנק ישראל

לפי הוראת ניהול בנקאי תקין מספר 201 "מדידה והלימות הון - מבוא, תחולה וחישוב דרישות", תאגיד בנקאי גדול, שסך נכסיו המאזניים על בסיס מאוחד מהווה לפחות 20% מסך הנכסים המאזניים במערכת הבנקאית בישראל, נדרש לעמוד כיחס הון עצמי רוברד 1 מזערי בשיעור של 10% וביחס הון כולל מזערי בשיעור של 13.5%, וזאת החל מיום 1 בינואר 2017. דרישה זו חלה על לאומי.

כמו כן, על פי תיקון הוראת ניהול בנקאי תקין מספר 329 "מגבלות למתן הלוואות לדיר", התאגיד הבנקאי נדרש להגדיל את יעד הון עצמי רוברד 1 ואת יעד ההון הכולל בשיעור המבטא 1% מיתרת הלוואות לדיר. השפעת דרישה זו לתקופת הדיווח עומדת על כ-0.27% ביחס ההון.

לאור זאת, דרישות ההון המינימליות שחלות על הבנק ליום 31 בדצמבר 2019 הינן 10.27% ליחס הון עצמי רוברד 1 ו-13.77% ליחס ההון הכולל.

תכנון ההון ויעדי הלימות ההון שנקבעו על ידי הבנק

תכנון ההון בקבוצת לאומי משקף ראייה צופה פני עתיד של תיאבון ופרופיל הסיכון, האסטרטגיה העסקית והלימות ההון הנדרשת כתוצאה מכך. תכנון ההון מאושר על ידי ההנהלה ודירקטוריון הבנק ולוקח בחשבון את הצמיחה בפעילות של מרכזי הרווח השונים בקבוצה וגורמים נוספים המשפיעים על עמידת הבנק בדרישות ההון, כגון: תחזיות רווח, שינויים ברווח כולל אחר, התאמות פיקוחיות, השפעת הוראות מעבר ושיעור הגידול בנכסי הסיכון. תחזית יחסי ההון נבחנת גם תחת מבחני גישות ותרחיש קיצון שונים.

מדיניות הקבוצה שאושרה על ידי הדירקטוריון הינה להחזיק רמת הלימות הון הגבוהה מהסף המזערי שיוגדר מעת לעת על ידי בנק ישראל ואשר לא תפחת משיעור ההון הנדרש לכיסוי הסיכונים כפי שהם מוערכים בתהליך ה-ICAAP. בנוסף, הוגדרו יעדי הון לעת אירוע תרחיש קיצון.

במסגרת הליך הסקירה הפיקוחי, הנחה הפיקוח על הבנקים על קביעת יעדי הון פנימיים אשר יהלמו את פרופיל הסיכון של הבנק. בהמשך לכך, דירקטוריון הבנק אישר להגדיל את יעד ההון העצמי רוברד 1 הפנימי של הבנק באופן שמיום 31 בדצמבר 2017 יעמוד על 10.5%.

התאמות להון עצמי רובד 1

מדידת ההתחייבות בגין זכויות עובדים

התקינה בדבר זכויות עובדים אשר יושמה לראשונה בינואר 2015, הינה גורם המשפיע באופן מהותי על הון עצמי רובד 1 של לאומי, בעיקר בשל העובדה שמדידת ההתחייבות הינה בהתאם לריביות שוק שהינן ברמות נמוכות היסטוריות, וכן בשל התנודתיות הרבה שמדידה מעין זו יוצרת בהון הפיקוחי של הבנק.

ביולי 2016 קיבל הבנק אישור פרטני מאת בנק ישראל לעניין אופן חישוב ריבית ההיוון שתשמש לחישוב ההתחייבות לזכויות עובדים לצורך מדידת ההון הפיקוחי. בהתאם לאישור, ריבית ההיוון מחושבת על פי ממוצע נע של תשואות השוק, לתקופה של שמונה רבעונים שהסתיימה במועד הדיווח. השינוי מיושם החל מהדוחות הכספיים לתקופה שהסתיימה ביום 30 ביוני 2016.

ביום 13 בינואר 2020 התקבל אישור בנק ישראל להארכת תוקף האישור עד לדוחות הכספיים ליום 31 בדצמבר 2024 (כולל).

שינוי השיטה ממתן באופן משמעותי את התנודתיות בהון הפיקוחי של הבנק הנובעת משינויים בריבית להיוון.

למידע נוסף בנוגע למתודולוגית ההיוון ראה פרק מדיניות חשבונאית ואומדנים בנושאים קריטיים בדוח הדירקטוריון וההנהלה.

הקלה בגין תכניות התייעלות תפעולית

בינואר 2016 פרסם הפיקוח על הבנקים מכתב בנושא "התייעלות תפעולית של המערכת הבנקאית בישראל". על פי מכתב זה, תאגיד בנקאי שיעמוד בתנאים שהוגדרו יקבל הקלה לפיה יוכל לפרוס את השפעת התכנית על ההון הפיקוחי על פני חמש שנים בקו ישר.

ביוני 2016 אישר דירקטוריון הבנק תכנית התייעלות שעלותה הסתכמה בכ-438 מיליון ש"ח (לאחר מס). נכון ליום 31 בדצמבר 2019 מיוחסים להון הפיקוחי 70% מעלויות תכנית זו.

ביוני 2017 פרסם הפיקוח על הבנקים מכתב נוסף בנושא "התייעלות תפעולית של המערכת הבנקאית בישראל - התייעלות בתחום הנדל"ן". המכתב האריך את תוקף ההקלה בגין התייעלות בכח אדם עד לסוף יוני 2018.

ביולי 2017 אישר דירקטוריון הבנק תכנית התייעלות נוספת שעלותה הסתכמה בכ-204 מיליון ש"ח (לאחר מס). נכון ליום 31 בדצמבר 2019 מיוחסים להון הפיקוחי 50% מעלויות תכנית זו.

בספטמבר 2018 פרסם הפיקוח על הבנקים מכתב על הארכת תוקף שני המכתבים בשנה וחצי נוספות, עד ליום 31 בדצמבר 2019, במטרה לאפשר יישום של תכניות התייעלות נוספות.

ביום 29 ביולי 2019 חתם הבנק עם ארגון העובדים על הסכם קיבוצי מיוחד לשנים 2019-2022. כתוצאה מכך חל גידול חד פעמי בהתחייבות האקטוארית של הבנק בסך של כ-526 מיליון ש"ח לפני מס (כ-329 מיליון ש"ח אחרי מס). אומדן השפעת ההסכם על יחס הלימות ההון של הבנק הנו קיטון של כ-0.1% ביחס הון עצמי רובד 1.

במסגרת ההבנות הנוגעות להסכם הקיבוצי, אישר דירקטוריון הבנק יציאה בתכנית פרישה מרצון שהשפעתה על ההון הפיקוחי, המוערכת בקיטון של כ-0.07% ביחסי ההון, תיפרס על פני חמש שנים בקו ישר, מדי רבעון. נכון ליום 31 בדצמבר 2019 מיוחסים להון הפיקוחי 10% מעלויות תכנית זו.

בדצמבר 2019 פרסם הפיקוח על הבנקים מכתב על הארכת תוקף שני המכתבים בשנתיים נוספות, עד ליום 31 בדצמבר 2021, במטרה לאפשר גיבוש תכניות התייעלות נוספות.

למידע נוסף ראה [ביאור 25](#) בדוח הכספי.

שינויים רגולטוריים ונוספים במדידת דרישות ההון

התפתחויות בהוראות ועדת באזל לפיקוח על הבנקים בנוגע למדידת הלימות ההון

במהלך חודש דצמבר 2017 סיימה ועדת באזל לפיקוח על הבנקים את עבודתה לעדכון המסגרת הכוללת להלימות ההון. במסגרת העדכונים, אשר לעתים מקבלים את המונח "באזל 4", נקבעו עדכונים משמעותיים בנוגע לאופן החישוב של נכסי סיכון שבגינם נדרש לחשב את דרישות ההון בנדבך הראשון. בין היתר, נקבעו שינויים באופן החישוב של דרישות ההון על פי הגישה הסטנדרטית לסיכון אשראי, נקבעה גישה סטנדרטית אחידה לגבי הסיכון התפעולי וכן נקבעו שינויים במסגרת מדידת סיכוני השוק. על פי הוראות ועדת באזל, שינויים אלה אמורים להיכנס לתוקף באופן מדורג החל מה-1 בינואר 2022 ועד 1 בינואר 2027. בשלב זה, לא ידוע באיזה אופן ומתי יאומצו הוראות אלה על ידי הפיקוח על הבנקים בישראל.

באפריל 2019 הודיע הפיקוח על הבנקים על הכוונה להתחיל ליישם הנחיות של ועדת באזל משנת 2014 בנושא "הגישה הסטנדרטית לחישוב חשיפה לסיכון אשראי צד נגדי" בתאריך 1 ביוני 2021 או שנה לאחר תאריך היישום בפועל באיחוד האירופי, המאוחר מביניהם. ככל שידוע לבנק, היישום בפועל של ההנחיות באיחוד האירופי צפוי בחודש יוני 2021. הבנק נערך ליישום ההנחיות.

חוזרים לתיקון הוראות ניהול בנקאי תקין בעקבות החוק להגברת התחרותיות ולצמצום הריכוזיות בשוק הבנקאות בישראל (חוק שטרומ)
 במהלך חודש יולי 2018 פרסם בנק ישראל חוזרים לתיקון הוראות ניהול בנקאי תקין, שמטרתם להקל על חברות כרטיסי אשראי ביום שלאחר היפרדותן מהבנקים. בין היתר, תיקון בהקשר לכך שבנקים ישקלו אשראי שניתן לחברות כרטיסי אשראי באופן דומה לאשראי שניתן לבנקים, גם לאחר הפרדתן מהתאגיד הבנקאי כחלק מיישום "חוק שטרומ". כלומר, משקל הסיכון של חברת כרטיסי אשראי יהיה נחות בדרגה אחת ממשקל הסיכון הנגזר מדירוג מדינת ישראל ובנוסף חוב שתקופת פירעונו המקורי הינו שלושה חודשים או פחות ישוקלל במשקל סיכון של 20%.

חוזר לתיקון הוראת ניהול בנקאי תקין מספר 203 בנושא מדידה והלימות הון - הגישה הסטנדרטית - סיכון אשראי והוראת ניהול בנקאי תקין מספר 313 בנושא מגבלות על חבות לווה וקבוצת לווים
 ביום 13 בנובמבר 2018 פרסם בנק ישראל חוזר לתיקון הוראות ניהול בנקאי תקין מספר 203 ו-313. על פי החוזר, מקדם ההמרה לאשראי על ערבויות להבטחת השקעות של רוכשי דירות שניתנו על פי חוק המכר (דירות) (הבטחת השקעות של רוכשי דירות), התשל"ה-1974, יעמוד על 30% חלף 50%, אם הדירה טרם נמסרה למשתכן. השפעת יישום החוזר הינה שיפור של כ-0.1% ביחס הון עצמי רוברד 1.

חוזר לעדכון הוראת ניהול בנקאי תקין מספר 332 בנושא רכישה עצמית על ידי תאגידים בנקאיים
 ביום 28 בפברואר 2019 פרסם בנק ישראל חוזר לעדכון הוראת ניהול בנקאי תקין מספר 332 בנושא רכישה עצמית על ידי תאגידים בנקאיים. העדכון מבטל את האיסור על רכישה עצמית ומאפשר לתאגידים בנקאיים לבצע רכישה של מניותיהם בכפוף לתנאים מסוימים. בנוסף, עודכנו המגבלות על מתן מימון בביטחון ניירות ערך שהונפקו על ידי התאגיד הבנקאי.

טיוטת חוזר לתיקון הוראת ניהול בנקאי תקין מספר 201 בנושא מדידה והלימות הון - חישוב דרישות להון מזערי ולתיקון הוראת ניהול בנקאי תקין מספר 218 בנושא יחס המינוף
 ביום 5 בפברואר 2020 פרסם בנק ישראל טיוטת חוזר לעדכון הוראת ניהול בנקאי תקין מספר 201 בנושא מדידה והלימות הון - מבוא, תחולה וחישוב דרישות, ולעדכון הוראה מספר 218 בנושא יחס המינוף. על פי הטיוטה, מוצע לתקן את ההוראות כך שתאגיד בנקאי שסך נכסיו המאזניים על בסיס מאוחד שווה או עולה על 24% (חלף 20% על פי ההוראות כיום), מסך הנכסים המאזניים במערכת הבנקאית, יחזיק ביחס הון עצמי רוברד 1 לנכסי סיכון משוקללים שלא יפחת מ-10%, ביחס הון כולל לנכסי סיכון משוקללים שלא יפחת מ-13.5% וביחס מינוף שלא יפחת מ-6%. לשינוי המוצע לא צפויה השפעה על דרישות ההון המזערי של לאומי.

מכירת חברת לאומי קארד בע"מ
 בהתאם להוראות החוק להגברת התחרות ולצמצום הריכוזיות בשוק הבנקאות בישראל (תיקוני חקיקה) התשע"ז-2017. ביום 25 בפברואר 2019 הושלמה עסקה למכירת החזקות הבנק בחברת לאומי קארד בע"מ.
 למידע בנוגע להסכם המכירה האמור ראה פרק חברות מוחזקות עיקריות - לאומי קארד בדוח הדירקטוריון וההנהלה.

להלן ניתוח רגישות לגורמים העיקריים המשפיעים על הלימות הון של קבוצת לאומי:

- שינוי היקף נכסי סיכון - נכסי הסיכון של לאומי מסתכמים לסוף דצמבר 2019 בכ-316.5 מיליארד ש"ח. כל גידול של 1% בנכסי הסיכון (כ-3.2 מיליארד ש"ח) יקטין את יחס הון עצמי רוברד 1 ב-0.12% ואת יחס ההון הכולל ב-0.16%.
- רווח שייצבר או שינוי בקרן ההון - הון עצמי רוברד 1 של לאומי לסוף דצמבר 2019 מסתכם בכ-37.6 מיליארד ש"ח. ההון הכולל מסתכם בכ-49.6 מיליארד ש"ח. כל צבירת רווח נקי ו/או תנועה חיובית בקרן ההון בהיקף של 1 מיליארד ש"ח, תשפר את יחס הון עצמי רוברד 1 ואת יחס ההון הכולל ב-0.32%.
- התחייבויות בדבר זכויות עובדים - ההתחייבות האקטוארית לעובדים מהוונת על פי ממוצע נע של שמונה רבעונים של תשואות השוק המושפעות מעקום אג"ח ממשלת ישראל ומרווח אג"ח קונצרני AA בארה"ב. שינוי של 0.1% לאורך עקום הריבית להיוון, בהנחה שהעקום עולה ויורד בצורה אחידה, משמעותה השפעה מצטברת של 0.09% ביחס הון עצמי רוברד 1 וביחס ההון הכולל. מזה על פי חישוב ממוצע נע לשמונה רבעונים, השפעה של כ-0.01% ביחס הון עצמי רוברד 1 וביחס ההון הכולל, לרבעון השוטף.

המידע הנ"ל לגבי הלימות הון וניהולה מתייחס לפעולות עתידיות של הבנק, והוא בגדר "מידע צופה פני עתיד". למשמעות מושג זה ראה פרק מידע צופה פני עתיד.

מדיניות חלוקת דיבידנד
 ביום 20 בנובמבר 2017 אישר דירקטוריון הבנק מדיניות חלוקת דיבידנד, לפיה מדי רבעון יחולק דיבידנד בגובה של עד 40% מהרווח הנקי של הבנק בהתאם לדוחות הכספיים של הבנק לרבעון שחלף. בכפוף, בין היתר, לכך שהבנק יעמוד ביעדי הלימות הון שלו, גם לאחר חלוקת הדיבידנד.

ביום 6 במרס 2019 אישר דירקטוריון הבנק שינוי במדיניות חלוקת הדיבידנד לפיו מדי רבעון יחולק דיבידנד בגובה של עד 50% מהרווח הנקי של הבנק, בהתאם לדוחות הכספיים של הבנק לרבעון שחלף. זאת, בכפוף, בין היתר, לכך שהבנק יעמוד ביעדי הלימות הון שלו, גם לאחר חלוקת הדיבידנד. חלוקת הדיבידנד בפועל כפופה להחלטות פרטניות של הדירקטוריון בטרם כל חלוקה, ובכפוף להוראות הדין שחלות על חלוקת דיבידנד ובכלל זה הוראות חוק החברות והוראות בנק ישראל.

ביום 26 בפברואר 2020 אישר הדירקטוריון בגין הרבעון הרביעי של שנת 2019 דיבידנד בגובה של 40% מהרווח הנקי של הרבעון. סכום הדיבידנד שאושר הסתכם לסך של כ-297 מיליון ש"ח, המהווה כ-20.251% לכל מניה בת 1 ש"ח ע.נ. סכום הדיבידנד הסופי למניה כפוף לשינויים עקב רכישה עצמית של מניות ועקב הנפקת מניות בעקבות הבשלת יחידות PSU, וזאת בכפוף לעמידה בתנאים להבשלת יחידות ה-PSU. במידה ויבשילו יחידות ה-PSU הנ"ל, סכום הדיבידנד לכל מניה בת 1 ש"ח ע.נ. יהיה כ-20.248. אג', כפוף לשינויים עקב רכישה עצמית של מניות. הדירקטוריון קבע את יום 12 במרס 2020 כיום הקובע לעניין תשלום דיבידנד ואת יום 23 במרס 2020 כיום התשלום.

למידע בנושא הבשלת יחידות PSU ראה ביאור 25 בדוח הכספי.

פרטים בדבר דיבידנד ששולם

מועד ההכרזה	מועד תשלום	דיבידנד למניה באגורות	דיבידנד ששולם במזומן במיליוני ש"ח
6 במרס 2018	28 במרס 2018	22.41	342
24 במאי 2018	19 ביוני 2018	19.18	292
14 באוגוסט 2018	6 בספטמבר 2018	23.96	361
12 בנובמבר 2018	10 בדצמבר 2018	25.08	375
6 במרס 2019	3 באפריל 2019	18.40	275
26 במאי 2019	23 ביוני 2019	29.27	437
13 באוגוסט 2019	8 בספטמבר 2019	24.95	369
26 בנובמבר 2019	22 בדצמבר 2019	20.87	306

תכנית לרכישה עצמית של מניות הבנק

במהלך שנת 2019, בוצעה תכנית לרכישה עצמית על ידי הבנק בהיקף של כ-700 מיליון ש"ח על פי מנגנון הגנת נמל מבטחים שפרסמה הרשות לניירות ערך (עמדה משפטית מספר 8-199). הרכישה העצמית בוצעה בשני שלבים. השלב הראשון, על פי התכנית האמורה, החל ביום 28 במאי 2019, והסתיים ביום 1 באוגוסט 2019, במסגרתו נרכשו באמצעות חבר בורסה חיצוני 11,961,092 מניות בהיקף של כ-301 מיליון ש"ח. השלב השני החל ביום 15 באוגוסט 2019, ובו הועבר לחבר בורסה החיצוני סך נוסף של כ-399 מיליון ש"ח לצורך המשך ביצוע הרכישה העצמית על פי התכנית. ביום 21 בנובמבר 2019 הסתיימה תכנית הרכישה העצמית, במסגרתה נרכשו על ידי חבר הבורסה החיצוני 27,923,659 מניות בהיקף של כ-700 מיליון ש"ח.

נכון למועד פרסום הדוח, בבעלות הבנק 58,336,237 מניות רדומות.

ביום 26 בפברואר 2020 אישר דירקטוריון הבנק תכנית לרכישה עצמית של מניות הבנק בהיקף שלא יעלה על 700 מיליון ש"ח, החל מיום 1 במרס 2020 ועד ליום 26 בפברואר 2021. תכנית הרכישה תבוצע במסגרת המסחר בבורסה ו/או בעסקאות מחוץ לבורסה, באמצעות חבר בורסה חיצוני ובלתי תלוי שיפעל על פי ייפוי כוח בלתי חוזר, בהתאם למנגנון הגנת נמל מבטחים שפרסמה רשות ניירות ערך. תכנית הרכישה תבוצע בשלושה שלבים נפרדים, שכל אחד מהם יהיה בלתי הדי, בהתאם לתנאי מנגנון נמל מבטחים (להלן: "שלב א'", "שלב ב'" ו-"שלב ג'"). ביצוע שלב א' יחל ביום 1 במרס 2020, ויסתיים במוקדם מביני (א) יום 3 במאי 2020; או (ב) השלמת רכישת מניות הבנק בהיקף של 250 מיליון ש"ח. לאחר סיום שלב א', אם יחליט הבנק לבצע את שלב ב', ייתן הבנק לחבר הבורסה הוראה בלתי הדירה להתחיל בביצוע שלב ב' ביום המסחר השני ממועד פרסום הדוח הכספי הראשון שלאחר מועד קבלת ההחלטה בדבר ביצוע שלב ב'. במקרה כזה, יסתיים שלב ב' במוקדם מביני (א) יום 2 באוגוסט 2020; או (ב) השלמת רכישת מניות הבנק בהיקף של 250 מיליון ש"ח נוספים, מעבר לסכום שנרכש בפועל בשלב א'. לאחר סיום שלב ב', אם יחליט הבנק לבצע את שלב ג', ייתן הבנק לחבר הבורסה הוראה בלתי הדירה להתחיל בביצוע שלב ג' ביום המסחר השני ממועד פרסום הדוח הכספי הראשון שלאחר מועד קבלת ההחלטה בדבר ביצוע שלב ג'. במקרה כזה, יסתיים שלב ג' במוקדם מביני: (א) יום 26 בפברואר 2021; או (ב) השלמת רכישת מניות הבנק בהיקף של 700 מיליון ש"ח, בניכוי סך הרכישות שבוצעו בפועל במסגרת שלב א' ושלב ב'. אם לאחר סיום שלב א' או שלב ב', תתקבל החלטה שלא לבצע את שלב ב' או שלב ג', לפי העניין, יפרסם על כך הבנק דיווח מיידי.

אישור הפיקוח על הבנקים לביצוע תכנית הרכישה, כנדרש בהתאם להוראת ניהול בנקאי תקין 332, התקבל בכפוף לעמידה במגבלות וביעדי ההון, ובכלל זאת התנאי לפיו התכנית תופסק לאלתר אם במהלך תקופת התכנית יתברר כי על פי הדוחות הכספיים האחרונים שפורסמו הבנק אינו עומד ביחס הון עצמי רובד 1 של 10.9% לפחות.

חלק 4 - יחס המינוף

יחס המינוף מחושב באחוזים ומוגדר כמדידת ההון הרגולטורי מחולק במדידת החשיפה. ההון הרגולטורי לצורך מדידת יחס המינוף הוא הון רובד 1 כהגדרתו בהוראת ניהול בנקאי תקין מספר 202, בהתאם להתאמות פיקוחיות לעניין חישוב ההון. מדידת החשיפה של תאגיד בנקאי היא סכום החשיפות המאזניות, החשיפות לנגזרים, החשיפות לעסקאות מימון ניירות ערך ופריטים חוץ מאזניים. יחס המינוף הינו מדד משלים ליחס ההון ומהווה מגבלה נוספת על רמת המינוף של המגזר הבנקאי.

יחס המינוף עשוי להיות מושפע מהשינויים בהון הרגולטורי של הבנק. בין היתר, בחישוב יחס המינוף הובאה בחשבון השפעה של יישום תכנית ההתייעלות והתאמות מיישום ריבית ההיוון המחושבת על פני ממוצע נע של תשואת השוק, לתקופה של שמונה רבעונים שהסתיימה במועד הדיווח, בקשר להתחייבויות אקטואריות מסוימות.

השוואה בין הנכסים במאזן לבין מדידת החשיפה לצורך יחס המינוף (LR1)

31 בדצמבר		
2018	2019	
במיליוני ש"ח		
460,780	469,134	1 סך הנכסים בהתאם לדוחות הכספיים המאוחדים
		התאמות בגין:
(3,649)	(1,331)	4 מכשירים פיננסיים נגזרים
39,690	41,740	6 פריטים חוץ מאזניים
2,591	2,630	7 אחרות
499,412	512,173	8 חשיפה לצורך יחס המינוף

יחס המינוף (LR2)

31 בדצמבר		
2018	2019	
במיליוני ש"ח		פריט
חשיפות מאזניות		
446,959	455,933	1 נכסים במאזן (למעט נגזרים ועסקאות מימון ניירות ערך, אך לרבות ביטחונות)
(311)	(159)	2 סכומים בגין נכסים שנוכו בקביעת הון רובד 1
446,648	455,774	3 סך חשיפות מאזניות (למעט בגין נגזרים ועסקאות מימון ניירות ערך)
חשיפות בגין נגזרים		
1,840	848	4 עלות השחלוף הקשורה לכל העסקאות בגין נגזרים
11,181	12,092	5 סכומי תוספות בגין חשיפה פוטנציאלית עתידית הקשורה לכל העסקאות בגין נגזרים
(3,921)	(3,301)	7 ניכויים של נכסי חייבים בגין בטחון משתנה במזומן שניתן בעסקאות בנגזרים
9,100	9,639	11 סך חשיפות בגין נגזרים
חשיפות בגין עסקאות מימון ניירות ערך		
1,366	1,596	12 נכסים ברוטו בגין עסקאות מימון ניירות ערך (ללא קיזוזים), לאחר התאמות בגין עסקאות שמתופלות כמכירה חשבונאית
2,608	3,424	15 חשיפות בגין עסקאות כסוכן
3,974	5,020	16 סך חשיפות בגין עסקאות מימון ניירות ערך
חשיפות חוץ מאזניות אחרות		
128,327	124,706	17 חשיפה חוץ מאזנית בערך נקוב ברוטו
(88,637)	(82,966)	18 התאמות בגין המרה לסכומים שווי ערך אשראי
39,690	41,740	19 פריטים חוץ מאזניים
הון וסך החשיפות		
35,190	37,603	20 הון רובד 1 ^(א)
499,412	512,173	21 סך החשיפות ^(א)
יחס מינוף		
7.05%	7.34%	22 יחס המינוף בהתאם להוראת ניהול בנקאי תקין 218

(א) נתונים אלה כוללים התאמות בגין תכניות ההתייעלות שנקבעו לפי מכתב המפקחת על הבנקים מיום 12 בינואר 2016 בנושא "התייעלות תפעולית של המערכת הבנקאית בישראל". בהתאם למכתב כאמור, ההקלות שניתנו לצרכי יחסי הלימות ההון ויחס המינוף בגין תכניות ההתייעלות שאושרו על ידי הדירקטוריון ביוני 2016 וביוני 2017, פוחתות בהדרגה עד ליום 30 ביוני 2021 ויום 30 ביוני 2022 בהתאמה. ביוני 2019 אושרה בדירקטוריון תכנית התייעלות נוספת. בהתאם למכתב המפקחת, ההקלות שניתנו לצרכי ההון הפיקוחי ויחס המינוף בגין תכנית זו פוחתות בהדרגה עד ליום 30 בספטמבר 2024. ההשפעה של ההקלה בגין תכניות ההתייעלות על יחס המינוף הסתכמה בכ-0.08% ליום 31 בדצמבר 2019 (0.1% ליום 31 בדצמבר 2018). לפריטים נוספים על השפעת הוראות המעבר וההתאמות בגין תכניות ההתייעלות ראה "הקלה בגין תכניות התייעלות תפעולית" בחלק 3 בדוח זה.

כמו כן, בחישוב יחס המינוף הובאו בחשבון התאמות מיישום ריבית ההיוון המחושבת על פני ממוצע נע של תשואת השוק, לתקופה של שמונה רבעונים שהסתיימה במועד הדיווח, בקשר להתחייבויות אקטואריות מסוימות.

חלק 5 - סיכון אשראי

מידע כללי על איכות סיכון אשראי (CRA)

אשראי הינו פעילות ליבה מרכזית של הבנק והקבוצה, המתקיימת באופן מבוזר במספר קווי עסקים.

סיכון האשראי הינו סיכון של הבנק להפסד כתוצאה מהאפשרות שצד נגדי לא יעמוד בהתחייבויותיו כלפי התאגיד הבנקאי כפי שסוכמו.

פעילויות היוצרות סיכון אשראי כוללות סיכון אשראי מאזני וסיכון אשראי חוץ מאזני, לרבות: אשראי לציבור, אשראי לבנקים, אשראי לממשלות, פיקדונות בבנקים, השקעות באגרות חוב.

הבנק מיישם מדיניות כוללת לניהול סיכון האשראי בהתאם לנדרש בהוראת ניהול בנקאי תקין מספר 311 בנושא ניהול סיכון אשראי ובהוראת ניהול בנקאי תקין מספר 314 בנושא הערכה נאותה של סיכונים אשראי ומדידה נאותה של חובות, ובכלל זה האחריות של ההנהלה והדירקטוריון. כמו כן, הבנק מקפיד על ניהול הסיכון בהתאם להנחיות ודרישות נוספות שנכללות בהוראות הפיקוח על הבנקים תוך יישום ממשל תאגידי שכולל שלושה "קווי הגנה".

מסמך מדיניות האשראי של הבנק מבטא את תיאבון הסיכון בתחום זה ונמצא בהלימה לאסטרטגיה של הבנק.

סקירה על החשיפה לסיכונים אשראי ותמונת מצב ביחס לעמידה במגבלות מובאת בפני ההנהלה והדירקטוריון לפחות אחת לרבעון.

מסמך מדיניות האשראי של הבנק מהווה נדבך מרכזי בניהול האשראי בבנק ונבנה על בסיס תיאבון הסיכון של קבוצת לאומי בתחום האשראי. מדיניות האשראי של הבנק נגזרת ממדיניות האשראי הקבוצתית המהווה מסמך "על" ומתווה את עקרונות העל למסגרת המדיניות של הבנק בארץ ובשולחות הבנק בחו"ל. בנוסף, כולל מסמך זה סט מגבלות בתחום האשראי שמגדרות ומנהלות ברמה הקבוצתית, זאת לצד הנהלים הקיימים לזיהוי, מדידה, מעקב, פיקוח ובקרה אחר סיכון האשראי. מדיניות האשראי והנהלים הקיימים מתייחסים לסיכונים האשראי בכל הפעילויות בבנק וחלים על האשראי הבודד ועל תיק האשראי בכללותו.

העקרונות המנחים של מדיניות הבנק בתחום האשראי:

- שמירה על מנהל תקין: כללי האתיקה, הוגנות, גילוי נאות ושקיפות ובכלל זה עמידה בהוראות הרגולציה.
- מיקוד החשיפות בפעילויות לגביהן קיימת בבנק המומחיות הנדרשת לאמידה וניהול של הסיכונים הגלומים בהן.
- חלוקת הטיפול בלקוחות בין קווי עסקים בהתאם למאפיינים שונים.
- קיום הפרדה בין היחידה הנוטלת סיכון לבין יחידה עצמאית המבצעת בקרה על הסיכון ועל ניהול הסיכון.
- כל גורם בבנק היוצר חשיפה לסיכון אשראי, מחויב להיות מודע לסיכונים בתחום פעילותו ואחראי לניהולם השוטף, בכלל זה, בתחום הציות.
- ביצוע מעקב שוטף ותקופתי אחר חשיפות האשראי במטרה לזהות חולשות, מוקדם ככל שניתן, ולהיערך בהתאם.
- הערכת סיכון האשראי בצורה כמותית, תוך קביעת דירוג סיכון פנימי לכל לקוח.
- קביעת מגבלות כמותיות פנימיות וניהול מעקב שוטף אחר העמידה בהן.
- קביעת מתווה היוצר הבחנה בין סוגי פעילויות וענפי משק במסגרתו מוגדרות קטגוריות על פי רמות סיכון שונות.
- קביעת כללי החיתום כוללת, בין היתר:
 - מאפיינים נדרשים מלווה לצורך אישור אשראי ובכלל זה: הערכת כושר החזר, דירוג אשראי פנימי, ניסיון עסקי, נתונים כספיים ותנאים שונים שעל בסיסם יסכים הבנק להעמיד אשראי (כגון: שיעור מימון, סכום חשיפה מירבי לחשיפה וביטחונות מקובלים) ובמקרים הרלוונטיים מידע ממאגר אשראי.
 - מדרג סמכויות אשראי הכולל גם הגדרת סמכויות לאישורים חריגים, לרבות מרכיב התמחור.

נציין כי במהלך שנת 2019 לא חלו שינויים מהותיים במדיניות הבנק בתחום האשראי.

מדיניות האשראי בחברות הבנות

מסמך מדיניות האשראי של הבנק מהווה נדבך מרכזי בניהול האשראי בבנק ונבנה על בסיס תיאבון הסיכון של קבוצת לאומי בתחום האשראי. בנוסף קיים מסמך מדיניות אשראי קבוצתית, המהווה מסמך "על" ומתווה את עקרונות העל למסגרת המדיניות של הבנק בארץ ובשולחות הבנק בחו"ל. מדיניות זו מושתתת בעיקרה על מדיניות הבנק בארץ.

בכל אחת משלוחות הבנק בחו"ל קיים מסמך מדיניות אשראי המבוסס על עקרונות העל במסמך המדיניות הקבוצתי, ומאשר על ידי הדירקטוריון של חברת הבת. מסמכי המדיניות נסקרים גם על ידי החטיבה לניהול סיכונים בארץ, תוך בחינת התאמתם למדיניות הקבוצתית.

כמו בחברת האם, גם בשלוחות בחו"ל מבוססת מדיניות האשראי על עקרונות מנחים לחיתום וניהול האשראי של הלקוח הבודד ולקביעת מגבלות וניהול הסגמנטים ברמה האגרגטיבית.

מבנה הממשל התאגידי ואחריות ניהול סיכוני אשראי

בנוסף למבנה הממשל התאגידי של ניהול הסיכונים בבנק המתואר בפרק "מידע נוסף על חשיפה לסיכון והערכתו" אשר לעיל, להלן מידע נוסף בנוגע לניהול סיכון האשראי:

קו ההגנה הראשון - קווי העסקים

בקו ההגנה הראשון פועלות היחידות העסקיות בקווי העסקים השונים ויחידות ייעודיות המטפלות בלזווים בקשיים (מרכזי "חובות בעייתיים" הכפופים לחטיבה הבנקאית) וראה גם מערך אשראים מיוחדים בהמשך.

קו ההגנה השני - החטיבה לניהול הסיכונים, חטיבת החשבונאות וחטיבת הייעוץ המשפטי - מערך הציות

בחטיבה לניהול סיכונים פועלות שלוש יחידות המרכזות את הטיפול בסיכוני אשראי בהתאם לתחום האחריות המוגדר להן:

1. מערך סיכוני אשראי - נושא באחריות כוללת בהתאם לדרישות הרגולטוריות לעניין הבחינה הפרטנית (העסקה הבודדת), ובטיפול בהיבטים רחביים של מדיניות וניהול סיכוני אשראי (גיבוש מדיניות האשראי ובכלל זה, סמכויות אשראי, קביעת מגבלות פנימיות ותיאבון סיכון, ניתוח הסיכונים בתיק האשראי בראייה קבוצתית, פיקוח בקרה על ניהול סיכון האשראי בשלוחות חו"ל).

2. אגף סיכוני מודלים - נושא באחריות הכוללת לתיקופם של המודלים הפנימיים לדירוג סיכוני האשראי בבנק ובחברות הבנות.

3. מערך אשראים מיוחדים - מטפל במישרין ובעקיפין (באמצעות מתן ייעוץ) בלקוחות עסקיים שנקלעו לקשיים, תוך ניסיון לסייע להבראתם של לקוחות פעילים באמצעות ליווי ותמיכה עסקית או לפעול לגביית חובותיהם של לקוחות עסקיים ששיקומם אינו אפשרי.

חטיבת החשבונאות - משמשת כעוגן מקצועי להבנה וניתוח של חידושים והבהרות רגולטוריות רלוונטיות. במסגרת זו במקרים מורכבים משמשת כמקור ידע מקצועי לגיבוש החלטות בתחום ההפרשות והסיווגים.

חטיבת הייעוץ המשפטי - מערך הציות - מהווה עוגן מקצועי לקביעת הכללים לזיהוי, תיעוד והערכה של סיכוני הציות הגלומים בפעילות העסקית ובכלל זה היבטים, כגון: איסור הלבנת הון ומימון טרור, ניגוד עניינים והוגנות הבנק כלפי לקוחותיו.

קו ההגנה השלישי - ביקורת פנימית

הביקורת הפנימית מבצעת ביקורת בלתי תלויה ואובייקטיבית תוך אתגור של הבקורות, התהליכים, והמערכות הממוכנות בתאגיד הבנקאי. הביקורת מתבצעת לרוב בדיעבד, על קו ההגנה הראשון והשני תוך וידוא יישום ההנחיות של ההנהלה והדירקטוריון.

כלים לניהול סיכון אשראי - מערכות למדידת סיכונים

בניהול סיכון האשראי נעשה שימוש במודלים כמותיים לדירוג פנימי של סיכון הלוזים ולהערכה ומעקב אחר הסיכון ברמת התיק. הדירוג הפנימי של הלוזים הינו נדבך מרכזי בתהליך קבלת החלטות באשראי ובמעקב אחר איכותו לאורך זמן.

שני כלים עיקריים משמשים את הבנק באמידת הדירוג הפנימי של הלוזים:

- מערכת דירוג המיועדת ללקוחות קמעונאיים (לרבות הלוואות לדיר) המבוססת על מאפייני פעילות הלקוח בחשבון לאורך זמן.
 - מערכת דירוג המיועדת ללוזים עסקיים-מסחריים המבוססת על שאלוני מומחה מובנים.
- המודלים שעל פיהם מבוצע הדירוג במערכות הנ"ל מנוטרים באופן שוטף ומתוקפים.

איכות האשראי של חשיפות אשראי (CR1)

	א	ב	ג	ד
31 בדצמבר 2019				
	יתרות ברוטו ^(א)			
	פגומים או בפיגור של 90 ימים או יותר			
	אחרים			
	הפרשות להפסדי אשראי או ירידות ערך			
	יתרות נטו (א+ב+ג)			
במיליוני ש"ח				
1	חובות, למעט אגרות חוב	3,533	295,355	(3,328)
2	אגרות חוב	5	68,421	(2)
3	חשיפות חוץ מאזניות	343	123,552	(386)
4	סך הכל	3,881	487,328	(3,716)

	א	ב	ג	ד
31 בדצמבר 2018				
	יתרות ברוטו ^(א)			
	פגומים או בפיגור של 90 ימים או יותר			
	אחרים			
	הפרשות להפסדי אשראי או ירידות ערך			
	יתרות נטו (א+ב+ג)			
במיליוני ש"ח				
1	חובות, למעט אגרות חוב	3,819	294,680	(3,523)
2	אגרות חוב	8	53,235	(21)
3	חשיפות חוץ מאזניות	226	127,442	(477)
4	סך הכל	4,053	475,357	(4,021)

(א) בהתאם לערכים החשבונאיים המדווחים בדוחות הכספיים, של פריטים מאזניים וחוץ מאזניים היוצרים חשיפה לסיכון אשראי לפי הוראת ניהול בנקאי תקין מספר 203.

שינויים במלאי החובות הפגומים (CR2)

למידע בדבר יתרה ותנועה בחובות הפגומים ראה פרק סיכוני אשראי בדוח הדיסקטוריון וההנהלה וביאור 30 בדוח הכספי.

גילוי נוסף בנוגע לאיכות האשראי של חשיפות אשראי (CRB)

הבנק מיישם את הוראות הדיווח לציבור בנושא חובות פגומים, סיכון אשראי וההפרשה להפסדי אשראי. הטיפול בהוראות אלו מוסדר בנהלים ובהנחיות פרטניים לגורמים הרלוונטיים כאשר בסעיפים שלהלן מוצגים רק היבטים מרכזיים מסוימים בתחום זה בכל הקשור לסיווג החובות וקביעת ההפרשה להפסדי אשראי.

חוב פגום

חוב מסווג כפגום כאשר צפוי שהבנק לא יוכל לגבות את כל הסכומים המגיעים לפי התנאים החוזיים של הסכם החוב, וזאת בהתבסס על מידע ואירועים עדכניים, כגון: מצב הפיגור של החוב, מצבו הפיננסי וכושר הפירעון של הלווה, הערכת מקור ההחזר הראשוני של החוב, מצב הביטחונות, מצבם הפיננסי של הערבים ועוד. חוב מסווג כפגום בכל מקרה כאשר קרן או ריבית בגינו מצויים בפיגור של 90 ימים או יותר, למעט אם החוב מובטח היטב וכן מצוי בהליכי גבייה. בנוסף, חוב פגום ייחשב גם חוב שתנאיו שונו בשל ארגון מחדש של חוב בעייתי אלא אם לפני הארגון מחדש ולאחריו נערכה בגינו הפרשה מזערית להפסדי אשראי לפי שיטת עומק הפיגור.

חשיפת אשראי חוץ מאזנית מסווג בסיווג פגום כאשר צפוי שההתחייבות בגין חוב זה תתמשש והחוב המאזני שיווצר ראוי להיות מסווג כפגום.

חוב בפיגור

מצב הפיגור של חוב נקבע בהתייחס לתנאי הפירעון החוזיים. להלן שלושה מצבי פיגור אפשריים:

1. פיגור בעקבות אי תשלום הלוואה כסדרה.
2. חריגה ממסגרת אשראי מאושרת ומדווחת בחשבון עו"ש.
3. מחזור נמוך - כל עוד לא נזקפו לזכות אותו חשבון סכומים לכיסוי החוב תוך תקופה שהוגדרה, גם אם החוב נמצא בתוך מסגרת האשראי.

כללים לסיווג חובות בהתאם למספר ימי הפיגור:

- חוב הנבחן פרטנית ונמצא בפיגור של 90 ימים ויותר יסווג כחוב פגום, למעט אם הוא מובטח היטב ובתהליכי גביה.
- חוב הנבחן קבוצתי יסווג בהתאם לכללים הבאים:
- חוב בהשגחה מיוחדת - חוב הנמצא בפיגור של 70-89 יום, או בהתאם לתסמינים שליליים מסוימים שמוגדרים ומופעלים מיכונית.
- חוב נחות - חוב הנמצא בפיגור של 90-149 ימים, או בהתאם לתסמינים שליליים מסוימים שמוגדרים ומופעלים מיכונית.
- חוב בפיגור של 150 ימים או יותר - יופרש במלואו וימחק חשבונאית.

חשיפות אשראי בפיגור של מעל 90 יום אשר אינן נחשבות כפגומות

בהתאם להוראת בנק ישראל במצבים המפורטים להלן חשיפות אשראי בפיגור של מעל 90 יום אינן נחשבות כאשראי פגום:

- אשראי אשר נבחן על בסיס קבוצתי - יסווג כ"נחות" בפיגור של 90 יום ומעלה וימחק חשבונאית לאחר 150 ימי פיגור.
- הלוואות לדיר אשר ההפרשה בגינן מחושבת לפי עומק פיגור.

חוב בעייתי בארגון מחדש

חוב אשר פורמאלי עבר ארגון מחדש של חוב בעייתי מוגדר כחוב אשר לגביו, מסיבות כלכליות או משפטיות הקשורות לקשיים פיננסיים של החייב, הבנק העניק ויתור בדרך של שינוי בתנאי החוב במטרה להקל על החייב את נטל תשלומי המזומן בטווח הקרוב או בדרך של קבלת נכסים אחרים כפירעון החוב. לצורך קביעה האם הסדר חוב שבוצע על ידי הבנק מהווה ארגון מחדש של חוב בעייתי הבנק מבצע בחינה איכותית של מכלול התנאים של ההסדר והנסיבות במסגרתן הוא בוצע, וזאת במטרה לקבוע האם (1) החייב מצוי בקשיים פיננסיים ו-(2) במסגרת ההסדר הבנק העניק ויתור לחייב.

הבדלים בין הגדרת פיגור וכשל למטרות חשבונאיות ומטרות פיקוחיות

להלן ההבדלים בין הגדרת "פיגור" וחוב "פגום" למטרות חשבונאיות לבין הגדרת "הלוואות בפיגור" לצרכי מדידת הלימות ההון (מטרות פיקוחיות):

1. חוב מוגדר "בפיגור" למטרות חשבונאיות לאחר 30 ימי פיגור, כשלצורכי מדידת הלימות ההון "הלוואות בפיגור" יוגדרו כך לאחר 90 ימי פיגור;
2. חוב אשר ארגון מחדש וסווג כצובר ריבית, ייחשב חוב "פגום" למטרות חשבונאיות, כל עוד לא עבר "ארגון מחדש עוקב", כשלצורכי מדידת הלימות ההון חוב כאמור לא יוגדר "הלוואה בפיגור" (קרי יטופל כחוב "תקין");
3. אשראי חוץ מאזני יסווג כחוב בעייתי אם מימוש ההתחייבות התלויה הינו ברמת "אפשרי" וכן אם החובות שיוכרו כתוצאה ממימוש ההתחייבות התלויה ראויים לסיווג כבעייתיים. לעומת זאת, חשיפות אשראי חוץ מאזני יסווגו כחשיפות בפיגור לצורכי הלימות הון באופן עקבי לסיווג החשיפות המאזניות של אותו לווה.

לפירוט מדדי סיכון האשראי ראה פרק סיכוני אשראי בדוח הדירקטוריון וההנהלה.

ירידת ערך ניירות ערך

הבנק בוחן בכל תקופת דיווח את הצורך ברישום הפסדים בגין ירידת ערך של ניירות הערך, בתיק הזמין למכירה ובתיק לפדיון, שאינה בעלת אופי זמני. הבחינה מתבצעת בהתקיים סממנים אשר יש בהם כדי להצביע על האפשרות שערכם של ניירות הערך נפגם. הקריטריונים לקביעה באם ירידת הערך הינה בעלת אופי שאינו זמני מפורטים בביאור 1ט בדוח הכספי.

ההפרשה להפסדי אשראי

מתבצעת בהתאם לאחת השיטות המפורטות להלן:

- הפרשה פרטנית - לגבי כל חוב שיתרתו החוזית (ללא ניכוי: מחיקות חשבונאיות שלא כרוכות בויתור משפטי, ריבית שלא הוכרה, הפרשות להפסדי אשראי ובטחונות) הינה 1 מיליון ש"ח או יותר וכל חוב אחר שזוהה לצורך בחינה פרטנית על ידי הבנק. בחלק מחברות הבנות שמאוחדות הבחינה נעשית גם בסכומים נמוכים יותר.
- הפרשה קבוצתית - לגבי יתר החובות אשר לא עומדים בקריטריונים לבחינה פרטנית כאמור לעיל ולמעט הלוואות לדיר המטופלות בהתאם לשיטת עומק הפיגור.

למידע נוסף ראה ביאור 1ח בדוח הכספי.

סיכון אשראי לפי ענפי משק

31 בדצמבר 2019									
סיכון אשראי כולל ^(א)					חובות ^(ב) וסיכון אשראי חוץ מאזני (למעט נגזרים) ^(ג)				
סך הכל	דירוג ביצועי אשראי ^(ה)	בעייתי ^(ו)	סך הכל ^(ז)	חובות ^(ב)	בעייתי ^(ו)	פגום	הפסדי אשראי ^(ד)		
							הוצאות (הכנסות)	מחיקות	יתרת הפרשה להפסדי אשראי
במיליוני ש"ח									
בגין פעילות לווים בישראל									
ציבורי מסחרי									
2,260	2,145	100	2,256	1,883	100	44	9	2	(38)
756	755	1	699	487	1	-	1	1	(1)
24,938	24,029	640	24,698	16,257	640	388	89	189	(409)
52,689	52,222	294	52,642	23,782	294	118	29	24	(356)
30,837	30,401	436	30,778	27,097	436	331	(128)	(37)	(273)
5,065	4,956	109	5,008	3,036	109	27	(103)	(61)	(44)
30,151	29,343	776	29,956	25,303	777	433	235	210	(357)
3,486	3,408	78	3,465	3,014	78	63	(4)	12	(58)
7,670	7,289	345	7,631	5,923	340	69	52	40	(82)
4,355	4,271	62	4,255	2,557	62	16	(29)	(23)	(24)
33,866	33,848	18	22,911	17,162	18	5	(6)	12	(168)
11,624	11,385	239	11,606	8,086	239	122	96	52	(202)
9,961	9,848	113	9,941	8,068	113	25	26	14	(94)
217,658	213,900	3,211	205,846	142,655	3,207	1,641	267	435	(2,106)
86,786	85,491	830	86,786	84,213	830	-	830	29	(466)
44,393	42,984	629	44,387	27,677	628	311	135	111	(656)
348,837	342,375	4,670	337,019	254,545	4,665	1,952	424	575	(3,228)
4,153	4,153	-	2,196	2,167	-	-	(1)	-	(2)
39,463	39,463	-	11	11	-	-	-	-	-
392,453	385,991	4,670	339,226	256,723	4,665	1,952	423	575	(3,230)

- (א) סיכון אשראי מאזני וסיכון אשראי חוץ מאזני, לרבות בגין מכשירים נגזרים. כולל: חובות, אג"ח, ניירות ערך שנשאלו או נרכשו במסגרת הסכמי מכר חוזר, נכסים בגין מכשירים נגזרים וסיכון אשראי במכשירים פיננסיים חוץ מאזניים כפי שחושב לצורך מגבלות חבות של לווה בסך 39,199,256,723.
- (ב) אשראי לציבור, אשראי לממשלות, פיקדונות בבנקים וחובות אחרים, למעט אג"ח וניירות ערך שנשאלו או נרכשו במסגרת הסכמי מכר חוזר.
- (ג) סיכון אשראי במכשירים פיננסיים חוץ מאזניים כפי שחושב לצורך מגבלות חבות של לווה, למעט בגין מכשירים נגזרים.
- (ד) כולל בגין מכשירי אשראי חוץ מאזניים (מוצגים במאזן בסעיף "התחייבויות אחרות").
- (ה) סיכון אשראי אשר דירוג האשראי שלו במועד הדוח תואם את דירוג האשראי לביצוע אשראי חדש בהתאם למדיניות הבנק.
- (ו) סיכון אשראי מאזני וחוץ מאזני פגום, נחות או בהשגחה מיוחדת, לרבות בגין הלוואות לדיר שביגין קיימת הפרשה לפי עומק הפיגור והלוואות לדיר שבגינן לא קיימת הפרשה לפי עומק הפיגור הנמצאות בפיגור של 90 ימים או יותר.
- (ז) כולל הלוואות לדיר, שהועמדו לקבוצות רכישה מסוימות הנמצאות בהליכי בנייה.
- (ח) סיכון האשראי המסחרי כולל יתרה בסך 2,902 מיליון ש"ח שהועמדו לקבוצות רכישה הנמצאות בהליכי בנייה.

31 בדצמבר 2019

סיכון אשראי כולל ^(א)										
חובות ^(ב) וסיכון אשראי חוץ מאזני (למעט נגזרים) ^(ג)										
הפסדי אשראי ^(ד)										
מזה: ¹										
סך הכל	דירוג ביצוע אשראי ^(ה)	בעייתי ^(ו)	סך הכל ¹	חובות ^(ב)	בעייתי ^(ו)	פגום	בגין הפסדי חשבונאיות להפסדי אשראי	מחיקות נטו	הוצאות (הכנסות) חשבונאיות להפסדי אשראי	יתרת הפרשה
במיליוני ש"ח										
בגין פעילות לווים בחו"ל										
ציבור מסחרי										
236	235	-	235	166	-	-	-	-	-	(2)
350	350	-	-	-	-	-	-	-	-	-
7,681	7,419	157	6,390	4,257	157	11	6	-	39	(39)
14,582	13,181	838	14,488	11,962	838	560	114	19	246	(246)
309	309	-	88	28	-	-	-	-	-	-
4,737	4,516	31	4,510	3,275	31	1	(12)	(14)	31	(31)
2,347	2,139	17	2,329	2,289	17	-	3	-	12	(12)
281	280	1	196	180	1	1	-	-	1	(1)
1,283	1,084	105	956	441	105	88	22	40	27	(27)
26,368	26,340	13	4,342	3,367	13	13	1	-	22	(22)
5,031	4,151	521	5,030	4,371	521	244	40	48	89	(89)
417	367	26	401	358	26	-	13	-	15	(15)
63,622	60,371	1,709	38,965	30,694	1,709	918	187	93	484	(484)
208	199	-	208	208	-	-	-	-	1	(1)
413	411	1	412	359	1	1	(1)	(1)	1	(1)
64,243	60,981	1,710	39,585	31,261	1,710	919	186	92	486	(486)
28,491	28,491	-	10,836	10,171	-	-	-	-	-	-
19,197	19,197	-	863	733	-	-	-	-	-	-
111,931	108,669	1,710	51,284	42,165	1,710	919	186	92	486	(486)
504,384	494,660	6,380	390,510	298,888	6,375	2,871	609	667	(3,716)	(3,716)

(א) סיכון אשראי מאזני וסיכון אשראי חוץ מאזני, לרבות בגין מכשירים נגזרים. כולל: חובות, אג"ח, ניירות ערך שנשאלו או נרכשו במסגרת הסכמי מכר חוזר, נכסים בגין מכשירים נגזרים וסיכון אשראי במכשירים פיננסיים חוץ מאזניים כפי שחושב לצורך מגבלות חבות של לווה בסך 42,038,42,165.

19,679,7,103,946 מיליון ש"ח בהתאמה.

(ב) אשראי לציבור, אשראי לממשלות, פיקדונות בבנקים וחובות אחרים, למעט אג"ח וניירות ערך שנשאלו או נרכשו במסגרת הסכמי מכר חוזר.

(ג) סיכון אשראי במכשירים פיננסיים חוץ מאזניים כפי שחושב לצורך מגבלות חבות של לווה, למעט בגין מכשירים נגזרים.

(ד) כולל בגין מכשירי אשראי חוץ מאזניים (מוצגים במאזן בסעיף "התחייבויות אחרות").

(ה) סיכון אשראי אשר דירוג האשראי שלו במועד הדוח תואם את דירוג האשראי לכיצוע אשראי חדש בהתאם למדיניות הבנק.

(ו) סיכון אשראי מאזני וחוץ מאזני פגום, נחות או בהשגחה מיוחדת, לרבות בגין הלוואות לדירור שבגינן קיימת הפרשה לפי עומק הפיגור והלוואות לדירור שבגינן לא קיימת הפרשה לפי עומק הפיגור הנמצאות בפיגור של 90 ימים או יותר.

31 בדצמבר 2018									
סיכון אשראי כוללי ^(א)					חובות ^(ב) וסיכון אשראי חוץ מאזני (למעט נגזרים) ^(ג)				
סך הכל	דירוג ביצועי אשראי ^(ה)	בעייתי ^(ו)	סך הכל ¹	חובות ^(ב)	בעייתי ^(ו)	פגום	הפסדי אשראי ^(ד)		
							הוצאות (הכנסות) בניין הפסדי אשראי	מחיקות חשבוניות נטו	יתרת הפרשה להפסדי אשראי
במיליוני ש"ח									
בגין פעילות לווים בישראל									
ציבור מסחרי									
חקלאות	2,128	1,969	87	2,127	1,812	87	42	(23)	(31)
כרייה וחציבה	1,007	1,005	1	906	403	1	1	(2)	(1)
תעשייה	24,348	23,488	857	23,969	15,820	857	470	9	(513)
בינוי ונדל"ן - בינוי ^(ז)	47,548	46,616	765	47,405	21,995	765	282	7	(348)
בינוי ונדל"ן - פעילות בנדל"ן	28,764	28,159	604	28,643	25,502	604	433	(107)	(372)
אספקת משל ומים	4,467	4,058	408	4,314	2,717	408	217	32	(86)
מסחר	29,798	28,644	1,091	29,684	25,123	1,090	277	136	(322)
בתי מלון, שרותי הארחה ואוכל	3,359	3,275	83	3,345	2,922	83	62	46	(77)
תחבורה ואחסנה	8,229	7,695	367	8,149	6,431	359	69	36	(70)
מידע ותקשורת	5,454	5,347	71	5,271	3,751	71	23	(39)	(28)
שירותים פיננסיים	27,964	27,948	14	14,817	10,882	17	8	(13)	(185)
שירותים עסקיים ואחרים	11,285	11,070	209	11,262	8,049	209	103	66	(172)
שירותים ציבוריים וקהילתיים	9,668	9,575	91	9,643	8,012	91	36	35	(79)
סך הכל מסחרי^(ח)	204,019	198,849	4,648	189,535	133,419	4,642	2,023	183	(2,284)
אנשים פרטיים - הלוואות לדיר	82,339	81,028	862	82,339	80,417	862	-	32	(473)
אנשים פרטיים - אחר	63,531	61,612	979	63,526	34,921	979	383	234	(807)
בניכי יתרת אשראי לציבור המוחזק למכירה	(19,869)	(19,497)	(372)	(19,869)	(8,210)	(372)	(45)	-	184
סך הכל ציבור - פעילות בישראל^(ט)	330,020	321,992	6,117	315,531	240,547	6,111	2,361	449	(3,380)
בנקים בישראל	4,430	4,430	-	2,716	2,703	-	-	-	(3)
בניכי יתרת אשראי בנקים המוחזק למכירה	(33)	(33)	-	(33)	(33)	-	-	-	-
סך הכל בנקים בישראל	4,397	4,397	-	2,683	2,670	-	-	-	(3)
ממשלת ישראל	39,916	39,916	-	74	74	-	-	-	-
סך הכל פעילות בישראל	374,333	366,305	6,117	318,288	243,291	6,111	2,361	449	(3,383)

- (א) סיכון אשראי מאזני וסיכון אשראי חוץ מאזני, לרבות בגין מכשירים נגזרים. כולל: חובות, אג"ח, ניירות ערך שנשאלו או נרכשו במסגרת הסכמי מכר חוזר, נכסים בגין מכשירים נגזרים וסיכון אשראי במכשירים פיננסיים חוץ מאזניים כפי שחושב לצורך מגבלות חבות של לווה, למעט בגין מכשירים נגזרים. 1,257, 7,985, 82,607 מיליון ש"ח בהתאמה.
- (ב) אשראי לציבור, אשראי לממשלות, פיקדונות בבנקים וחובות אחרים, למעט אג"ח וניירות ערך שנשאלו או נרכשו במסגרת הסכמי מכר חוזר.
- (ג) סיכון אשראי במכשירים פיננסיים חוץ מאזניים כפי שחושב לצורך מגבלות חבות של לווה, למעט בגין מכשירים נגזרים.
- (ד) כולל בגין מכשירי אשראי חוץ מאזניים (מוצגים במאזן) בסעיף "התחייבויות אחרות".
- (ה) סיכון אשראי אשר דירוג האשראי שלו במועד הדוח תואם את דירוג האשראי לביצוע אשראי חדש בהתאם למדיניות הבנק.
- (ו) סיכון אשראי מאזני וחוץ מאזני פגום, נחות או בהשגחה מיוחדת, לרבות בגין הלוואות לדיר שבגינן קיימת הפרשה לפי עומק הפיגור והלוואות לדיר שבגינן לא קיימת הפרשה לפי עומק הפיגור הנמצאות בפיגור של 90 ימים או יותר.
- (ז) כולל הלוואות לדיר, שהועמדו לקבוצות רכישה מסוימות הנמצאות בהליכי בנייה.
- (ח) סיכון האשראי המסחרי כולל יתרה בסך 2,732 מיליון ש"ח שהועמדו לקבוצות רכישה הנמצאות בהליכי בנייה.
- (ט) הנתונים סווגו מחדש בעקבות מהלך טיוב שבוצע בשנת 2019.

הפסדי אשראי ^(ד)			מזה ¹ :				דירוג ביצוע אשראי ^(ה)		סך הכל	
יתרת הפרשה להפסדי אשראי	מחיקות חשבוניות נטו	הוצאות (הכנסות) בגין הפסדי אשראי	פגום	בעייתי ^(ו)	חובות ^(ב)	סך הכל ¹	בעייתי ^(ו)	אשראי ^(ה)	סך הכל	
במיליוני ש"ח										
בגין פעילות לווים בחו"ל										
ציבור מסחר										
					121	252	-	252	254	חקלאות
(1)	-	-	-	-	-	-	-	318	319	כרייה וחציבה
(43)	49	54	23	29	4,290	6,161	29	7,796	8,045	תעשייה
(157)	(23)	2	109	398	11,788	15,145	398	14,331	15,261	בינוי ונדל"ן
(1)	-	-	-	-	9	68	-	217	217	אספקת חשמל ומים
(49)	23	16	51	195	4,096	5,989	195	5,916	6,255	מסחר
(8)	-	(7)	-	-	2,128	2,209	-	2,224	2,224	בתי מלון, שרותי הארחה ואוכל
(2)	6	7	3	3	190	203	3	283	286	תחבורה ואחסנה
(51)	3	6	103	181	1,094	1,829	181	2,058	2,371	מידע ותקשורת
(20)	(5)	(7)	16	16	4,837	5,761	16	27,377	27,395	שירותים פיננסיים
(90)	(2)	1	278	698	5,360	6,077	698	4,797	6,115	שירותים עסקיים ואחרים
(2)	-	(1)	-	-	359	516	-	573	574	שירותים ציבוריים וקהילתיים
(424)	51	71	583	1,520	34,272	44,210	1,520	66,142	69,316	סך הכל מסחרי
(6)	-	-	31	31	474	474	31	433	475	אנשים פרטיים - הלוואות לדיוור
(3)	1	(1)	2	17	661	723	17	701	724	אנשים פרטיים - אחר
(433)	52	70	616	1,568	35,407	45,407	1,568	67,276	70,515	סך הכל ציבור - פעילות בחו"ל^(ז)
-	-	-	-	-	10,850	11,744	-	26,022	26,022	בנקים בחו"ל
-	-	-	-	-	(2)	(2)	-	(2)	(2)	בניכי יתרת אשראי בנקים המוחזקת למכירה
-	-	-	-	-	10,848	11,742	-	26,020	26,020	סך הכל בנקים בחו"ל
-	-	-	-	-	708	1,020	-	6,977	6,977	ממשלות בחו"ל
(433)	52	70	616	1,568	46,963	58,169	1,568	100,273	103,512	סך הכל פעילות בחו"ל
(3,816)	256	519	2,977	7,679	290,254	376,457	7,685	466,578	477,845	סך הכל

(א) סיכון אשראי מאזני וסיכון אשראי חוץ מאזני, לרבות בגין מכשירים נגזרים. כולל: חובות, אג"ח, ניירות ערך שנשאלו או נרכשו במסגרת הסכמי מכר חוזר, נכסים בגין מכשירים נגזרים וסיכון אשראי במכשירים פיננסיים חוץ מאזניים כפי שחושב לצורך מגבלות חבות של לווה בסך 31,820,46,963,19,958,4,771 מיליון ש"ח בהתאמה.

(ב) אשראי לציבור, אשראי לממשלות, פיקדונות בבנקים וחובות אחרים, למעט אג"ח וניירות ערך שנשאלו או נרכשו במסגרת הסכמי מכר חוזר.

(ג) סיכון אשראי במכשירים פיננסיים חוץ מאזניים כפי שחושב לצורך מגבלות חבות של לווה, למעט בגין מכשירים נגזרים.

(ד) כולל בגין מכשירי אשראי חוץ מאזניים (מוצגים במאזן בסעיף "התחייבויות אחרות").

(ה) סיכון אשראי אשר דירוג האשראי שלו במועד הדוח תואם את דירוג האשראי לביצוע אשראי חדש בהתאם למדיניות הבנק.

(ו) סיכון אשראי מאזני וחוץ מאזני פגום, נחות או בהשגחה מיוחדת, לרבות בגין הלוואות לדיוור שבגינן קיימת הפרשה לפי עומק הפיגור והלוואות לדיוור שבגינן לא קיימת הפרשה לפי עומק הפיגור הנמצאות בפיגור של 90 ימים או יותר.

(ז) נתונים סווגו מחדש בעקבות מהלך טיוב שבוצע בשנת 2019.

חשיפות אשראי לפי יתרת תקופה לפירעון^(א)

31 בדצמבר 2019				
סך הכל חשיפת אשראי	ללא תקופת פירעון	מעל חמש שנים	משנה עד חמש שנים	עד שנה
במיליוני ש"ח				
<u>חשיפת אשראי מאזנית:</u>				
196,213	4,497	32,840	59,206	99,670
מסחרי				
111,459	44	78,280	27,029	6,106
אנשים פרטיים - הלוואות לדיור				
31,581	566	1,421	16,257	13,337
אנשים פרטיים - אחר				
7,733	-	746	2,117	4,870
נכסים בגין מכשירים נגזרים				
346,986	5,107	113,287	104,609	123,983
סך הכל ציבור				
152,929	-	13,727	28,346	110,856
בנקים וממשלות ^(ב)				
499,915	5,107	127,014	132,955	234,839
סך הכל חשיפת אשראי מאזנית				
88,533	-	25,051	27,404	36,078
מזה: אגרות חוב				
123,897	-	3,587	58,366	61,944
סך הכל חשיפת אשראי חוץ מאזנית				
31 בדצמבר 2018				
סך הכל חשיפת אשראי	ללא תקופת פירעון	מעל חמש שנים	משנה עד חמש שנים	עד שנה
במיליוני ש"ח				
<u>חשיפת אשראי מאזנית:</u>				
203,114	3,723	34,333	62,169	102,889
מסחרי				
111,711	154	78,296	25,690	7,571
אנשים פרטיים - הלוואות לדיור				
38,485	559	1,602	20,920	15,404
אנשים פרטיים - אחר				
8,841	-	281	939	7,621
נכסים בגין מכשירים נגזרים				
362,151	4,436	114,512	109,718	133,485
סך הכל ציבור				
142,595	-	14,027	23,499	105,069
בנקים וממשלות ^(ב)				
504,746	4,436	128,539	133,217	238,554
סך הכל חשיפת אשראי מאזנית				
80,099	-	27,588	24,559	27,952
מזה: אגרות חוב				
127,668	-	5,838	49,850	71,980
סך הכל חשיפת אשראי חוץ מאזנית				

(א) הסכומים מייצגים תזרימי מזומנים עתידיים צפויים בהתאם לתקופות הנותרות למועד הפירעון החוזי של כל תזרים בגין סיכון אשראי מאזני וסיכון אשראי חוץ מאזני (למעט סיכון אשראי חוץ מאזני שנובע ממכשירים נגזרים).
 (ב) לרבות אג"ח של בנקים וממשלות ונכסים בגין מכשירים נגזרים מול בנקים.

חשיפות למדינות זרות^(א)

חלק א' - מידע בדבר סך כל החשיפות למדינות זרות ובדבר חשיפות למדינות שסך סכום החשיפה לכל אחת מהן הוא מעל 1% מסך הנכסים במאוחד או מעל 20% מההון, לפי הנמוך:

	1	2	3	4	5	6-4-5
31 בדצמבר 2019						
חשיפה מאזנית ^(ב)						
המדינה	חשיפה מאזנית מעבר לגבול לתושבים מקומיים של שלוחות התאגיד הבנקאי במדינה זרה					
	לממשלות ^(ד)	לבנקים	לאחרים	חשיפה מאזנית לפני ניכוי התחייבויות מקומיות	ניכוי בגין התחייבויות מקומיות	חשיפה מאזנית נטו לאחר ניכוי התחייבויות מקומיות
	במיליוני ש"ח					
ארצות הברית	15,673	2,013	9,439	22,801	20,840	1,961
בריטניה	-	6,162	3,205	5,086	1,221	3,865
צרפת	2,390	1,060	154	-	-	-
שוויץ	-	414	656	21	21	-
גרמניה	4,088	1,105	293	-	-	-
אחרות	3,267	8,340	5,877	-	-	-
סך כל החשיפות למדינות זרות	25,418	19,094	19,624	27,908	22,082	5,826
סך החשיפות למדינות LDC	346	429	637	-	-	-
סך החשיפות למדינות ה-GIPS	916	138	54	-	-	-
31 בדצמבר 2018						
חשיפה מאזנית ^(ב)						
המדינה	חשיפה מאזנית מעבר לגבול לתושבים מקומיים של שלוחות התאגיד הבנקאי במדינה זרה					
	לממשלות ^(ד)	לבנקים	לאחרים	חשיפה מאזנית לפני ניכוי התחייבויות מקומיות	ניכוי בגין התחייבויות מקומיות	חשיפה מאזנית נטו לאחר ניכוי התחייבויות מקומיות
	במיליוני ש"ח					
ארצות הברית	6,518	3,139	12,936	25,117	23,515	1,602
בריטניה	-	4,757	2,182	5,988	2,030	3,958
צרפת	1,127	1,431	236	-	-	-
שוויץ	-	521	706	23	23	-
גרמניה	3,830	358	263	-	-	-
אחרות	2,097	6,011	5,302	1,087	575	512
סך כל החשיפות למדינות זרות ^(ה)	13,572	16,217	21,625	32,215	26,143	6,072
סך החשיפות למדינות LDC ^(ה)	385	347	800	1,076	570	506
סך החשיפות למדינות ה-GIPS ^(ה)	253	137	65	-	-	-

ראה הערות בעמוד 40.

13	12	11	10	9	8	7=6+3+2+1
חשיפה מאזנית מעבר לגבוליים			חשיפה חוץ מאזנית(כ"ג)			
סך כל החשיפה המאזנית						
לפירעון מעל שנה	לפירעון עד שנה	מזה: סיכון אשראי חוץ מאזני בעייתי	סך חשיפה חוץ מאזנית	חובות פגומים	סיכון אשראי מאזני בעייתי	
17,914	9,211	1	6,771	378	860	29,086
5,110	4,257	-	8,660	64	132	13,232
708	2,896	-	1,756	8	10	3,604
419	651	-	1,762	-	-	1,070
1,903	3,583	-	1,356	51	51	5,486
8,762	8,722	1	2,069	4	5	17,484
34,816	29,320	2	22,374	505	1,058	69,962
1,027	385	1	827	-	1	1,412
247	861	-	206	-	-	1,108
13	12	11	10	9	8	7=6+3+2+1

13	12	11	10	9	8	7=6+3+2+1
חשיפה מאזנית מעבר לגבוליים			חשיפה חוץ מאזנית(כ"ג)			
סך כל החשיפה המאזנית						
לפירעון מעל שנה	לפירעון עד שנה	מזה: סיכון אשראי חוץ מאזני בעייתי	סך חשיפה חוץ מאזנית	חובות פגומים	סיכון אשראי מאזני בעייתי	
12,108	10,485	-	6,704	435	976	24,195
3,028	3,911	80	6,983	115	183	10,897
856	1,938	-	1,654	7	18	2,794
591	636	-	1,064	-	80	1,227
3,708	743	-	1,086	-	47	4,451
7,663	5,747	-	2,300	73	80	13,922
27,954	23,460	80	19,791	630	1,384	57,486
1,019	513	-	1,072	68	68	2,038
391	64	-	221	-	7	455
13	12	11	10	9	8	7=6+3+2+1

הערות:

- (א) החשיפה למדינות זרות מוצגת על בסיס סיכון סופי.
- (ב) סיכון אשראי מאזני וחוזף מאזני, סיכון אשראי מסחרי בעייתי וחובות פגומים מוצגים לפני השפעת ההפרשה להפסדי אשראי, ולפני השפעת הביטחונות המותרים לניכוי לצורך מגבלות על חבות של לווה וקבוצת לווים ולפני השפעת קיזוז דו צדדי בגין נגזרים.
- (ג) סיכון אשראי במכשירים פיננסיים חוץ מאזניים כפי שחושב לצורך מגבלות חבות של לווה, ולפני השפעת קיזוז דו צדדי בגין נגזרים.
- (ד) ממשלות, מוסדות רשמיים ובנקים מרכזיים.
- (ה) בשנת 2018 כולל יתרות בגין נכסים המוחזקים למכירה בסך 1.3 מיליון ש"ח.
- (ו) החשיפה למדינות ה-LDC כוללת את המדינות המוגדרות כמדינות פחות מפותחות, שהינן ארצות המסווגות על ידי הבנק העולמי כבעלות הכנסה נמוכה או בינונית.
- (ז) החשיפה למדינות ה-GIPS כוללת את המדינות: יוון, איטליה, פורטוגל וספרד.

חלק ב' - ליום 31 בדצמבר 2019 וליום 31 בדצמבר 2018 אין חשיפה מאזנית מצרפית למדינות זרות שסך החשיפה לכל אחת מהן הינו בין 0.75% לבין 1% מסך הנכסים במאוחד או בין 15% לבין 20% מההון, לפי הנמוך.

חלק ג' - סכום החשיפה למדינות זרות עם בעיות נזילות כפי שהוגדר על ידי בנק ישראל (מדינה אשר מקבלת סיוע כספי מ-IMF או שהתחייבותיה מדורגות בדירוג אשראי CCC או נמוך יותר) מסתכם ב-31 בדצמבר 2019 בסך 556 מיליון ש"ח ומתייחס ל-13 מדינות (ב-31 בדצמבר 2018 מסתכם בסך 711 מיליון ש"ח והתייחס ל-13 מדינות).

למידע אודות תנועה ביתרת ההפרשה להפסדי אשראי ראה ביאורים 13 ו-30 בדוח הכספי.

למידע אודות גילוי חשיפות אשראי בפיגור ראה ביאור 30 בדוח הכספי.

למידע אודות חשיפות אשראי שאורגנו מחדש ראה ביאור 30 בדוח הכספי ופרק סיכונים אשראי בדוח הדיקטוריון וההנהלה.

שיטות להפחתת סיכון אשראי (CRC)

כחלק ממדיניות ניהול סיכון האשראי, השיקול העיקרי במתן אשראי הינו יכולת ההחזר של הלווה. עם זאת, במקרים רבים, שואף הבנק לקבל ביטחונות וזאת כגיבוי נוסף שמטרתו להקטין את ההפסד לבנק במקרה של כשל עסקי/פיננסי של הלווה. היקף הביטחונות הנדרשים מלווה הינו, בין השאר, פועל יוצא מרמת הסיכון שבאשראי.

במסגרת מדיניות הביטחונות לכלל ענפי המשק נקבעו עקרונות וכללים באשר לסוגי הביטחונות והיקפם. דרישת הביטחונות ושיעורם נגזרים מרמת הסיכון שהבנק מוכן לקחת על עצמו בעת העמדת האשראי.

בנוסף, נקבעים הקריטריונים העסקיים בקבלת הביטחונות, דרך קביעת שיעורי הישענות על הביטחונות, דרכי הטיפול בעת קבלתם, דרכי עדכון השווי ועיתויו ואמצעי המעקב והבקרה.

הביטחונות מותאמים, ככל הניתן, לסוגי האשראי שהם מבטיחים, תוך התייחסות לטווח הזמן, לסוגי הצמדה, לאופי האשראי ולמטרתו וכן למהירות יכולת המימוש שלהם. הבנק נוהג לתקף את שווי הביטחונות העיקריים (בעיקר בתחום הנדל"ן והציוד) על ידי קבלת הערכות שמאי/הערכות שווי עדכניות, עצמאיות ובלתי תלויות.

סוגי הביטחונות השכיחים שהבנק מקבל להבטחת האשראי כוללים, בין היתר, נכסים פיננסיים, נכסי נדל"ן, כלי רכב, ציוד לסוגיו ועוד. בבנק קיימת מערכת המאפשרת הפקת מידע אודות סוגי הנכסים המשמשים כביטחונות.

לצורך הפחתת סיכון האשראי בגישה הסטנדרטית, הבנק משתמש בגישה המקיפה לטיפול בביטחונות.

מכשירי הביטחון העיקריים המוכרים ככשירים בבנק בגישה הסטנדרטית הם פיקדונות שקליים, פיקדונות מט"ח, תכניות חיסכון ואג"ח ממשלתי.

ביטחון יוכר ככשיר כאשר עומד בכללים הנדרשים בהוראת ניהול בנקאי תקין מספר 203, לרבות, וודאות משפטית, הזכות למימוש בהקדם במקרה כשל ותקפות כלפי צד ג'.

בין היתר, הבנק משתמש בכתבי קיזוז המהווים ביטחון כשיר לפי הוראת ניהול בנקאי תקין מספר 203 לצורך חישוב הלימות ההון.

הבנק עושה שימוש בערבויות כשירות לצורך החלפת משקל הסיכון של חובות המגובים בערבות למשקל הסיכון של ספק ההגנה בחישוב נכסי הסיכון בגישה הסטנדרטית. לעניין זה, הבנק מכיר בעיקר בערבויות ופוליסות ביטוח של מדינת ישראל, של בנקים בארץ, של אשראי ושל מבטחים אחרים בעלי דירוג אשראי גבוה העומדות בקריטריונים להכרה כערבויות כשירות לצרכי הלימות ההון.

שיטות להפחתת סיכון אשראי - סקירה (CR3)

	א	1א	2א	ב	ג	ד	ה
31 בדצמבר 2019							
	לא מובטחים						
	מובטחים ^(א)						
	סך הכל	סך הכל	מזה: סכום	יתרה	מזה: סכום	יתרה	מזה: סכום
	מאזנית ^(א)	מאזנית ^(א)	מובטחי ^(ב)	מאזנית ^(א)	מובטחי ^(ב)	מאזנית ^(א)	מובטחי ^(ב)
	במיליוני ש"ח						
1	271,428	24,132	9,623	20,432	7,146	3,700	2,477
2	60,439	7,985	7,985	-	-	7,985	7,985
3	331,867	32,117	17,608	20,432	7,146	11,685	10,462
4	3,450	88	19	67	12	21	7

	א	1א	2א	ב	ג	ד	ה
31 בדצמבר 2018							
	לא מובטחים						
	מובטחים ^(א)						
	סך הכל	סך הכל	מזה: סכום	יתרה	מזה: סכום	יתרה	מזה: סכום
	מאזנית ^(א)	מאזנית ^(א)	מובטחי ^(ב)	מאזנית ^(א)	מובטחי ^(ב)	מאזנית ^(א)	מובטחי ^(ב)
	במיליוני ש"ח						
1	272,210	22,766	8,973	18,950	6,382	3,816	2,591
2	45,279	7,943	7,943	-	-	7,943	7,943
3	317,489	30,709	16,916	18,950	6,382	11,759	10,534
4	3,682	176	129	130	88	46	41

- (א) יתרה מאזנית בהתאם לערכים החשבונאיים המדווחים בדוחות הכספיים ולאחר הפרשות להפסדי אשראי או ירידות ערך בעלות אופי אחר מזמני.
- (ב) יתרה מאזנית של החלק מסכום החובות שמובטח בביטחון, ערבות או נגזר אשראי, לאחר התחשבות במקדמי ביטחון.
- (ג) יתרה מאזנית של החובות כאמור, לאחר הפרשות להפסדי אשראי או ירידות ערך בעלות אופי אחר מזמני, שמובטחים באופן חלקי או מלא, ללא קשר לחלק הספציפי שהובטח בחשיפה המקורית.

השימוש בדירוגי אשראי חיצוניים בגישה הסטנדרטית לסיכון אשראי (CRD)

שקלול הסיכון בגין חשיפות אשראי מתבצע על בסיס הגישה הסטנדרטית. בהתאם לגישה זו, משקלי הסיכון תלויים בסוג החשיפות ובחלק מהמקרים, בדירוגי האשראי המתייחסים אליהם (ככל שקיים דירוג כשיר). במידה וקיימים דירוגים לחשיפות כאמור, עושה הבנק שימוש בדירוגי האשראי של שלוש חברות דירוג אשראי חיצוניות:

- Standard & Poor's Ratings Services
- Moody's Investors Service
- Fitch Ratings

לצורך קביעת משקלות הסיכון בהתאם לדירוגי האשראי כאמור לעיל, עושה הבנק שימוש בטבלאות המיפוי הסטנדרטיות שקבע הפיקוח על הבנקים במסגרת הוראת ניהול בנקאי תקין מספר 203 כפי שעודכנה במהלך שנת 2018.

משקלי סיכון לחובות המבוססים על דירוג מדינה הכוללים חשיפות לממשלות, בנקים, חברות ניירות ערך וישויות סקטור ציבורי, נקבעים על בסיס דירוגי האשראי לטווח ארוך של Moody's.

משקלי סיכון לחובות תאגידיים מדורגים נקבעים על בסיס דירוגי האשראי לטווח ארוך של החברות הנ"ל באופן הבא: כאשר לחוב יש דירוג אחד, דירוג זה ישמש לקביעת משקל הסיכון של החוב. כאשר יש שני דירוגים שניתנו על ידי שתי חברות שונות שמופו למשקלי סיכון שונים, ייבחר משקל הסיכון הגבוה יותר. כאשר יש שלושה דירוגים, יתייחסו לשני הדירוגים הטובים ביותר ומביניהם יילקח משקל הסיכון המתאים לדירוג הנחות מבין השניים.

בכל הנוגע למשקלי הסיכון לחובות תאגידיים שהינם מבטחים/מבטחי משנה, עושה הבנק שימוש בדירוגי IFS לטווח הארוך של שלושת חברות הדירוג וכן בדירוגי IFS של חברת AM BEST.

הגישה הסטנדרטית - חשיפה לסיכון אשראי והשפעות הפחתת סיכון אשראי^(א) (CR4)

	א	ב	ג	ד	ה	ו
	31 בדצמבר 2019					
	חשיפות לפני CRM-I CCF	חשיפות אחרי CRM-I CCF	סכום חוץ מאזני ^(ב)	סכום חוץ מאזני ^(ג)	RWA וצפיפות RWA	צפיפות RWA
סוגי נכסים	סכום מאזני ^(ב)	סכום חוץ מאזני ^(ב)	סכום חוץ מאזני ^(ג)	סכום חוץ מאזני ^(ג)	RWA	RWA
	במיליוני ש"ח					
1 ריבנויות, הבנקים המרכזיים שלהן ורשות מוניטרית ארצית	116,357	197	123,717	228	2,399	1.94%
2 ישויות סקטור ציבורי (PSE) שאינן ממשלה מרכזית	17,208	1,991	11,531	755	3,674	29.90%
3 בנקים, לרבות בנקים רב צדדיים לפיתוח (MDB)	20,126	3,035	18,049	1,525	4,655	23.78%
4 חברות ניירות ערך	1,790	-	1,790	-	358	20.00%
5 תאגידים	94,459	38,332	90,431	16,888	99,252	92.48%
6 חשיפות קמעונאיות ליחידים	35,883	20,400	35,356	3,083	28,829	75.00%
7 הלוואות לעסקים קטנים	15,779	4,700	14,424	1,116	11,656	75.01%
8 בביטחון נכס למגורים	83,224	7,272	83,163	1,113	46,216	54.84%
9 בביטחון נדל"ן מסחרי	43,906	48,780	43,409	15,827	59,236	100.00%
10 הלוואות בפיגור ^(ד)	3,751	-	3,466	-	4,440	128.10%
11 נכסים אחרים	13,091	-	13,091	-	9,961	76.09%
12 סך הכל	445,574	124,707	438,427	40,535	270,676	56.51%

	א	ב	ג	ד	ה	ו
	31 בדצמבר 2018					
	חשיפות לפני CRM-I CCF	חשיפות אחרי CRM-I CCF	סכום חוץ מאזני ^(ב)	סכום חוץ מאזני ^(ג)	RWA וצפיפות RWA	צפיפות RWA
סוגי נכסים	סכום מאזני ^(ב)	סכום חוץ מאזני ^(ב)	סכום חוץ מאזני ^(ג)	סכום חוץ מאזני ^(ג)	RWA	RWA
	במיליוני ש"ח					
1 ריבנויות, הבנקים המרכזיים שלהן ורשות מוניטרית ארצית	105,287	347	113,565	304	1,846	1.62%
2 ישויות סקטור ציבורי (PSE) שאינן ממשלה מרכזית	17,535	1,747	11,737	616	3,634	29.42%
3 בנקים, לרבות בנקים רב צדדיים לפיתוח (MDB)	16,660	4,211	15,450	1,921	3,661	21.08%
4 חברות ניירות ערך	4,083	-	4,083	-	816	19.99%
5 תאגידים	94,385	42,694	90,372	16,731	101,051	94.35%
6 חשיפות קמעונאיות ליחידים	42,759	30,245	42,096	4,061	34,618	75.00%
7 הלוואות לעסקים קטנים	17,542	5,119	16,060	1,180	12,930	75.00%
8 בביטחון נכס למגורים	79,375	5,812	79,327	817	44,294	55.27%
9 בביטחון נדל"ן מסחרי	40,365	38,152	39,941	13,159	53,100	100.00%
10 הלוואות בפיגור ^(ד)	3,640	-	3,263	-	4,308	132.03%
11 נכסים אחרים	12,080	-	12,080	-	9,802	81.14%
12 סך הכל	433,711	128,327	427,974	38,789	270,060	57.86%

(א) היתרות בגילוי כוללות יתרות חוב מאזניות וחוץ מאזניות המשקפות סיכון אשראי, זאת למעט סכומי מיסים נדחים והשקעות בתאגידים פיננסיים מתחת לספי הניכוי (הכפופים למשקל סיכון 250%), חשיפות בנין סיכון אשראי צד נגדי (הנכללות בחלק 5א בדוח זה) ואיגוחים (הנכללים בתוספת ב' לדוח זה).

(ב) היתרות משקפות את סכומי החשיפה הפיקוחיים, בניכוי הפרשות ומחיקות, לפני מקדמי המרה לאשראי ולפני שיטות להפחתת סיכון אשראי.

(ג) היתרות משקפות את סכומי החשיפה הפיקוחיים, בניכוי הפרשות ומחיקות, לאחר מקדמי המרה לאשראי ולאחר שיטות להפחתת סיכון אשראי.

(ד) יתרות מאזניות וחוץ מאזניות מוזגו בשל חוסר מהותיות.

הגישה הסטנדרטית - חשיפות לפי סוגי נכסים ומשקלות סיכון (אנ"ב) (CR5)

	א	ג	ד	ה	ו	ז	ח	ט	יג
	31 בדצמבר 2019								
	סוגי נכסים / משקל סיכון								
	0%	10%	20%	35%	50%	60%	75%	100%	150%
	במיליוני ש"ח								
1	114,338	-	8,310	-	1,116	-	181	-	123,945
	ריבוניות, הבנקים המרכזיים שלהן ורשות מוניטרית ארצית								
2	1,843	-	5,168	-	5,269	-	6	-	12,286
	ישויות סקטור ציבורי (PSE) שאינן ממשלה מרכזית								
3	2,469	-	13,973	-	2,544	-	588	-	19,574
	בנקים, לרבות בנקים רב צדדיים (MDB) לפיתוח								
4	-	-	1,790	-	-	-	-	-	1,790
	חברות ניירות ערך								
5	-	-	9,700	-	894	-	-	96,446	107,319
	תאגידים								
6	-	-	-	-	-	-	38,439	-	38,439
	חשיפות קמעונאיות ליחידים								
7	-	-	-	-	-	-	15,540	-	15,540
	הלוואות לעסקים קטנים								
8	-	-	-	-	20,194	8,057	25,573	2,226	84,276
	בביטחון נכס למגורים								
9	-	-	-	-	-	-	59,236	-	59,236
	בביטחון נדל"ן מסחרי								
10	-	-	-	-	-	-	1,519	1,947	3,466
	הלוואות בפיגור								
11	2,675	-	1,033	-	-	-	8,641	742	13,091
	נכסים אחרים								
11א	-	-	-	-	-	-	4,225	742	4,967
	מזה: בגין מניות								
12	121,325	-	39,974	28,226	30,017	8,057	79,552	168,843	478,962
	סך הכל								

	א	ג	ד	ה	ו	ז	ח	ט	יג
	31 בדצמבר 2018								
	סוגי נכסים / משקל סיכון								
	0%	10%	20%	35%	50%	60%	75%	100%	150%
	במיליוני ש"ח								
1	106,375	-	6,656	-	646	-	192	-	113,869
	ריבוניות, הבנקים המרכזיים שלהן ורשות מוניטרית ארצית								
2	1,961	-	5,216	-	5,172	-	4	-	12,353
	ישויות סקטור ציבורי (PSE) שאינן ממשלה מרכזית								
3	2,417	-	13,471	-	1,035	-	448	-	17,371
	בנקים, לרבות בנקים רב צדדיים (MDB) לפיתוח								
4	-	-	4,083	-	-	-	-	-	4,083
	חברות ניירות ערך								
5	-	-	7,295	-	751	-	-	98,738	107,103
	תאגידים								
6	-	-	-	-	-	-	46,157	-	46,157
	חשיפות קמעונאיות ליחידים								
7	-	-	-	-	-	-	17,240	-	17,240
	הלוואות לעסקים קטנים								
8	-	-	-	-	17,874	3,398	28,132	2,247	80,144
	בביטחון נכס למגורים								
9	-	-	-	-	-	-	53,100	-	53,100
	בביטחון נדל"ן מסחרי								
10	-	-	-	-	-	-	1,172	2,091	3,263
	הלוואות בפיגור								
11	2,597	-	-	-	-	-	8,844	639	12,080
	נכסים אחרים								
11א	-	-	-	-	-	-	3,897	639	4,536
	מזה: בגין מניות								
12	113,350	-	36,721	28,493	25,478	3,398	91,529	164,745	466,763
	סך הכל								

(א) היתרות בגילוי כוללות יתרות חוב מאזניות וחוב מאזניות המשקפות סיכון אשראי, זאת למעט סכומי מיסים נדחים והשקעות בתאגידים פיננסיים מתחת לספי הניכוי (הכפופים למשקל סיכון 250%), חשיפות בגין סיכון אשראי צד נגדי (הנכללות בחלק 5א בדוח זה) ואיגוחים (הנכללים בתוספת ב' לדוח זה).

(ב) היתרות משקפות את סכומי החשיפה הפיקוחיים, בניכוי הפרשות ומחיקות, לאחר מקדמי המרה לאשראי ולאחר שיטות להפחתת סיכון אשראי.

מידע נוסף על סיכון אשראי

הפעילות ומגבלות הסיכון בענף הבינוי והנדל"ן

ענף הבינוי והנדל"ן הינו תחום הפעילות שבו לבנק חשיפת האשראי הגדולה ביותר מבין ענפי המשק העסקיים. בדומה לענפי המשק האחרים, מוגדרים במדיניות האשראי מתודולוגיות ופרמטרים פנימיים למימון עסקאות בכל אחד מענפי המשנה של תחום הנדל"ן.

הדגש שנתון לאומי למימון ענף הנדל"ן מתבטא, בין היתר, בכך שחלק משמעותי מהפעילות של הבנק מרוכז במערך ייעודי המתמחה בליווי לקוחות מתחום זה. מערך בנייה ונדל"ן מלווה את העסקות הגדולות ו/או המורכבות בתחום, תוך הבאה לידי ביטוי של המומחיות והניסיון המעשי של קציני האשראי המאיישים אותו.

חלק מהותי ממימון פרויקטים של בנייה ותשתית נעשה במתכונת "הפרויקט הסגור" (Construction Loan) המאופיין בבחינה תקופתית שוטפת ומעקב צמוד אחר הפרמטרים הרלוונטיים (כגון: קצב המכירות, התקדמות הבנייה, עמידה בתקציב), תוך הסתמכות, בין השאר, על מפקחי בנייה חיצוניים ומוסמכים.

האשראי לענף הנדל"ן תואם את תיאבון הסיכון של הבנק לאור רמת הסיכון והתמחור ההולם. בשל כך ומתוך רצון להמשיך ולהיות דומיננטיים במימון ענף הנדל"ן הבנק פועל לניצול מיטבי ואפקטיבי של המגבלות הפנימיות והרגולטוריות בנושא.

המעקב אחר תיק האשראי בתחום הנדל"ן מבוצע באופן הדוק תוך ניטור המגמות בנתונים המקרו כלכליים במשק וניטור התפתחות מאפייני הסיכון של סגמנט זה בבנק.

בנוסף, מנותח הסיכון לתחום הנדל"ן במסגרת תרחיש קיצון מרכזי שהבנק בוחן, כאשר הפסדי האשראי מפולחים לפי ענפי המשנה ובחנים אל מול הערכת הסיכון ותיאבון הסיכון.

בנוסף למגבלה הרגולטורית ובמטרה לנהל באופן אפקטיבי את התמהיל הפנימי של סיכון האשראי, מקפיד הבנק על פיזור בין איזורים גיאוגרפיים שבהם מוקמים הפרויקטים בהתאם לביקושים, ובין ענפי המשנה השונים.

בהמשך לפוליסות דומות שנרכשו בעבר, נרכשה בדצמבר 2019 פוליסת ביטוח חדשה לתיק ערבויות מכוח חוק מכר (דירות) ולהתחייבות להוצאת ערבויות אלה ממבטחי משנה בינלאומיים, בעלי דירוג אשראי בינלאומי גבוה. פוליסת הביטוח מבטיחה את הבנק למקרה בו יידרש לשלם בשל חילוט הערבויות, והכל על פי תנאי הפוליסה. רכישת הביטוח מאפשרת להפחית את ההון המרותק בגין סיכון האשראי הנובע מהנפקת הערבויות תוך שימוש בפוליסה "כמפחיתת סיכון אשראי" (ההפחתה הינה בהתאם לדירוג מבטחי המשנה). הביטוח הינו בגין פרויקטים שיחלו עד ליום 31 בדצמבר 2020.

ביום 12 בינואר 2020 פרסם בנק ישראל עדכון להוראת ניהול בנקאי תקין מספר 315 בנושא מגבלת חבות ענפית. העדכון מאפשר לבנקים להעמיד אשראי נוסף בהיקף של 4% מתיק האשראי למימון פרויקטים תשתיתיים אשר נכללים במסגרת ענף "עבודות הנדסה אזרחית", מעבר לאשראי בהיקף של 20% לשאר תחומי הבינוי והנדל"ן.

נכון ליום 31 בדצמבר 2019 הבנק עומד במגבלה הרגולטורית ובמגבלות הפנימיות, שהינן בהלימה להערכת הבנק את הסיכון בענפי המשנה השונים.

התפתחות החבויות לענף בינוי ונדל"ן (בישראל ובחו"ל)

	31 בדצמבר		
	השינוי	2018	2019
במיליוני ש"ח			
סיכון אשראי מאזני	5.7	59,557	62,949
ערבויות לרוכשי דירות ^(א)	18.4	4,655	5,510
סיכון אשראי חוץ מאזני אחר ^(א)	8.4	27,361	29,649
סך הכל סיכון אשראי כולל	7.1	91,573	98,108

(א) במונחי סיכון אשראי.

לפירוט נוסף בגין סגמנט זה ראה פרק סיכוני אשראי בדוח הדירקטוריון וההנהלה.

סיכונים בתיק הלוואות לדיור

ההתפתחויות שחלו במשק בשנים האחרונות (סביבת ריבית נמוכה, ביצועי מחיר למשתכן ועלייה מתונה במחירי הדיור) הביאו לגידול משמעותי בהיקף האשראי לדיור בישראל הן למטרת מגורים והן למטרת השקעה. תיק הלוואות לדיור מנוטר באופן שוטף תוך ניתוח המגמות במאפייני ובמוקדי הסיכון. בכלל זה מבוצע מעקב אחר התפלגות האשראי לפי בסיסי הצמדה, ריבית ושיעור מימון.

התפתחות יתרת האשראי לדיור נטו בישראל

שינוי בהשוואה לסוף שנה קודמת	יתרת תיק האשראי	במיליוני ש"ח	באחוזים
(1.5)	77,005		
3.8	79,944		
4.8	83,746		

בשנת 2018 חל גידול בהיקף האשראי לדיור הנובע מגידול בכמות הלוואות המועמדות ומסיום שיתוף העמדות אשראי עם גוף מוסדי. המגמה נמשכה גם בשנת 2019, בין היתר על רקע ההתעוררות בשוק הנדל"ן כתוצאה מהבשלת פרויקטים של מחיר למשתכן.

במסגרת הניטור אחר מוקדי הסיכון בתיק הלוואות לדיור נערך מעקב גם על מאפייני התיק ומאפייני האשראי החדש, וביניהם על התפלגות האשראי החדש לפי שיעורי מימון ויחס ההחזר (שיעור מימון הינו היחס בין סך האשראי שאושר ללווה, אף אם טרם הועמד כולו או חלקו בפועל, לבין שווי הנכס המשועבד בעת העמדת מסגרת האשראי. יחס ההחזר הינו חלקו של החוזר החודשי מסך ההכנסה החודשית הפנויה של הלווה).

התפתחות ביתרת אשראי חדש שניתן בישראל בשיעור מימון מעל 60%

2019		2018		2017	
רבעון רביעי	רבעון שלישי	רבעון שני	רבעון ראשון	ממוצע שנתי	ממוצע שנתי
באחוזים ^(א)					
17.2	17.9	18.0	16.9	17.4	18.0
17.6	17.5	19.3	16.5	15.6	16.0
0.2	0.1	0.2	0.2	0.1	0.1

(א) מסך האשראי החדש לדיור שהעמיד הבנק.

לפירוט נוסף בגין סגמנט זה ראה פרק סיכוני אשראי בדוח הדירקטוריון וההנהלה.

סיכון אשראי לאנשים פרטיים (ללא הלוואות לדיור)

האשראי הפרטי, אשר יכולת החזר שלו מבוססת בעיקרה על כושר ההשתכרות של משק הבית, מאופיין בפיזור נרחב מאוד של לווים, במגוון של מוצרי אשראי (הלוואות לסוגיהן, עו"ש, כרטיסי אשראי) ובהיקף נמוך (בממוצע) של אשראי ללקוח בודד. פעילות הלקוחות הפרטיים מרוכזת, רובה ככולה, בחטיבה הבנקאית.

במטרה להתמודד עם הגידול בהיקפי האשראי הפרטי ועם מוטת השליטה הרחבה הנדרשת לניהולו, וכן במטרה ליישם ממשל תאגידי נאות, הורחבו וחוזקו בשנים האחרונות מספר פונקציות, הן בחטיבה הבנקאית המהווה קו הגנה ראשון, והן בחטיבה לניהול סיכונים המהווה קו הגנה שני.

מדיניות האשראי הפרטי, אותה מגבשת החטיבה לניהול סיכונים בשיתוף החטיבה הבנקאית, מהווה נדבך מרכזי בהתוויית תיאבון הסיכון ובהכוננת הניהול השוטף של פעילות זאת. בין העקרונות המרכזיים מתוך מדיניות האשראי הפרטי ניתן למנות: הערכת אומדן סיכון האשראי של כל לווה, ביסוס החלטות החיתום בעיקר על יכולת שירות החוב של הלווה מתוך ההכנסות ו/או על בסיס התנהלות החשבון ו/או על בסיס נתונים ממאגר אשראי, קיום מערך סמכויות אשראי מוגדר ומובנה, דגשים על התנהגות עסקית הוגנת (שקיפות ומסירת מידע, התאמה של המוצר לצרכי הלקוח, הוגנות בתמחור, טיפול בתלונות מצד הלקוחות), התאמת האשראי לצרכי הלקוח ויכולותיו וערנות מוגברת להיבטי הציות העלולים לנבוע ממתן האשראי.

לאור העלייה שחלה בשנים האחרונות ברמת המינוף של משקי הבית בישראל, בנוסף להקפדה על תהליכי החיתום, הניהול והבקרה ברמת הלווה הבודד, הורחב והוגבר גם הניטור השוטף אחר האשראי הפרטי ברמה האגרטיבית, בין השאר על בסיס סט מדדים פנימי.

טיוטת הוראת ניהול בנקאי תקין - ניהול אשראי צרכני

ביום 19 בפברואר 2020 פרסמו הפיקוח על הבנקים ורשות שוק ההון, ביטוח וחיסכון, במשותף, טיוטת הוראות להערות הציבור המסדירות את פעילות העמדת האשראי לאנשים פרטיים בהיבטים הצרכניים.

הבנק לומד את הטיוטה.

למידע נוסף ראה פרק חקיקה ורגולציה הנוגעת למערכת הבנקאית בדוח הכספי.

לפירוט נוסף בגין סגמנט זה ראה פרק סיכוני אשראי בדוח הדירקטוריון וההנהלה.

קבוצות לווים

הקבוצה מקיימת תהליכי מעקב סדורים על מנת לוודא כי היא ממלאת אחר מגבלות הוראת ניהול בנקאי תקין מספר 313 בנושא מגבלות על חבות של לווה ושל קבוצת לווים.

ביום 1 באוגוסט 2018 פרסם הפיקוח על הבנקים תיקון להוראה הנ"ל. על פי התיקון, חשיפה של בנק ל"קבוצת לווים חברת כרטיסי אשראי" לא תעלה על 15% מהון התאגיד הבנקאי, וזאת בדומה למגבלה החלה על חשיפה ל"קבוצת לווים בנקאית". הוראה זו תכנס לתוקף באופן מדורג בתוך 3 שנים ממועד ההפרדה של חברת כרטיסי האשראי מהתאגיד הבנקאי.

ביום 27 באוקטובר 2019 פרסם הפיקוח על הבנקים עדכון נוסף להוראה הנ"ל. העדכון קובע כי חבות נטו של לווה העוסק בפעילות ספקולטיבית ושאינו לווה מפוקח, תוגבל לשיעור של 10% מהון התאגיד הבנקאי (חלף מגבלה של 15%). מגבלה זו תחול גם על החבות המצטברת של לווים כאמור השייכים לקבוצת לווים העוסקים בפעילות ספקולטיבית (זאת חלף מגבלת קבוצת לווים רגילה של 25%).

תחולת ההוראה לבנק העומד במגבלות הינה ביום פרסומה. בנק שאינו עומד במגבלות נדרש לצמצם את החריגה של החשיפה בשיעורים רבעוניים קבועים עד ליום 1 ביולי 2020.

נכון ליום 31 בדצמבר 2019, הבנק עומד במגבלות הקבועות בהוראה.

למידע נוסף אודות קבוצות לווים ראה פרק סיכוני אשראי בדוח הדירקטוריון וההנהלה.

חלק 5א - סיכון אשראי של צד נגדי

סיכון אשראי של צד נגדי (CCRA)

סיכון האשראי בעסקת נגזרים הינו מדד לסכום ההפסד שהבנק עלול לשאת בו אם הצד הנגדי לעסקה לא יעמוד בתנאי העסקה. סיכון זה למועד מסוים מוגדר כסך השווי הנוכחי של העסקה לאותו מועד בתוספת סיכון פוטנציאלי להפסד עתידי. פוטנציאל זה מוערך על פי רמת התנודתיות הצפויה בנכס הבסיס של העסקה ועל פי משך התקופה שנותרה עד למועד השלמת הביטחונות כפי שסוכם עם הצד הנגדי, וכל זאת לאחר ניכוי הסכמי קיזוז הניתנים לאכיפה כלהלן:

לאומי מיישם בשוק הנגזרים (הסחירים והלא סחירים) מנגנונים להפחתת סיכונים האשראי במסחר בין צדדים נגדיים על ידי מנגנוני קיזוז (NETTING) המעוגנים בהסכמים משפטיים סטנדרטיים בינלאומיים, וכן על ידי מנגנון הפקדת ביטחונות הדדיים בין הצדדים הנגדיים לעסקה, בין בדרך של העברה לתיחום חשיפה או באמצעות שטרי משכון. בפרקי הזמן שהוגדרו, מבוצעת התחשבות שוטפת בהתאם לנתוני השוק ולחשיפה. הביטחון הוא לרוב מזומן, במטבעות הנקובים בהסכם. להלן סוגי ההסכמים הקיימים כיום בלאומי בהיבט זה:

1. בפעילות בנגזרים לא סחירים (OTC), נעשה שימוש במנגנוני הקיזוז על פי תשתית הסכמית בינלאומיים סטנדרטית או על פי תשתית הסכמית מקומית תואמת סטנדרטים בינלאומיים וכן בהסדרי התחשבות לצורך תיחום חשיפה, כולם בהתאם להוראות חוק ההסכמים בנכסים פיננסיים. כך, למשל, מתקשר הבנק בהסכמי ISDA ו-CSA מול צדדים בינלאומיים ולקוחות מקומיים הפעילים בשוק ההון. בנוסף, במטרה להפחית את סיכון הצד הנגדי, ישנה מגמת מעבר לסליקה מרכזית עבור עסקות בנגזרי ריבית במטבעות עיקריים. במסגרת הסכמי ISDA עליהם חתום בנק לאומי אין כיום תלות בהורדת דירוג האשראי של לאומי כגורם לשינוי בסכום הביטחון.
2. בפעילות בנגזרים הסחירים בחו"ל, מנגנוני הקיזוז וההתחשבות מעוגנים במסגרת הסכמים התואמים את הוראות חוק ההסכמים בנכסים פיננסיים.
3. בפעילות המקומית מול המעו"ף (נגזרים סחירים), אין הסכמי קיזוז ייעודיים והפעילות מבוצעת או מול שטרי משכון או סולו. מסגרות האשראי לפעילות הלקוחות נקבעות בוועדות אשראי פרטניות בהתאם למדיניות האשראי של הבנק בכפוף למגבלות הדירקטוריון. השיקולים המשפיעים על גובה המסגרת כוללים, בין היתר, ניתוח סיכון אשראי ופרופיל עסקי, לרבות הביטחונות המוצעים לגיבוי האשראי הנגזר מהפעילות. קווי הפעילות למדינות, בנקים ומוסדות פיננסיים נקבעים בוועדה ייעודית בהשתתפות נציגים מהחטיבות הרלוונטיות, וזאת בכפוף למגבלות אשר נקבעו במדיניות ההשקעות וניהול סיכונים השוק של הקבוצה. המעקב אחר חשיפות אשראי לצדדים נגדיים בעסקות במכשירים נגזרים לסוגיהן מבוצע על ידי חטיבת שוקי הון. החטיבה מבצעת מעקב מקרוב אחר פעילות של לקוחות הפעילים בשוקי הכספים וההון וכן מעקב אחר הפעילות המבוצעת על ידי יתר לקוחות הבנק. החטיבה אחראית על המודלים לחישוב דרישת הביטחונות, הפרמטרים המשמשים למודלים, מערכות המחשוב המודדות את העמידה במסגרות הפעילות ונהלי העבודה. החטיבה לניהול סיכונים מהווה קו הגנה שני, ממליצה לדירקטוריון על המדיניות לניהול הסיכון, אחראית על הדיווח של החשיפות לדירקטוריון ואחראית לתיקוף המודלים והפרמטרים המשמשים לניהול הסיכון.

ניתוח חשיפה לסיכון אשראי של צד נגדי (CCR) לפי גישה פיקוחית (CCR1)

	א	ב	ה	ו
	31 בדצמבר 2019			
	עלות שחלוף	חשיפה פוטנציאלית עתידית	EAD לאחר CRM	RWA
	במיליוני ש"ח			
1	4,066	11,619	9,784	3,444
3	-	-	1,470	-
6	4,066	11,619	11,254	3,444

	א	ב	ה	ו
	31 בדצמבר 2018			
	עלות שחלוף	חשיפה פוטנציאלית עתידית	EAD לאחר CRM	RWA
	במיליוני ש"ח			
1	6,254	10,722	8,144	4,228
3	-	-	1,257	-
6	6,254	10,722	9,401	4,228

הקצאת הון בגין התאמת שערור לסיכון אשראי (CVA) (CCR2)

	א	ב	א	ב
	31 בדצמבר			
	2019		2018	
	EAD לאחר CRM	RWA	EAD לאחר CRM	RWA
	במיליוני ש"ח			
3	8,637	1,320	7,857	1,518

סך כל התיקים שמחשבים בגינם CVA לפי הגישה הסטנדרטית

הגישה הסטנדרטית - חשיפות לסיכון אשראי של צד נגדי (CCR) לפי תיק פיקוחי ומשקלות סיכון^(א) (CCR3)

	א	ב	ג	ד	ה	ו	ז	ח	ט
	31 בדצמבר 2019								
תיק פיקוחי/משקל סיכון	0%	10%	20%	50%	75%	100%	150%	אחר	סך חשיפת אשראי
	במיליוני ש"ח								
ריבנויות	1,695	-	-	-	-	-	-	-	1,695
ישויות סקטור ציבורי PSE שאינן ממשלה מרכזית	-	-	-	70	-	-	-	-	70
בנקים, לרבות בנקים רב צדדיים לפיתוח (MDB)	-	-	3,692	339	-	44	-	-	4,075
חברות ניירות ערך	-	-	3,426	-	-	-	-	-	3,426
תאגידים	-	-	269	1	-	1,602	-	-	1,872
תיקים קמעונאיים פיקוחיים	-	-	-	-	-	115	-	-	115
נכסים אחרים	-	-	-	-	-	-	-	-	-
סך הכל	1,695	-	7,387	410	-	1,761	-	-	11,253

	א	ב	ג	ד	ה	ו	ז	ח	ט
	31 בדצמבר 2018								
תיק פיקוחי/משקל סיכון	0%	10%	20%	50%	75%	100%	150%	אחר	סך חשיפת אשראי
	במיליוני ש"ח								
ריבנויות	1,275	-	-	-	-	11	-	-	1,286
ישויות סקטור ציבורי PSE שאינן ממשלה מרכזית	-	-	-	62	-	-	-	-	62
בנקים, לרבות בנקים רב צדדיים לפיתוח (MDB)	-	-	1,260	316	-	18	-	-	1,594
חברות ניירות ערך	-	-	3,113	-	-	-	-	-	3,113
תאגידים	-	-	243	-	-	3,079	-	-	3,322
תיקים קמעונאיים פיקוחיים	-	-	-	-	-	24	-	-	24
נכסים אחרים	-	-	-	-	-	-	-	-	-
סך הכל	1,275	-	4,616	378	-	3,132	-	-	9,401

(א) היתרות בגילוי מתייחסות לחשיפות האשראי ששימשו בחישוב דרישת ההון, לאחר יישום שיטות להפחתת סיכון אשראי. החשיפות אינן כוללות חשיפות לצדדים נגדיים מרכזיים (CCPs) המדווחים בטבלה CCR8 בהמשך הדוח.

הרכב הביטחון בגין חשיפה לסיכון אשראי של צד נגדי (CCR)^(א) (CCR5)

31 בדצמבר 2019					
א	ב	ג	ד	ה	ו
ביטחון שמשמש בעסקאות נגזרים					
ביטחון שמשמש בעסקאות למימון ניירות ערך (SFTs)					
שווי הוגן של ביטחון שהתקבל	שווי הוגן של ביטחון שהופקד	שווי הוגן של ביטחון לא מנותק	שווי הוגן של ביטחון לא מנותק	שווי הוגן של ביטחון שהתקבל	שווי הוגן של ביטחון שהופקד
במיליוני ש"ח					
מזומן - מטבע מקומי	204	-	27	112	161
מזומן - מטבעות אחרים	7,042	-	4,922	353	1,309
חוב ריבוני מקומי	1,462	800	-	169	117
חוב ריבוני אחר	12	-	3,183	45	-
חוב של סוכנות ממשלתית	-	-	-	308	-
אגרות חוב קונצרניות	-	-	-	587	-
מניות	5	-	-	381	371
ביטחון אחר	-	-	-	-	-
סך הכל	8,725	800	8,132	1,955	1,958

31 בדצמבר 2018					
א	ב	ג	ד	ה	ו
ביטחון שמשמש בעסקאות נגזרים					
ביטחון שמשמש בעסקאות למימון ניירות ערך (SFTs)					
שווי הוגן של ביטחון שהתקבל	שווי הוגן של ביטחון שהופקד	שווי הוגן של ביטחון לא מנותק	שווי הוגן של ביטחון לא מנותק	שווי הוגן של ביטחון שהתקבל	שווי הוגן של ביטחון שהופקד
במיליוני ש"ח					
מזומן - מטבע מקומי	101	-	38	310	999
מזומן - מטבעות אחרים	9,209	-	7,073	231	258
חוב ריבוני מקומי	2,380	674	-	1,049	326
חוב ריבוני אחר	253	-	1,880	-	-
חוב של סוכנות ממשלתית	-	-	-	-	-
אגרות חוב קונצרניות	-	-	-	-	-
מניות	-	-	-	270	242
ביטחון אחר	-	-	-	-	-
סה"כ	11,943	674	8,991	1,860	1,825

(א) הסכומים מתייחסים לביטחונות שהופקדו או התקבלו בגין חשיפות הנובעות מסיכון האשראי של צד נגדי שקשורות לעסקאות נגזרים או לעסקאות למימון ניירות ערך, לרבות עסקאות שסולקו באמצעות צד נגדי מרכזי (CCP).

חשיפות לנגזרי אשראי (CCR6)

נכון ליום 31 בדצמבר 2019 וליום 31 בדצמבר 2018, לא קיימות בבנק עסקאות נגזרי אשראי שנקנו או נמכרו.

חשיפות לצדדים נגדיים מרכזיים (CCR8)

	א		ב		
	2018		2019		
	RWA	EAD לאחר CRM	RWA	EAD לאחר CRM	
	במיליוני ש"ח				
1	130	1,273	128	1,373	חשיפות לצד נגדי מרכזי כשיר (QCCP) (סך הכל)
2	130	1,273	128	1,373	חשיפות לעסקאות עם QCCP (לא כולל ביטחון ראשוני והעברות לקרן סיכונים), מזה:
4	130	1,273	128	1,373	עסקאות נגזרים סחירים בבורסה
9	(א)-	87	(א)-	88	העברות ממומנות לקרן סיכונים

(א) נכסי הסיכון בגין קרן הסיכונים נכללו בשורת החשיפות לעסקאות QCCP לעיל, זאת בהתאם לנוסחת חישוב נכסי הסיכון לצדדים נגדיים מרכזיים בהוראת ניהול בנקאי תקין מספר 203.

חלק 6 - סיכון שוק

סיכון שוק (MRA)

סיכון שוק מוגדר כסיכון להפסד הנובע משינוי בשווי הנכסים וההתחייבויות בשל שינוי ברמת מחירים בשווקים, שינוי בשיעורי ריבית, שער חליפין, אינפלציה ומחירי מניות. החשיפה לסיכון שוק מתבטאת בתוצאות העסקיות, בשווי ההון של הנכסים וההתחייבויות, בהון העצמי ובתזרימי המזומנים.

סיכון השוק אליהם חשוף הבנק כוללים (ראה הרחבה בהמשך):

- א. סיכון הריבית, הינו הסיכון להפסד כתוצאה משינויים בשערי ריבית חסרת סיכון במטבעות השונים.
- ב. סיכון בסיס (מטבע חוץ ומדד), הינו הסיכון להפסד כתוצאה משינויים במדד המחירים ובשערי החליפין, עקב הפרש שבין שווי הנכסים לשווי ההתחייבויות. זאת לרבות, בגין השפעת העסקאות העתידיות, ככל אחד ממגזרי ההצמדה.
- ג. סיכון אשראי סחיר, הנובע מהתנודתיות במרווחי אשראי הנגזרים מיכולת החזר החוב של מנפיק המכשיר ומשינויים ברמת הסיכון הכוללת של מכשירי חוב סחירים.
- ד. סיכון ההשקעה במניות ובקרנות, הנובע מירידת ערך של ההשקעה במניות או בקרנות או ירידה ברווחים/דיבידנדים המועברים לקבוצה.

הבנק פועל בהתאם להוראות הפיקוח על הבנקים בנושא ניהול סיכון השוק של הקבוצה, לרבות הוראות ניהול בנקאי תקין מספר 333 בנושא "ניהול סיכון ריבית" ומספר 339 בנושא "ניהול סיכון שוק". במסגרת יישום הוראות אלה נקבעו עקרונות יסוד לאופן ניהול הסיכונים ובקרתם, ובכלל זה האחריות של ההנהלה והדירקטוריון, הגדרת אמצעי הבקרה והכלים למדידת הסיכונים ואמצעי הבקרה והפיקוח על סיכונים אלה, תוך יישום ממשל תאגידי שכולל שלושה "קווי הגנה". לתיאור המבנה הארגוני והאחריות לניהול הסיכון ראה פרק מידע נוסף על חשיפה לסיכון והערכתו.

מבנה הממשל התאגידי לניהול סיכון שוק

בנוסף למבנה הממשל התאגידי של ניהול הסיכונים בבנק המתואר בפרק "מידע נוסף על חשיפה לסיכון והערכתו" אשר לעיל, להלן מידע נוסף בנוגע לניהול סיכון השוק:

קו ההגנה הראשון - חטיבת שוקי הון

חטיבת שוקי הון אחראית על נטילת הסיכון תוך כדי ניתוחו והבנתו לאורך חיי העסקאות. החטיבה עוסקת בניהול הנוסטרו של הבנק, בהפעלת חדר העסקות בבנק לצורך מסחר ותיווך במטבעות, כריביות, בנגזרים ובניירות ערך, בניהול פיננסי הכולל פיתוח מוצרים פיננסיים ומוצרי השקעה וניהול הנכסים וההתחייבויות של הקבוצה. תהליכי בקרה מבוצעים בחדרי העסקות ובנוסף מבוצעת בקרה שוטפת אחר הפעילות - בהיבטי סיכון שוק, סיכונים תפעוליים וסיכונים מעילות והונאות, על ידי חדר תיכון באגף לניהול סיכונים בחטיבה. לצד החטיבה לשוקי הון פועלת זרוע ההשקעות של לאומי - "לאומי פרטנרס".

הוועדה לניהול נכסים, התחייבויות והשקעות פיננסיות (ALCO) בראשות ראש חטיבת שוקי הון - אחראית לניהול הנכסים וההתחייבויות וההשקעות הפיננסיות בהתאם להחלטות הדירקטוריון וההנהלה, תוך מתן דגש למבנה המאזן, מחירי המעבר, הנזילות הנדרשת והשקעת עתודות הנזילות, מכנה ההון ומדיניות גיוס המקורות ועמידה במגבלות ומדיניות הקבוצה.

קו ההגנה השני - החטיבה לניהול סיכונים

באחריות החטיבה לבחון את ניהול סיכונים השוק והנזילות בראייה כוללת גיבוש מדיניות סיכון ומגבלות סיכון בראיית כלל תיק הנוסטרו וחדרי העסקות, ההשקעות הריאליות של הבנק ותיק הפנסיה. כמו כן, באחריותה לפתח ולאתגר את הערכת הסיכון בעסקאות ופעילויות מהותיות כגון אישור של מוצרים, השקעות, עסקאות חדשות, פיתוח מתודולוגיות, תיקוף מודלים מהותיים, מעקב אחר משתני שוק והשקעות ספציפיות וביצוע של תרחישי קיצון ועוד.

קו ההגנה השלישי - ביקורת פנימית

באחריות הביקורת הפנימית לבצע ביקורת בלתי תלויה ואובייקטיבית תוך אתגור של הבקורות, התהליכים, והמערכות הממוכנות בתאגיד הבנקאי. הביקורת מתבצעת לרוב בדיעבד, על קו ההגנה הראשון והשני תוך וידוא יישום הנחיות של ההנהלה והדירקטוריון.

תיאבון הסיכון

תיאבון הסיכון של הקבוצה בא לידי ביטוי ברמת החשיפה לסיכון השוק שהקבוצה מוכנה לשאת על מנת להשיג את היעדים העסקיים שלה ואת התשואה הנדרשת לבעלי המניות. לחילופין הוגדר תיאבון הסיכון כהשפעה של אירוע שלילי שהקבוצה מוכנה לשאת. תיאבון הסיכון כולל הצהרות איכותיות המתייחסות לרמת הסיכון המקובלת על ידי הדירקטוריון וההנהלה הבכירה ומגבלות כמותיות המתייחסות להפסדים שהקבוצה מוכנה לספוג בתרחישים ברמות חומרה שונות.

מדיניות ניהול סיכוני השוק

מדיניות ניהול סיכוני השוק מהווה ביטוי לאסטרטגית סיכון השוק של הקבוצה. זאת, לצד הנהלים הקיימים לזיהוי, מדידה, מעקב, פיתוח ובקרה אחר סיכוני השוק. המדיניות נועדה מחד לתמוך בהשגת היעדים העסקיים תוך הערכת הסיכונים והסיכויים שיכולים לנבוע מהחשיפה לסיכונים וזאת בהשוואה לרווח הצפוי מהם, ומאידך, נועדה להפחית את רמת הסיכון הנובעת מהפעילות השוטפת של הבנק, ובכלל זה לשמור על רמת נזילות גבוהה.

המדיניות מהווה כלי חשוב להגדרת תיאבון הסיכון של הבנק בתחום הנוסטרו, חדרי העסקות וחשיפות השוק בכלל קבוצת לאומי. המדיניות מגדירה את הממשל התאגידי, חלוקת האחריות הארגונית ומנגנוני האסקלציה. תיאבון הסיכון בא לידי ביטוי במגבלות שנקבעו.

ברבעון רביעי 2019 אישר הדירקטוריון את הכללת חשיפות הריבית בגין ההתחייבויות הפנסיוניות בניכוי נכסי התכנית בניהול התיק הבנקאי ומעבר למדידת החשיפות על בסיס שווי הוגן, ללא שינוי בתאבון הסיכון. המדידה החדשה נכנסה לתוקף בשנת 2020.

החשיפות לסיכוני שוק מנוהלות באופן שוטף ברמת הקבוצה. חברות הבת בחו"ל קובעות מדיניות לניהול סיכוני שוק בהלימה עם המדיניות הקבוצתית ומסגרות הסיכון שאושרו בה וכן בהתאם לרגולציה המקומית והסביבה העסקית בה הן פועלות. המידע על מצב החשיפות בפועל בהתאם למסגרות שנקבעו מתקבל מהחברות הבנות ומובא בחשבון בניהול הכולל של החשיפות בקבוצה.

ניהול סיכוני השוק מתבצע בשני מוקדי סיכון עיקריים: התיק הבנקאי והתיק למסחר. הגדרת התיק למסחר נגזרת מהוראות באזל והיא כוללת את תיק ניירות הערך הסחיר של הבנק ועסקות נגזרים בפעילות הסחירה שאינם, בהכרח, לצרכי גידור. הפעילות למסחר מתבצעת בדסקים ייעודיים. הגדרת התיק הבנקאי כוללת את העסקות אשר אינן כוללות בתיק למסחר.

במטרה לפקח ולבקר אחר יישום מדיניות ניהול סיכוני השוק, מקבל הדירקטוריון לפחות אחת לרבעון דיווח על עיקרי החשיפות לסיכוני שוק אל מול המגבלות שהוקצו, הצפת הסיכונים המרכזיים לפי קווי פעילות, מוצרים ומוקדי סיכון של הקבוצה, ודיווח על אירועים חריגים.

התיק הבנקאי

סיכוני השוק בתיק הבנקאי נובעים מפעילות הבנק בעסקי הליכה (בעיקר אשראי, פיקדונות והשקעה בניירות ערך בתיק הזמין ובתיק לפדיון). סיכוני השוק המרכזיים בתיק הינם סיכון הריבית, סיכון מרווח האשראי הסחיר וחשיפות הבסיס. הכלים העיקריים לניהול החשיפות בתיק הבנקאי הינם מדיניות המחירים, ניהול תיק הנוסטרו הזמין ולפדיון, הנפקת מכשירי חוב וגידור באמצעות מכשירים פיננסיים נגזרים. מדיניות הגידורים מאפשרת לצמצם ו/או להרחיב, במידת הצורך, את הסיכונים על ידי שינוי הפוזיציה בה הבנק נמצא ובהתאם לתיאבון הסיכון שהוגדר על ידי הדירקטוריון.

כחלק מהכלים לניהול החשיפות, הבנק מגדר את החשיפות לסיכוני מטבע חוץ וסיכוני ריבית באמצעות מכשירים פיננסיים נגזרים, אשר מסייעים בשמירת הפוזיציה הרצויה בתוך מסגרת תיאבון הסיכון שנקבע ובהתאם למגבלות. בנוסף מבוצעת פעילות בנגזרים שלא לצורכי גידור.

מדיניות הבנק בעסקאות במכשירים פיננסיים נגזרים עם גופים המחויבים לעמידה בדרישות להלימות הון הינה מנגנון הפקדת ביטחונות הדדיים בין הצדדים הנגדיים לעסקה (הסכמי CSA), ראה פירוט נוסף בחלק 5א בנושא "סיכון אשראי לצד נגדי".

כחלק מבחינת פרופיל הסיכון הכולל הבנק מבצע מעקב וניטור שוטף של החשיפות לסיכוני שוק וההפסדים העשויים לקרות בתרחישים שונים ובכלל זה תרחישי קיצון, וזאת במטרה לשקף את כלל סיכוני השוק בראיה הוליסטית - ריבית, בסיס, מרווחי אשראי, מניות וקרנות.

מדיניות ההשקעה

פעילות הנוסטרו בלאומי מהווה כלי מרכזי לניהול הנכסים וההתחייבויות, מאזני ההצמדה, ניתוב ההון וליצירת רווח. הניהול מבוצע בראייה כוללת, לרבות התייחסות למכלול הסיכונים וההזדמנויות ובכלל זה תיקי הנוסטרו, ההזקות הריאליות והנכסים וההתחייבויות בתיק הפנסיה. כמו כן, הניהול כפוף למגבלות תיאבון הסיכון שנקבעות על ידי הדירקטוריון ולהקצאת ההון הנדרשת על פי כללי באזל. הסיכונים המרכזיים הגלומים בפעילות ההשקעות הינם סיכוני ריבית, אשראי, נזילות ובסיס.

במטרה לשמור על יציבות ורמת נזילות גבוהה, ניהול הנכסים נעשה תוך נטילת סיכון נמוך עד בינוני כחלק העיקרי של ההשקעות והפעילויות, ונטילת סיכון גבוה יותר כחלק מצומצם של ההשקעות והפעילויות. כחלק ממדיניות זו נשמרת רמת פיזור גבוהה בין מוצרים, מדינות, סוגי סיכון וחשיפה לצדדים נגדיים.

לאומי חשוף בתיקי הנוסטרו לסיכוני אשראי ושוק של מדינות, בנקים ומוסדות פיננסיים בארץ ובחו"ל. בנוסף הבנק משקיע באופן מוגבל גם במכשירים מגובי נכסים (כגון MBS, CLO, ABS ואחרים) וכן בקרנות ומניות בפיזור גבוה.

עבור השקעה בגופים שעיקר עיסוקם הינו במכשירים פיננסיים נגזרים ומכירות חסר (Hedge Funds) נקבעו מגבלות כמותיות להיקף ההשקעה בהתאם לפרופיל הסיכון. בנוסף, מבוצעות בדיקות נאותות רחבות ומתקיימים מעגלי בקרה וממשל תאגידי, המבוססים על מנגנוני דיווח ומדידה.

לאומי הגדיר מנגנונים להתרעה בעקבות התפתחויות חריגות במצב החשיפות ו/או בשווקים, ביניהם:

- קביעת ספי דיווח בגין חריגה ממגבלות כמותיות, אופן הדיווח ומתן חלופות לטיפול בחריגה.
 - מנגנוני מעקב (Watch List) ודגלים אדומים אשר עוקבים אחר התפתחויות בשווקים, עמידה במגבלות, שינויים בנכסים וכיו"ב.
- ללאומי תכניות מגירה מפורטות הכוללות תכניות פעולה בעת התממשות טריגרים שנקבעו מראש.

התיק למסחר

סיכוני השוק בתיק למסחר נובעים מפעילות הבנק כעושה שוק, כמתווך וכמנהל פוזיציות עבור הנוסטר. בהתאם למדיניות הבנק, מכשירים מסווגים לתיק למסחר כאשר הפעילות בהם נעשית במטרה להפיק רווחים ממסחר תוך מתן מענה מהיר לשינויים בשווקים.

לאומי סוחר ועושה שוק במגוון רחב מאוד של נגזרים ונכסי בסיס שונים: מטבע, ריבית, מדד, סחורות וני"ע. עיקר הפעילות מבוצע במכשירים נפוצים ונזילים מאוד בשוק המקומי והעולמי.

בתיק נוסטרו למסחר מתקיימת פעילות יזומה במסגרתה נלקחות חשיפות יזומות לריבית, מט"ח וסיכוני אשראי סחיר. סיכוני השוק בתיק למסחר מזוהים, מנוטרים, ומבוקרים אל מול המגבלות באופן שוטף על ידי חטיבת שוקי הון בתדירות שבטיקרה מבוצעת לפחות אחת ליום.

סיווג ני"ע לתיק למסחר מבוצע בגין פוזיציות שכוונת הפעילות בהן היא מסחרית. הפעילות למסחר כפופה למגבלות, כדוגמת מגבלות גודל תיק, מגבלת חשיפה לריבית, חשיפת מט"ח ועוד. סיווג זה מעוגן במדיניות ובתהליכי העבודה, בהתאם לדרישות הרגולציה.

חשיפה לסיכוני שוק הנובעים מההתייבויות הפניסיוניות לעובדים

הבנק מיישם את כללי החשבונאות בארה"ב בנושא זכויות עובדים, כפי שנקבעו על ידי בנק ישראל. המחויבות האקטוארית לעובדים בעלת מח"מ ארוך ומושפעת באופן משמעותי משינויים בריבית ההיוון, שיעור ההיוון המשמש לחישוב ההתייבויות האקטואריות לזכויות עובדים נעשה כפי הוראות בנק ישראל על בסיס תשואת אגרות חוב ממשלתיות בישראל בתוספת עקום מרווח קבוע של אגרות חוב קונצרניות בדירוג בינלאומי AA התואם למח"מ ההתייבויות לזכויות עובדים.

בשנת 2016 קיבל הבנק אישור פרטני מבנק ישראל לפיו, עבור מדידת הלימות ההון, היוון ההתייבויות לזכויות עובדים יבוצע על פי עקום ממוצע נע של שמונה רבעונים של תשואות השוק המושפעות, כאמור, מעקום אג"ח ממשלת ישראל וממרווח אג"ח קונצרני AA בארה"ב. אישור זה מיתן באופן משמעותי את התנודתיות של ההון הפיקוחי הנובעת משינויים בריבית ההיוון. תוקף האישור הוארך עד וכולל 31 בדצמבר 2024.

כנגד חלק מההתייבויות האקטואריות, קיימת השקעה ב"נכסי התכנית" שנועדה לשרת מחויבות זו, באמצעות השקעה בנכסים מגוונים ומפוזרים כדוגמת מניות ונכסי חוב. ההשקעה כפופה למגבלות רגולטוריות ומגבלות הנקבעות על ידי הקופות המנהלות את נכסי התכנית.

המתודולוגיות והכלים למדידת הסיכון

סיכוני השוק מוערכים במגוון רב של כלים, המשלימים זה את זה ותואמים את סוגי החשיפות השונות של הבנק. המדדים המשמשים את הבנק בניהול הכולל של סיכוני השוק משמשים גם לביצוע הערכה לגבי פוטנציאל הנזק הכספי מכלל חשיפות השוק והאשראי הסחיר או מתיק מסוים בעל חשיפות מסוג זה, תחת הנחות אשר לוקחות בחשבון את קשרי הגומלין בין גורמי הסיכון השונים הקיימים בכל אחד מהתיקים ובכל התיקים יחד.

המתודולוגיה להערכת סיכוני שוק אשר בשימוש הבנק אושרה על ידי הדירקטוריון והנהלה.

מודל הערך הנתון לסיכון (VaR - Value at Risk) הינו מודל סטטיסטי האומד את ההפסד הצפוי לבנק, בהסתמך על סימולציה הסטורית, במהלך אופק השקעה מסוים וברמת ביטחון סטטיסטית הנקבעת מראש. ערך ה-VaR יכול לגדול כתוצאה מעליה בתנודתיות של גורמי הסיכון, או כתוצאה מהעלאת רמת הסיכון הגלומה בפעילות הבנקאית. יחד עם זאת, ה-VaR מוגבל ביכולתו לחזות תרחישים קיצוניים ולכן משמש כמדד סיכון בעיקר בניהול השוטף, אך גם יהווה נורת אזהרה בתרחישי קיצון בשווקים.

אומדן הסיכון באמצעות ערך ה-VaR, מותאם לאופי הפעילות בתיק ולהרכבו - בפעילות המסחר, מחושב באופק אחזקה של עשרה ימי עסקים ובתיק הבנקאי, באופק אחזקה של חודש, ושניהם ברמת מובהקות של 99%. בנוסף, מבוצע באופן שוטף תהליך בחינה בדיעבד (Back test), במטרה לבחון את תקפות המודל.

מאחר וערך ה-VaR יכול לעלות כתוצאה מתנודתיות בשווקים ולא בהכרח כתוצאה משינוי בפרופיל הסיכון, הבנק קבע מגבלות אזהרה (Attention Limits) ברמת דירקטוריון על הערך בסיכון בהתייחס לתיק הבנקאי ולתיק למסחר. מגבלות אלו נועדו להיות מעין תמרוך אזהרה לרמת הסיכון והגעה אליהן תחייב בחינה של פרופיל הסיכון וקבלת החלטות על הפחתת הסיכון או על התאמה זמנית של המגבלה.

להלן אומדן ה-VaR של התיק למסחר ברמת הקבוצה בהתאם לסימולציה ההיסטורית:

VaR תיק למסחר		
31 בדצמבר		
2018	2019	
במיליוני ש"ח		
21	23	בפועל

ניתוחי רגישות ותרחישי קיצון - השווקים העולמיים והמקומיים נתונים מעת לעת לזעזועים המתבטאים בתנודתיות גדולה במיוחד של הפרמטרים, החורגת מהתנהגות היסטורית נורמלית. מודלים כמותיים כדוגמת ה-VaR, אינם מספקים מידע על הפסדים שעלולים להתרחש בתנאי שוק קיצוניים, או מעבר לרמת המובהקות שנקבעה, לכן מבוצעת מדידת הסיכון בתרחישי שוק קיצוניים מגוונים וכן ניתוחי רגישות לשינוי באחד מגורמי הסיכון. אלה כוללים את כלל גורמי הסיכון להם חשוף הבנק ומהווים חלק מתהליך קבלת ההחלטות בקביעת אסטרטגיית ההשקעות הכוללת והרכב התיק הרצוי תחת מגבלות תיאבון הסיכון שנקבעו. בחישוב תרחישי הקיצון, הנחות מומחה מתוקפות, ככל שניתן, אל מול נתונים היסטוריים ואל מול נתוני שוק עדכניים.

להלן תרחישי הקיצון העיקריים המיושמים:

- תרחישים מאקרו כלכליים שפותרו על בסיס היסטורי וכן תרחישי בנק ישראל המבוססים על משבר באירופה ומשבר בשוק הנדל"ן בארץ.
- תרחישים המבוססים על שינויים מקביליים ושאינם מקביליים וכן תרחישים המבוססים על שינויים היסטוריים בהתאם להוראת ניהול בנקאי תקין 333.

ההיקף והאופי של מערכות מדידת הסיכון

ישנן שתי מערכות עיקריות לניהול סיכוני שוק. מערכת אחת הינה מערכת המתממשת מדי יום לכלל מערכות התשתית של הבנק וקולטת את מלאי העסקאות של הבנק. המערכת מבצעת פריסה של תזרימי המזומנים של כלל העסקאות הן לפי מועד התשלום הצפוי והן לפי מועד שינוי הריבית. על בסיס הנתונים מחושבות החשיפות לסיכוני שוק ונזילות בכפוף להנחות המודלים המשמשים בניהול הסיכונים. מערכות נוספות משמשות לניהול ותפעול שוטף של תיק הנוסטרו ושל הפוזיציות בחדרי העסקות, כולל תמחור, מסחר וניהול חשיפות.

למידע נוסף בנוגע ל-LIBOR ראה פרק סיכוני שוק בדוח הדירקטוריון.

סיכון שוק בגישה סטנדרטית (MR1)

בטבלה להלן מוצגים נכסי הסיכון בגין החשיפה לסיכונים השוק על פי הגישה הסטנדרטית המכסה רק חלק מהחשיפות לסיכונים שוק.

	א	א	
	31 בדצמבר		
	2018	2019	
	נכסי סיכון RWA		
	במיליוני ש"ח		
			מוצרים ישירים
1	3,397	4,272	סיכון שיעור ריבית (כללי וספציפי)
2	18	-	סיכון פוזיציה במניות (כללי וספציפי)
3	1,046	532	סיכון שער חליפין
			אופציות
6	-	4	גישת דלתא-פלוס
7	1,740	123	גישת התרחישים
8	94	77	איגוח
9	6,295	5,008	סך הכל

חלק 6א - סיכון ריבית בתיק הבנקאי (IRRBB) ובתיק למסחר

מטרות ויעדים בניהול סיכון ריבית בתיק הבנקאי

סיכון הריבית הוא הסיכון לרווחים או להון הנובע מתזוזות בשיעורי הריבית והוא נובע ממספר מקורות, כלהלן: סיכון תמחור מחדש (הבדלי עיתוי בתקופות לפירעון ובמועדי התמחור מחדש של נכסים, התחייבויות ופוזיציות חוץ מאזניות), סיכון עקום התשואה (תזוזות בלתי צפויות של עקום התשואה), סיכון בסיס Basis Risk (מתאם לא מושלם בשינויים של שיעורי הריבית בשווקים פיננסיים שונים או במכשירים שונים הדומים במאפייני התמחור מחדש) וסיכון אופציונליות (שינוי בעיתוי או בהיקף של תזרים מזומנים של מכשיר פיננסי עקב שינויים בשיעורי ריבית השוק).

הבנק מנהל את רגישות השווי הכלכלי של הון הבנק לשינויים אפשריים בריבית ובוחן את השפעתם של שינויים בעקומי ריבית על השווי הכלכלי, תחת הנחות שונות של שינויים בריבית, לרבות תרחישים של שינויים קיצוניים בריבית על בסיס תרחישים היסטוריים וסימולציות היפותטיות. בנוסף נעשה שימוש במודל האומד את השינוי בהכנסה המימונית הצפויה, כתוצאה משינויים בריבית ובמרווח העתידי ורגישות של ההון הפיקוחי, הכולל את ההשפעות על ההון וקרן ההון כתוצאה משינוי מידי בריבית. על מדדים אלה קיימות מגבלות ברמות היררכיה שונות.

כלכל, הרגישות לריבית נמדדת לפחות אחת לחודש, עם מדידות תכופות יותר לצרכי ניהול החשיפות.

ברבעון רביעי 2019 אישר הדירקטוריון את הכללת חשיפות הריבית בגין ההתחייבויות הפנסיוניות בניכוי נכסי התכנית בניהול התיק הבנקאי ומעבר למדידת החשיפות על בסיס שווי הוגן, ללא שינוי בתאבון הסיכון. המדידה החדשה נכנסה לתוקף בשנת 2020.

סיכון הריבית נמדד ומנוהל בפועל על בסיס הנחות התנהגותיות שונות באשר לזמני הפירעון של הנכסים וההתחייבויות. על פי ניסיון העבר, הבנק מתייחס לחלק מיתרות העו"ש כהתחייבות לזמן ארוך. כמו כן, קיימות הנחות בהתייחס לפירעונות המוקדמים במשכנתאות על בסיס מודל סטטיסטי המנסה לחזות את הפירעונות המוקדמים כתלות בריבית. להערכות אלו חשיבות גדולה בניהול סיכונים הריבית, בין היתר בשל הגידול המשמעותי ביתרות אלו בשנים האחרונות.

הכלים לניהול ולגידור החשיפות בתיק הבנקאי הינם מדיניות המחירים, ניהול תיק אגרות-החוב, הנפקת מכשירי חוב, עסקות חוץ-מאזניות ועוד. כחלק ממערך ניהול הנכסים וההתחייבויות, הבנק מגדר כלכלית חלק מסיכונים הריבית באמצעות מכשירים נגזרים. פעילות זו אינה ניתנת להגדרה כגידור לפי כללי הגידור החשבונאי ולכן, השינויים בשווי ההוגן של הנגזרים מוכרים ברווח והפסד עם היווצרותם. כמו כן, ניהול החשיפות מסתמך, בין היתר, על תחזיות והנחות עבודה לגבי ההתפתחויות הצפויות בשוקי הכספים וההון בארץ ובעולם.

מדידת החשיפה לשינויים בריבית מבוצעת הן לעליה והן לירידת ריבית בכל מגזר הצמדה. מדידה זו נועדה לבחון את רגישות מבנה שווי הנכסים וההתחייבויות הקיים לשינויי ריבית, ולכן החישוב המבוצע נעשה מבלי לשנות את מבנה הנכסים וההתחייבויות.

מודלים התנהגותיים מרכזיים המשולבים בניהול הסיכון

המודלים המשולבים בניהול סיכון הריבית מביאים לידי ביטוי הנחות התנהגותיות של הלקוחות באשר לזמני הפירעון של הנכסים וההתחייבויות שהמרכזיים שביניהם הם:

- מודל המניח כי ישנו גרעין קשיח של עו"ש (העו"ש היציב) שאינו רגיש לריבית שההתייחסות אליו כאל התחייבות ארוכה אשר נפרסת לאורך זמן ומבוסס, בין היתר, על בחינה היסטורית של יתרות העו"ש. בנוסף, הבנק מניח כי קיים סכום נוסף של יתרות עו"ש שבעת עליית ריבית יוסט לפיקדונות ולכן נפרש לתקופה קצרה משמעותית מפרסת העו"ש היציב.
 - מודל לחיזוי הפירעונות המוקדמים במשכנתאות אשר בוחן בין היתר את הכדאיות הכלכלית בפירעון מוקדם כתלות בריבית, בטעמי הלקוחות ובהנחות התנהגותיות המבוססות על נתוני העבר.
 - מודל שבירות ומשיכות של תכניות חסכון ופיקדונות בנקודות יציאה אשר אומד את שיעור המשיכות והשבירות הצפוי על פי פרמטרים שונים בהסתמך על נתונים היסטוריים.
 - כדי לחזות את הפירעונות המוקדמים במוצרי משכנתאות בתיק הנוסטרו נעשה שימוש במערכת חיצונית הבוחנת, בין היתר, את המח"מ הנוכחי של תיק המשכנתאות, ואת ההשפעות של שינויים בריבית על מח"מ התיק ושווי הנכסים.
- המודלים המפותחים באופן עצמאי עוברים תיקוף וכיול שוטף, ומודלי ספק עוברים אתגור בהתאם למתודולוגיות מקובלות.

גילוי כמותי בנוגע למודלים התנהגותיים

התקופה הממוצעת לתמחור מחדש המוקצה לפיקדונות לפי דרישה עומדת על 1.08 שנים. התקופה הארוכה ביותר לתמחור מחדש המוקצה לפיקדונות לפי דרישה עומדת על 10 שנים.

להלן המגבלות המרכזיות על החשיפות לסיכוני שוק ליום 31 בדצמבר 2019:

המגבלה	במיליוני ש"ח
רגישות השווי הכלכלי לשינויים מקבילים של 1% בריבית	
התיק הבנקאי בשקלים	1,050
התיק הבנקאי במט"ח	450
התיק למסחר בשקלים	300
התיק למסחר במט"ח	200
נורות אזהרה על הערך הנתון לסיכון (VaR - Value at Risk)	
תיק בנקאי	700
תיק למסחר	250

במהלך שנת 2019 עמדה הקבוצה בכל מגבלות החשיפה לריבית שקבע הדירקטוריון.

מידע כמותי על סיכון ריבית בתיק הבנקאי ובתיק למסחר

שווי הוגן נטו מותאם של המכשירים הפיננסיים של הבנק וחברות מאוחדות שלו

31 בדצמבר 2019				
מטבע חוץ			שקל	
סך הכל	אחר	דולר	צמוד למדד	לא צמוד
במיליוני ש"ח				
434,785	30,486	58,558	48,366	297,375
נכסים פיננסיים ^(א)				
סכומים אחרים לקבל בגין מכשירים פיננסיים נגזרים, מורכבים וחוץ מאזניים				
721,271	135,760	312,316	7,270	265,925
התחייבויות פיננסיות ^(ב)				
סכומים אחרים לשלם בגין מכשירים פיננסיים נגזרים, מורכבים וחוץ מאזניים				
405,896	36,221	82,369	29,595	257,711
713,160	130,307	290,697	10,499	281,657
שווי הוגן נטו של מכשירים פיננסיים				
37,000	(282)	(2,192)	15,542	23,932
השפעת התחייבויות לזכויות עובדים				
(20,470)	(186)	(187)	(20,097)	-
השפעת פריסה לתקופות של פיקדונות לפי דרישה				
2,056	(5)	1,326	-	735
שווי הוגן נטו מותאם ^(א) של המכשירים הפיננסיים של הבנק וחברות מאוחדות שלו				
18,586	(473)	(1,053)	(4,555)	24,667
מזה: תיק בנקאי				
16,840	(610)	(966)	(4,948)	23,364

31 בדצמבר 2018				
מטבע חוץ			שקל	
סך הכל	אחר	דולר	צמוד למדד	לא צמוד
במיליוני ש"ח				
421,439	33,460	47,685	44,887	295,407
נכסים פיננסיים ^(א)				
סכומים אחרים לקבל בגין מכשירים פיננסיים נגזרים, מורכבים וחוץ מאזניים				
601,060	133,049	214,324	8,204	245,483
התחייבויות פיננסיות ^(ב)				
סכומים אחרים לשלם בגין מכשירים פיננסיים נגזרים, מורכבים וחוץ מאזניים				
399,529	43,605	79,215	31,608	245,101
590,186	123,044	185,399	12,692	269,051
שווי הוגן נטו של מכשירים פיננסיים				
32,784	(140)	(2,605)	8,791	26,738
השפעת התחייבויות לזכויות עובדים				
(15,867)	(173)	(183)	(15,511)	-
השפעת פריסה לתקופות של פיקדונות לפי דרישה				
4,031	32	2,297	-	1,702
שווי הוגן נטו מותאם ^(א) של המכשירים הפיננסיים של הבנק וחברות מאוחדות שלו				
20,948	(281)	(491)	(6,720)	28,440
מזה: תיק בנקאי				
14,478	(190)	(710)	(7,176)	22,554

(א) שווי הוגן נטו של המכשירים הפיננסיים, למעט פריטים לא כספיים ולאחר השפעת התחייבויות לזכויות עובדים ופריסה לתקופות של פיקדונות לפי דרישה.

לפירוט נוסף בדבר ההנחות ששימשו לחישוב השווי הוגן של המכשירים הפיננסיים ראה ביאור 34 בדוח הכספי.

(ב) למעט יתרות מאזניות של מכשירים פיננסיים נגזרים, שווי הוגן של מכשירים חוץ מאזניים ושווי הוגן של מכשירים פיננסיים מורכבים.

השפעת התרחישים של שינויים בשיעורי הריבית על השווי ההוגן נטו^(א) מותאם של הבנק וחברות מאוחדות שלו

31 בדצמבר 2019					
שקל		מטבע חוץ			
לא צמוד	צמוד למדד	דולר	אחר	סך הכל ^(ד)	
במיליוני ש"ח					
שינויים מקבילים					
עלייה במקביל של 1%	(2)	1,490	185	12	1,685
מזה: תיק בנקאי	7	1,494	182	10	1,693
ירידה במקביל של 1%	(2)	(2,001)	(267)	(13)	(2,283)
מזה: תיק בנקאי	(26)	(2,005)	(297)	(9)	(2,337)
שינויים לא מקבילים					
התללה ^(ב)	(503)	1,151	(5)	24	667
מזה: תיק בנקאי	(427)	1,147	(40)	13	693
השטחה ^(ג)	486	(955)	(77)	(21)	(567)
מזה: תיק בנקאי	413	(950)	(48)	(11)	(596)
עליית ריבית בטווח הקצר	436	(120)	(35)	(14)	267
מזה: תיק בנקאי	375	(114)	-	(6)	255
ירידת ריבית בטווח הקצר	(457)	117	39	14	(287)
מזה: תיק בנקאי	(399)	111	1	6	(281)
31 בדצמבר 2018					
שקל		מטבע חוץ			
לא צמוד	צמוד למדד	דולר	אחר	סך הכל ^(ד)	
במיליוני ש"ח					
שינויים מקבילים					
עלייה במקביל של 1%	(101)	1,120	151	84	1,254
מזה: תיק בנקאי	(42)	1,124	136	76	1,294
ירידה במקביל של 1%	58	(1,456)	(299)	(90)	(1,787)
מזה: תיק בנקאי	(2)	(1,459)	(286)	(82)	(1,829)
שינויים לא מקבילים					
התללה ^(ב)	(425)	702	42	24	343
מזה: תיק בנקאי	(391)	700	42	23	374
השטחה ^(ג)	384	(547)	(9)	(6)	(178)
מזה: תיק בנקאי	362	(544)	(12)	(7)	(201)
עליית ריבית בטווח הקצר	307	37	99	30	473
מזה: תיק בנקאי	314	41	91	26	472
ירידת ריבית בטווח הקצר	(334)	(45)	(92)	(31)	(502)
מזה: תיק בנקאי	(339)	(49)	(83)	(27)	(498)

(א) שווי הוגן נטו של המכשירים הפיננסיים, למעט פריטים לא כספיים ולאחר השפעת התחייבויות לזכויות עובדים ופריסה לתקופות של פיקדונות לפי דרישה.

(ב) התללה - ירידה בריבית בטווח הקצר ועלייה בריבית בטווח הארוך.

(ג) השטחה - עלייה בריבית בטווח הקצר וירידה בריבית בטווח הארוך.

(ד) לאחר השפעות מקזזות.

השפעת תרחישים של שינויים בשיעורי הריבית על הכנסות ריבית נטו ועל הכנסות מימון שאינן מריבית^(א)

לשנה שהסתיימה ביום 31 בדצמבר						
2018			2019			
הכנסות מריבית	הכנסות מימון שאינן מריבית	סך הכל ^(ב)	הכנסות מריבית	הכנסות מימון שאינן מריבית	סך הכל ^(ב)	
במיליוני ש"ח						
<u>שינויים מקבילים</u>						
817	226	591	639	183	456	עלייה במקביל של 1%
872	281	591	665	209	456	מזה: תיק בנקאי
(814)	(223)	(591)	(591)	(135)	(456)	ירידה במקביל של 1%
(872)	(281)	(591)	(665)	(209)	(456)	מזה: תיק בנקאי

(א) חישוב החשיפה לירידת ריבית ב-1% מבוסס על הורדת שיעור הריבית על האשראי והפיקדונות בשיעור זה. מאחר ושיעור הריבית על רוב הפיקדונות כיום נמוך מ-1%, ומאחר וקיימת הסתברות נמוכה שהריבית על הפיקדונות תרד מתחת ל-0%, יש לראות בחישוב החשיפה המוצג לעיל אמת מידה בהתאם לסטנדרטים המקובלים.

(ב) לאחר השפעות מקזזות.

מידע נוסף על סיכון ריבית

חשיפה כוללת של הבנק וחברות מאוחדות שלו לשינויים בשיעורי הריבית

31 בדצמבר 2019				
מט"ח	מט"ח	מט"ח	מט"ח	מט"ח
עד חמש שנים	עד שנה	עד שנה	עד שלושה חודשים	עד שלושה חודשים
במיליוני ש"ח				
24,506	44,347	45,341	28,816	257,779
69,000	71,045	146,506	201,335	152,703
18,614	48,321	66,742	24,138	218,155
68,528	79,905	153,701	192,347	141,051
6,364	(12,834)	(28,596)	13,666	51,276
נכסים פיננסיים ^(א)				
סכומים אחרים לקבלים ^(ב)				
התחייבויות פיננסיות ^(א)				
סכומים אחרים לשלמים ^(ב)				
החשיפה לשינויים בשיעורי הריבית				
פירוט נוסף של החשיפה לשינויים בשיעורי הריבית				
א. לפי מהות הפעילות^(א)				
4,125	(11,459)	(19,695)	6,655	49,418
2,239	(1,375)	(8,901)	7,011	1,858
ב. לפי בסיסי הצמדה^(א)				
2,281	(15,239)	(19,145)	2,475	50,532
2,968	2,550	(2,318)	830	(634)
1,115	(145)	(7,133)	10,361	1,378
ג. השפעות על החשיפה לשינויים בשיעורי הריבית^(ד)				
(1,508)	(1,433)	(786)	(175)	(87)
(7,232)	(26,411)	(15,440)	(10)	68,035
(21)	1,628	1,148	340	298
262	1,139	1,079	270	167

(א) למעט יתרות מאזניות של מכשירים פיננסיים נגזרים, שווי הוגן של מכשירים חוץ מאזניים ושווי הוגן של מכשירים פיננסיים מורכבים, לאחר השפעת פריסה לתקופות של פיקדונות לפי דרישה.

(ב) סכומים לקבל ולשלם בגין מכשירים פיננסיים נגזרים, מורכבים וחוץ מאזניים, לאחר השפעה של ההתחייבויות לזכויות עובדים. מכשירים פיננסיים מורכבים מוינו לתקופות לפי משך החיים הממוצע האפקטיבי של כל מכשיר, מאחר ולא ניתן לשקף את החשיפה לריבית שלהם באמצעות מיון לפי תקופות לפירעון תזרימי מזומנים או למועד חידוש הריבית הקרוב.

(ג) ממוצע משוקלל לפי שווי הוגן של משך החיים הממוצע האפקטיבי.

(ד) ההשפעות על המח"מ והשת"פ מתייחסות להשפעות של כל אחד מהמודלים על סך היתרה בסעיף.

(ה) המח"מ המדווח הינו הפער בין מח"מ סך הנכסים לבין מח"מ סך ההתחייבויות.

31 בדצמבר 2018									
משך חיים ממוצע אפקטיביים	שיעור תשואה פנימי	סך הכל שווי הוגן	משך חיים ממוצע אפקטיביים	שיעור תשואה פנימי	סך הכל שווי הוגן	ללא תקופת פירעון	מעל עשרים שנים	מעל עשר עד עשרים שנים	מעל חמש עד עשר שנים
בשנים	באחוזים		בשנים	באחוזים					
1.16	3.64%	421,439	1.35	3.21%	434,785	690	4,397	7,823	21,086
1.09	-	601,060	1.93	-	721,271	-	1,867	2,380	76,435
0.96	2.90%	395,498	1.02	1.62%	403,840	27	-	947	26,896
1.48	-	606,053	2.36	-	733,630	-	7,995	9,117	80,986
-	-	20,948	-	-	18,586	663	(1,731)	139	(10,361)
(0.28)	-	14,478	(0.36)	-	16,840	663	(1,759)	166	(11,274)
0.01	-	6,470	0.02	-	1,746	-	28	(27)	913
(0.02)	-	28,440	(0.03)	-	24,667	496	1,162	2,649	(544)
(1.62)	-	(6,720)	(2.44)	-	(4,555)	3	(2,873)	(3,648)	(1,433)
(0.03)	-	(772)	(0.01)	-	(1,526)	164	(20)	1,138	(8,384)
14.11	2.74%	(15,867)	15.00	1.22%	(20,470)	-	(5,728)	(6,875)	(3,878)
1.01	1.82%	4,031	1.13	1.04%	2,056	-	-	-	(16,886)
(0.48)	(0.17%)	433	(0.56)	(0.17%)	(46)	-	(1,019)	(2,051)	(369)
(5.66)	(0.27%)	355	(7.74)	2.02%	304	-	(707)	(1,449)	(457)

גילוי נוסף על מכשירים פיננסיים מורכבים

שווי הוגן, משך חיים ממוצע אפקטיבי והשפעת שינויים היפותטיים בשיעורי הריבית על השווי הוגן של המכשירים הפיננסיים המורכבים של הבנק ושל חברות מאוחדות שלו

31 בדצמבר 2019					
שווי הוגן בהנחת שינויים בשערי ריבית				משך חיים ממוצע אפקטיבי	שווי הוגן במיליוני ש"ח
גידול של:		קיטון של:			
2%	1%	2%	1%	בשנים	
9,592	9,731	9,191	8,871	2.38	9,453
מגזר מט"ח					
נכסים פיננסיים מורכבים:					
נכסים מגובים					
9,592	9,731	9,191	8,871	2.38	9,453
סך הכל נכסים פיננסיים מורכבים					
סך הכל שינוי בשווי הוגן של מכשירים פיננסיים מורכבים, נטו, כתוצאה משינויים בשיעורי ריבית					
9,592	9,731	9,191	8,871	2.38	9,453

31 בדצמבר 2018					
שווי הוגן בהנחת שינויים בשערי ריבית				משך חיים ממוצע אפקטיבי	שווי הוגן במיליוני ש"ח
גידול של:		קיטון של:			
2%	1%	2%	1%	בשנים	
11,562	11,741	10,936	10,538	3.03	11,287
מגזר מט"ח					
נכסים פיננסיים מורכבים:					
נכסים מגובים					
11,562	11,741	10,936	10,538	3.03	11,287
סך הכל נכסים פיננסיים מורכבים					
סך הכל שינוי בשווי הוגן של מכשירים פיננסיים מורכבים, נטו, כתוצאה משינויים בשיעורי ריבית					
11,562	11,741	10,936	10,538	3.03	11,287

לפירוט נוסף בדבר ההנחות ששימשו לחישוב השווי הוגן של המכשירים הפיננסיים ראה ביאור 34 בדוח הכספי.

גילוי על חשיפות הריבית על פי שיטת השווי הכלכלי

תמצית החשיפות לשינויים בלתי צפויים בריבית ברמת הקבוצה (לפני השפעת מס)^(א)

השינוי הפוטנציאלי בשווי הכלכלי כתוצאה מתרחיש					
31 בדצמבר 2018			31 בדצמבר 2019		
עליה של 0.1%	ירידה של 1%	עליה של 1%	עליה של 0.1%	ירידה של 1%	עליה של 1%
תרחיש במיליוני ש"ח					
במט"ח					
(79)	707	(765)	(102)	920	(1,026)
(7)	63	(62)	(2)	32	(17)
במט"ח					
6	(221)	62	(1)	(193)	41
1	(3)	6	(3)	43	(8)
<p>השינוי הפוטנציאלי ברווח השנתי מעליית ריבית של 1%^(ב)</p>					
31 בדצמבר 2018			31 בדצמבר 2019		
מט"ח		מט"י	מט"ח		מט"י
391		418	168		454
סך הכל					

(א) חישוב החשיפה לירידת ריבית ב-1% מבוסס על הורדת שיעור הריבית על האשראי והפיקדונות בשיעור זה. מאחר ושיעור הריבית על רוב הפיקדונות כיום נמוך מ-1%, ומאחר וקיימת הסתברות נמוכה שהריבית על הפיקדונות תרד מתחת ל-0.0%, יש לראות בחישוב החשיפה המוצג לעיל אמת מידה בהתאם לסטנדרטים המקובלים.

(ב) בירידת ריבית צפוי הפסד בסכום דומה.

הגידול בחשיפה לעליית ריבית של השווי הכלכלי בתיק הבנקאי במט"ח נובע מהארכת מח"מ הנכסים שקוּזז בחלקו מהגידול בחשיפת ההתחייבויות הפנסיוניות ומעדכון מודל העו"ש. בתיק הבנקאי במט"ח לא חל שינוי מהותי.

חשיפות ההון לעלייה /ירידה מיידיית בריבית (לפני מס)

חשיפה במט"ח			חשיפה במט"י		
31 בדצמבר 2019					
עליה של 0.1%	ירידה של 1%	עליה של 1%	עליה של 0.1%	ירידה של 1%	עליה של 1%
במיליוני ש"ח					
(59)	529	(574)	228	(2,590)	2,060
חשיפת ההון לעלייה/ירידה מיידיית בריבית ^(א)					
חשיפה במט"ח			חשיפה במט"י		
31 בדצמבר 2018					
עליה של 0.1%	ירידה של 1%	עליה של 1%	עליה של 0.1%	ירידה של 1%	עליה של 1%
במיליוני ש"ח					
(52)	473	(519)	147	(1,685)	1,336
חשיפת ההון לעלייה/ירידה מיידיית בריבית ^(א)					

(א) מדידה זו כוללת את החשיפה לשינוי מיידי בריבית של תיקי הנוסטרו המשוערכים לפי שווי שוק והמחויבות האקוטאריות לעובדים. מדידה זו אינה כוללת את השפעת הרגישות של נכסי התכנית לשינויים בריבית.

חלק 26 - סיכון מניות

סיכון ההשקעה במניות ובקרנות הינו הסיכון שנובע מירידת ערך של ההשקעות במניות או בקרנות או ירידה ברווחים/דיבידנדים המועברים לקבוצה. חשיפה זו מנוהלת בכפוף למדיניות ההשקעה בתיקי הנוסטרו לפיה נקבעו מגבלות הן להיקף ההשקעה הכולל והן לחברה בודדת.

במסגרת מדיניות ההשקעות נקבע כי פעילות ההשקעה בבנק מבוצעת בין היתר באמצעות השקעה בקרנות נאמנות סחירות, במדדים ובתעודות סל, ולא במניה ספציפית, תוך שמירה על רמת פיזור גבוהה. בנוסף, מבוצעת פעילות השקעה על ידי חברת הבת "לאומי פרטנרס" בהתאם למדיניות ההשקעה הקבוצתית.

השווי ההוגן של המניות הסחירות נקבע לפי שווי שוק והשווי ההוגן של המניות הלא סחירות נקבע לפי עלות (כניכוי הפרשה לירידת ערך שאינה בעלת אופי זמני).

השקעה במניות וקרנות בתיק הבנקאי

31 בדצמבר			
2018		2019	
דרישות הון ^(א)	שווי הוגן	דרישות הון ^(א)	שווי הוגן
במיליוני ש"ח			
			מניות לא סחירות בתיק שאינו למסחר (2018 תיק זמין)
148	1,079	181	1,317
			מניות וקרנות סחירות בתיק שאינו למסחר (2018 תיק זמין)
341	2,477	330	2,395
489	3,556	511	3,712
סך הכל			

(א) דרישות הון חושבו בהתאם ליחס ההון הכולל המזערי הנדרש לפי הפיקוח על הבנקים בשיעור של 13.77% ליום 31 בדצמבר 2019 ו-13.75% ליום 31 בדצמבר 2018.

חלק 7 - סיכון נזילות

סיכון הנזילות הוא הסיכון הנוצר בשל אי הוודאות ביחס לאפשרות לגיוס מקורות ו/או למימוש נכסים, באופן בלתי צפוי ותוך פרק זמן קצר, מבלי שיגרם הפסד מהותי. מדיניות ניהול סיכון הנזילות מהווה חלק אינטגרלי מהניהול העסקי האסטרטגי של קבוצת לאומי והיא מותאמת לדרישות הוראת ניהול בנקאי תקין מספר 342 בנושא "ניהול סיכון נזילות" ודרישות הוראת ניהול בנקאי תקין מספר 221 בנושא "יחס כיסוי הנזילות", המאמצת את המלצות ועדת באזל 3, לחישוב יחס מזערי לנזילות (Liquidity Coverage Ratio), תוך ביצוע התאמות למשק הישראלי.

בהוראת ניהול בנקאי תקין 221 בנושא "יחס כיסוי הנזילות" נקבע כי על הבנק להיות בעל מלאי מספק של נכסים נזילים באיכות גבוהה, שיכול לתת מענה לצורכי הנזילות באופן של 30 ימים בתרחיש קיצון משולב הגלום בהוראה.

במסגרת ההוראה נקבע אופן החישוב של יחס כיסוי הנזילות לרבות הגדרת המאפיינים ודרישות תפעוליות ל"מלאי נכסים נזילים באיכות גבוהה" ומקדמי הביטחון בגינם (המונה), וכן הוגדר תזרים המזומנים היוצא נטו הצפוי בתרחיש הקיצון המוגדר בהוראה עבור 30 הימים הקלנדריים הבאים (המכנה). תזרים זה כולל, בין היתר, משיכה של פיקדונות מסוגים שונים בהתאם למקדמים שנקבעו בהוראה, ניצול של מסגרות אשראי שהועמדו על ידי הבנק ועוד, בניכוי פירעונות במהלך החודש של אשראי שהבנק העמיד במקדמי תזרים נכנס שנקבעו בהוראה. בהתאם לכך, שינויים בהיקף הנכסים הנזילים או בהרכבם, שינויים בהיקף הפיקדונות בכל אחד מסוגי הפיקדונות המוגדרים בהוראה, שינויים בהיקף האשראי וכן שינויים בהיקף מסגרות האשראי והערבויות מולן יש לשמור נזילות וכיוצא בזה יכולים להביא לשינוי יחס כיסוי הנזילות של הבנק.

החל מיום 1 בינואר 2017 יחס כיסוי הנזילות המזערי שהבנק והקבוצה נדרשים לעמוד בו הינו 100%.

בנוסף למדידת יחס כיסוי הנזילות המזערי, מנוהל בבנק מודל פנימי לאמידת סיכון הנזילות תחת מגוון תרחישים המתייחסים למצבי שוק שונים הנוגעים לכלל המערכת הבנקאית וללאומי באופן ספציפי. התרחישים בוחנים כי האמצעים הנזילים העומדים לרשות הבנק בכלל המטבעות ובמט"ח בנפרד, מספקים בכדי לענות על כל צורכי הנזילות בתרחישי קיצון של נזילות הנמשכים עד חודש ימים. המודל מבוסס על הערכת איכות ופיזור תיק הנכסים ומשתמש במקדמי בטחון הולמים שנבחנו על בסיס היסטורי בהתאם לרמות הסיכון, לסיפור התרחיש ובהתבסס על חוות הדעת של הגורמים המקצועיים. בנוסף, המודל מעריך את היציבות של פיקדונות הציבור בהתאם למאפייני הלקוחות.

מדיניות ניהול סיכון הנזילות

לאומי שומר על רמת נזילות נאותה, באמצעות השקעת תיק הנוסטרו בנכסים איכותיים ומפוזרים בשקלים ובמט"ח אשר תאפשר לו לעמוד בכל צורכי הנזילות במגוון תרחישי קיצון, ובאמצעות מדיניות גיוס של מקורות יציבים ומגוונים ולטווחי זמן שונים בדגש על גיוס פיקדונות מקמעונאים וכן גיוס של אג"ח לתקופות ארוכות.

ניהול החשיפה לסיכונים נזילות נבחן, מבוקר ונדון באופן שוטף וייעודי על ידי הפורומים והוועדות ברמת דירקטוריון, הנהלה ודרגי ביניים. במסגרת זו, מבוצע מעקב שוטף אחר תחזיות של תזרימי המזומנים, מגמות בסגמנטים שונים של פיקדונות, ריכוזיות מפקידים ועלויות הגיוס. המגבלות על יחס הנזילות לפי הוראה 221 נקבעו במספר רמות ניהול ובראשן הדירקטוריון. מגבלות אלה מהוות רזרבה נוספת לעמידה בתרחישי נזילות.

יחס כיסוי הנזילות - טבלת גילויים עיקריים (LIQ 1)

לשלושה חודשים שהסתיימו ביום 31 בדצמבר			
2018		2019	
סך ערך משוקלל (ממוצע) (ב)	סך ערך לא משוקלל (ממוצע) (אנ"ד)	סך ערך משוקלל (ממוצע) (ב)	סך ערך לא משוקלל (ממוצע) (אנ"ד)
במיליוני ש"ח			
112,238		113,161	סך הנכסים הנזילים באיכות גבוהה (HQLA)
תזרימי מזומנים יוצאים			
12,532	177,557	12,276	178,967
2,437	48,742	2,510	49,727
8,429	73,288	8,030	71,381
1,666	55,527	1,736	57,859
96,374	146,735	98,371	150,213
96,325	146,686	98,303	150,145
49	49	68	68
8,017	67,949	9,485	63,663
2,964	2,964	2,785	2,785
5,053	64,985	6,700	60,878
5,935	5,935	2,698	2,698
1,293	40,603	1,317	43,101
124,151		124,147	
תזרימי מזומנים נכנסים			
-	1,161	-	456
29,182	43,885	29,450	45,156
2,346	9,647	2,361	10,831
31,528	54,693	31,811	56,443
סך ערך מתואם ^(א)			
112,238		113,161	סך הכל נכסים נזילים באיכות גבוהה (HQLA)
92,623		92,336	סך הכל תזרימי מזומנים יוצאים נטו
121%		123%	יחס כיסוי הנזילות (%)

(א) ערכים לא משוקללים יחושבו כיתרות בלתי מסולקות העומדות לפירעון או ניתנות לפירעון על ידי המחזיק תוך 30 ימים (לגבי תזרימים נכנסים ותזרימים יוצאים).

(ב) ערכים משוקללים יחושבו לאחר הפעלת מקדמי ביטחון מתאימים או שיעורי תזרים נכנס ויוצא (לגבי תזרימים נכנסים ויוצאים).

(ג) ערכים מתואמים יחושבו לאחר הפעלת (1) מקדמי ביטחון ושיעורי תזרים נכנס ויוצא ו-(2) כל המגבלות הרלוונטיות (כלומר מגבלה על נכסים נזילים באיכות גבוהה ברמה 2 וברמה 2 ומגבלה על תזרימים נכנסים).

(ד) הערכים מחושבים על בסיס ממוצע ברמת הבנק של 72 תצפיות יומיות במהלך הרבעון הרביעי 2019 (76 תצפיות במהלך הרבעון הרביעי 2018).

בשנה האחרונה יחס כיסוי הנזילות היה גבוה מעל המגבלות הרגולטוריות. היחס הושפע בעיקר מגידול במקורות היציבים - פיקדונות וכתבי התחייבות, שקוזז בחלקו מגידול בהעמדת אשראי.

גילויים נוספים בגין יחס כיסוי נזילות (LIQA)

המודלים משמשים ככלי ניהול דינמי, מאפשרים שליטה פיקוח ובקרה ברמת יומית שוטפת על מצב הנזילות ותוצאותיהם מדווחות לכל גורמי הניהול והבקרה הרלוונטיים. כמו כן, דיווח על החשיפות מוצג לפחות בתדירות רבעונית להנהלה ולדירקטוריון.

החשיפה לסיכון הנזילות מנוהלת באופן שוטף ברמת הקבוצה ונבנה תהליך ניטור קבוצתי. חברות הבנות קובעות מדיניות לניהול סיכוני נזילות ומנהלות את הנזילות באופן עצמאי בהלימה עם המדיניות הקבוצתית ובכפוף להוראות הרגולציה המקומית בכלל חברה. בניהול הנזילות ובחישוב יחס ה-LCR הבנק מתחשב במגבלות אפשריות להעברת נזילות בין חברות בנות לבין הבנק עצמו.

ניהול הנזילות במט"ח מושפע גם מהפעילות בנגזרי שקל-מט"ח, אשר עשויה ליצור תנודתיות בין מטבעית במדדי הנזילות, ולכן מנוטרת ומנוהלת באופן הדוק.

הרכב הנכסים הנזילים באיכות גבוהה לפי יתרות ממוצעות ברבעון

לשלושה חודשים שהסתיימו ביום 31 בדצמבר					
2018			2019		
מטבע ישראלי ומט"ח	מטבע חוץ	מטבע ישראלי	מטבע ישראלי ומט"ח	מטבע חוץ	מטבע ישראלי
סך ערך משוקלל במיליוני ש"ח					
105,144	20,987	84,157	105,658	25,861	79,797
סך הכל נכסי רמה 1					
6,879	6,879	-	7,286	7,286	-
סך הכל נכסי רמה 2					
215	109	106	217	174	43
סך הכל נכסי רמה 2ב					
112,238	27,975	84,263	113,161	33,321	79,840
סך הכל הנכסים הנזילים באיכות גבוהה					

הרכב הנכסים הנזילים באיכות גבוהה לסוף התקופה

ליום 31 בדצמבר					
2018			2019		
מטבע ישראלי ומט"ח	מטבע חוץ	מטבע ישראלי	מטבע ישראלי ומט"ח	מטבע חוץ	מטבע ישראלי
סך ערך משוקלל במיליוני ש"ח					
105,410	18,739	86,671	112,413	27,977	84,436
סך הכל נכסי רמה 1					
7,295	7,295	-	7,274	7,274	-
סך הכל נכסי רמה 2					
242	130	112	215	171	44
סך הכל נכסי רמה 2ב					
112,947	26,164	86,783	119,902	35,422	84,480
סך הכל הנכסים הנזילים באיכות גבוהה					

דירקטוריון הבנק, בהתאם לתיאבון הסיכון שנקבע, מחליט על מגבלות לצורך ניהול סיכון הנזילות. מנהלת הסיכונים הראשית קובעת מגבלות נוספות לצורך הניהול השוטף.

מידע נוסף על סיכון נזילות וסיכון מימון

סיכון נזילות

לבנק קיימת תכנית מגירה לטיפול במשבר נזילות אשר כוללת מערכת נורות אזהרה אשר יכולות להעיד על שינוי במצב הנזילות של הבנק. בהופעת סימני אזהרה יתכנס פורום ייעודי במטרה להעריך את המצב ולבחון את הצורך בהפעלת התכנית בהתאם לרמת החומרה. התכנית כוללת צעדים אופרטיביים מפורטים הנוגעים בין היתר בסדרי המימוש של הנכסים, מדיניות הטיפול בלקוחות ומערכות הדיווח לכל הגורמים העסקיים, לדירקטוריון ולבנק ישראל.

לאומי שומר על רמה גבוהה של נזילות אשר מהווה את אחד מעמודי התווך שלו ואחד מיתרונותיו היחסיים במערכת הבנקאות המקומית והגלובלית. בסיס המימון העיקרי של לאומי בשקלים הינו פיקדונות הציבור וכתבי התחייבויות אשר מהווים מקור מימון יציב. בסיס המימון העיקרי של לאומי במט"ח הינו פיקדונות תאגידים, פיקדונות פיננסיים ופיקדונות יחידים תושבי ישראל ותושבי חוץ.

היקף פיקדונות הציבור הקמעונאיים ועסקים קטנים בלאומי הינו יציב לאורך השנה. להלן התפתחות היתרות הממוצעות:

שנת 2019, ערך לא משוקלל של פיקדונות קמעונאיים				
תקופה	רבעון ראשון	רבעון שני	רבעון שלישי	רבעון רביעי
עד חודש	122,468	121,316	120,765	121,108
מעל חודש	57,812	59,450	59,297	57,859
סך הכל	180,280	180,766	180,062	178,967

סיכון מימון

סיכון מימון הוא הסיכון לבניית מבנה מקורות לא מספיק יציב בטווח הארוך באופן שאינו משרת את השימושים המתוכננים.

הבנק מנהל לאורך שנים תשתית רחבה ומגוונת של מקורות מימון יציבים ולטווחי זמן שונים. מקור המימון העיקרי של הבנק הוא פיקדונות מלקוחות קמעונאיים. בנוסף הבנק מממן את פעילותו באמצעות פיקדונות מלקוחות מסחריים ועסקיים וכן באמצעות הנפקות של כתבי התחייבויות. ניהול המקורות מבוצע באופן שוטף ובנפרד בשקלים ובמט"ח. כ-30.5% מפיקדונות הציבור מגויסים במט"ח וצמוד מט"ח. לבנק מגוון רחב של מקורות במט"ח מלקוחות תושבי חוץ, לקוחות מקומיים קמעונאיים, עסקיים ופיננסיים. בשנה האחרונה חל גידול בפיקדונות הלא פיננסיים במט"ח. עודף הפיקדונות על האשראי במט"ח מושקע בנכסים זילים ועסקאות החלף לטווחים קצרים. המקורות של שלוחות חו"ל מושקעים באשראי ובנכסים זילים, בעיקר באג"ח ברמת סיכון נמוכה.

בפיקדונות הקמעונאיים בשקלים נרשמה עלייה קלה לאורך השנה בעיקר בתחילתה. במהלך תקופת הדיווח התבצעה הנפקת כתבי התחייבות בסכום נטו של 1.7 מיליארד ש"ח וכתבי התחייבות נדחים בסכום נטו של 0.4 מיליארד ש"ח.

ריכוזיות מקורות המימון מנוהלת ומנוטרת באמצעות אינדיקטורים ומודלים לניהול הסיכון. הבנק מבצע מעקב אחר מבנה המקורות וריכוזם תחת מספר קטגוריות: גודל וסוג לקוח, מפקיד בודד, אורך חיי ההפקדה והתנהגות מאפיינת לאורך זמן. הניהול השוטף של מבנה המקורות כולל התוויה של מדיניות לגבי גיוון המקורות ותקופות המימון. ריכוזיות המקורות מבוקרת ומנוהלת במסגרת ניהול סיכונים הנזילות בבנק. מדידה שוטפת יומית של מדדי הנזילות ומעקב אחר נורות אזהרה מאפשרים ניהול דינמי ומעקב אחר מקורות יציבים ומגוונים, שליטה ופיקוח על מצב הנזילות והתפתחות מגמות.

נכסים משועבדים לפי סעיפים מאזניים

31 בדצמבר 2019				
נכסים משועבדים בקשר עם				
פעילות במכשירים נגזרים	הסכמי CSA	פעילויות במסלוקות וקרן הסיכונים	הבטחת פיקדונות	במיליוני ש"ח
300	389	-	53	מזומנים ופיקדונות בבנקים
3,183	-	936	402	ניירות ערך
2,097	2,170	65	2,355	אשראי לציבור

31 בדצמבר 2018				
נכסים משועבדים בקשר עם				
פעילות במכשירים נגזרים	הסכמי CSA	פעילויות במסלוקות וקרן הסיכונים	הבטחת פיקדונות	במיליוני ש"ח
1,246	2,284	-	-	מזומנים ופיקדונות בבנקים
1,880	-	813	357	ניירות ערך
3,092	451	80	2,363	אשראי לציבור

חלק 8 - סיכון תפעולי

סיכון תפעולי מוגדר כסיכון להפסד כתוצאה מאי נאותות או מכשל של תהליכים פנימיים, אנשים ומערכות, או כתוצאה מאירועים חיצוניים.

קבוצת לאומי פועלת במגוון רחב של פעילויות פיננסיות ולפיכך חשופה לסיכונים תפעוליים הכוללים, בין היתר, סיכונים אבטחת מידע וסייבר, סיכונים טכנולוגיים, סיכונים המשכיות עסקית וסיכונים מעילות והונאות.

תפיסת ניהול הסיכון הינה בהלימה לאסטרטגית קבוצת לאומי, מהווה בסיס להגדרת סובלנות הסיכון, לאופן ניהול הסיכון והמשל התאגידי ולקביעת המיקוד והדגשים בתהליכי ניהול הסיכונים התפעוליים, ומאפשרת ניהול סיכונים מושכל וממוקד תוך תעדוף משימות ומשאבים.

ההון הרגולטורי הנדרש בגין סיכונים תפעוליים מחושב על בסיס הגישה הסטנדרטית בהוראות מדידת הלימות ההון של הפיקוח על הבנקים.

לשם הקטנת נזקים אפשריים בעת התממשות הסיכון, קבוצת לאומי רוכשת מערך ביטוחי המכסה מגוון סיכונים תפעוליים וכולל, בין היתר, פוליסת ביטוח בנקאית, פוליסת ביטוח דירקטורים ונושאי משרה ופוליסת ביטוח סייבר.

מבנה הממשל התאגידי

בנוסף למבנה הממשל התאגידי של ניהול הסיכונים בבנק המתואר בפרק "מידע נוסף על חשיפה לסיכון והערכתו" אשר לעיל, להלן מידע נוסף בנוגע לניהול הסיכון התפעולי:

קו הגנה ראשון - הנהלות קווי העסקים, יחידות התמך ולאומי טכנולוגיות נושאות באחריות לניהול הסיכונים התפעוליים שבתחומי אחריותם, הן באופן שוטף והן במסגרת פרויקטים ומוצרים חדשים.

קו הגנה שני - אגף סיכונים תפעוליים, IT וסייבר בחטיבה לניהול סיכונים אחראי ומוביל את תהליך ניהול הסיכונים התפעוליים, תוך גיבוש המלצות למדיניות ולסובלנות הסיכון, פיתוח מתודולוגיות וכן אחריות מקצועית, הנחיה ואתגור (בכפוף למהותיות) של קו ההגנה הראשון בתהליך ניהול הסיכונים.

קו ההגנה השלישי - ביקורת פנימית. באחריות הביקורת הפנימית ביצוע ביקורת בלתי תלויה ואובייקטיבית תוך אתגור של הבקורות, התהליכים, והמערכות הממוכנות בתאגיד הבנקאי. הביקורת מתבצעת לרוב בדיעבד, על קו ההגנה הראשון והשני תוך וידוא יישום הנחיות של ההנהלה והדירקטוריון.

ועדות הנהלה ודירקטוריון - אחת לרבעון מתקיים דיון על החשיפות המהותיות לסיכונים תפעוליים. מדיניות ניהול סיכונים תפעוליים מובאת לדיון ואישור הדירקטוריון מדי שנה.

מדיניות ומסגרת ניהול הסיכונים התפעוליים

מדיניות ניהול הסיכונים התפעוליים הקבוצתית מעגנת עקרונות, קווים מנחים ומסגרת לניהול הסיכון התפעולי בלאומי, ובכלל זה: ניהול סיכון מוכוון ומותאם לפעילות קווי העסקים ומיקוד בסיכונים בעלי פוטנציאל להשלכה משמעותית.

במטרה לאפשר לדירקטוריון ולהנהלה ממשל תאגידי הולם, הוגדרה סובלנות לסיכון התפעולי אשר באה לידי ביטוי באמצעות מגבלות כמותיות והצהרות איכותיות.

פרופיל הסיכון התפעולי מנוטר תקופתית ומדווח מדי רבעון להנהלת הבנק ולדירקטוריון, כבסיס לקבלת החלטות.

הבנק מעדכן את מפת הסיכונים התפעוליים באופן מתמשך. העדכון מתבצע על ידי יחידות הקו הראשון תוך הכוונה, אתגור וסיוע של החטיבה לניהול סיכונים. התהליך כולל זיהוי הסיכונים, הערכתם (איכותית וכמותית) והמלצות למזעורם (תכניות הפחתה). כמו כן, קיימת מערכת התומכת בדיווח סיכונים, תיעוד בקורות, תכניות מזעור ואירועי כשל.

הבנק מנהל סיכונים בפרויקטים ומוצרים חדשים מהותיים על בסיס מתודולוגיה הכוללת זיהוי סיכונים והיערכות למזעורם וזאת במטרה לעמוד ביעדים העסקיים והתפעוליים של לאומי.

מאחר והסיכונים התפעוליים הינם חוצי ארגון ופעילויות, החטיבה לניהול סיכונים פועלת להטמעת תרבות ניהול סיכונים מתקדמת ובכלל זה דיווח וטיפול באירועים וביצוע הפקות לקחים.

מוקדי הסיכון העיקריים בסיכונים התפעוליים:

סיכון אבטחת מידע וסייבר

לאומי ממשיך לקדם מתן שירותים פיננסיים באמצעות פלטפורמות דיגיטליות ומרחיב את השימוש בטכנולוגיות מתקדמות. כפועל יוצא, המרחב לתקיפות סייבר והחשיפה של לאומי להתממשות סיכוני סייבר גדלים בהתאמה.

מרחב הסייבר מתאפיין בחוסר וודאות ובדינמיות גבוהה של סוגי ההתקפות, היקפן ועוצמתן. התממשות של אירוע סייבר עלולה לגרום לנזקים כספיים, לגניבת מידע בנקאי רגיש, לשיבוש הפעילות והרציפות התפקודית ואף לפגיעה במוניטין הבנק.

ניהול הסיכון והגנת הסייבר מיושמים תוך השקעת משאבים רבים. המשאבים מושקעים באופן דיפרנציאלי ובהלימה לאסטרטגיה העסקית וסובלנות הסיכון.

במסגרת הפעילות לחיזוק הגנות הסייבר וניהול סיכוני הסייבר, גובשה מדיניות, נבנתה מפת סיכוני סייבר, מיושמות תכניות מזעור ויכולות התאוששות ומבוצעים תרגולי טיפול באירועי סייבר וכן התאוששות מאירוע כאמור. כחלק מתכניות המזעור, לאומי הקים את מרכז הגנת הסייבר והביטחון (Fusion Center) שתכליתו לאפשר בצורה אופטימלית את מימוש תפיסת הסייבר והביטחון ומתן מענה לאירועים בזמן אמת.

בשנת 2019 לא נתגלו אירועי סייבר שהשפיעו על הדוחות הכספיים של לאומי.

סיכוני טכנולוגיה וחדשנות

בהיות לאומי מוביל ויוזם חדשנות טכנולוגית, המאפשרת ללקוחותיו שירותים מתקדמים בכלל הערוצים לרבות הדיגיטליים, בהתאמה לצורכיהם, הבנק נדרש לתשתיות טכנולוגיות מתקדמות ורובסטיות. תשתיות אלו יוצרות הזדמנויות עסקיות מחד, אולם מגבירות את רמת החשיפה לסיכונים טכנולוגיים בפעילות העסקית והתפעולית מאידך.

לאומי מייחס חשיבות רבה לכך שהתשתית הטכנולוגית המשרתת את לקוחותיו ועובדיו תאפשר זמינות ורציפות עסקית ותפעולית, ומשקיע לשם כך משאבים ניכרים.

כמו כן, לאומי מתכנן לשפר את מערכות המחשוב שלו באמצעות פרויקט הטרנספורמציה. במסגרת הפרויקט הבנק נערך לגיבוש תכנית עסקית-טכנולוגית לצורך השגת יעדי העסקיים בשנים הבאות. הבנק מקדיש משאבים ניהוליים רבים לשלבי ההכנה והתכנון לטובת הצלחת הפרויקט וגידור הסיכונים. ההיערכות לפרויקט נמצאת במיקוד הנהלה בכירה ומונהלת במסגרת ממשל תאגידי הדוק.

מכתב בנק ישראל בנושא עידוד חדשנות בבנקים ובסולקים

ביום 24 ביוני 2019 פרסם הפיקוח על הבנקים מכתב הודן בעידוד חדשנות בבנקים ובסולקים. המכתב נועד לעודד הטמעת חדשנות טכנולוגית בבנקאות, וכן לחדד ולהתוות את העקרונות הפיקוחיים בתחום זה, תוך הגדרת הציפיות מהתאגידים הבנקאיים, הן בתחום האימוץ והבחינה של טכנולוגיות חדשות והן בהיבטי ניהול הסיכונים המושפעים מהסביבה המשתנה.

יישום האמור במכתב הנ"ל יאפשר לבנק לאמץ חדשנות במוצרים ובשירותים הבנקאיים וכן להרחיב את השימוש בטכנולוגיות מתקדמות, לשם התאמת פעילות הבנק לסביבה העסקית והטכנולוגית המשתנה. והכול, תוך המשך שיפור חווית הלקוח, ניהול מיטבי של הסיכונים התפעוליים, קידום תהליכי התייעלות וצמצום העלויות.

לאומי מוביל בשנים האחרונות אסטרטגיה עסקית המעודדת חדשנות טכנולוגית ודיגיטלית. הבנק פועל על פי מדיניות מוצר חדש אשר מתווה את תהליכי ניהול הסיכונים הכרוכים בהכנסת מוצרים חדשים ובכלל זה יוזמות טכנולוגיות וחדשנות.

סיכון המשכיות עסקית

לאומי מנהל ומיישם תהליכים שתכליתם לאפשר התאוששות מהירה וחזרה לשגרה באירועי חירום וקיצון, תוך מזעור הפגיעה בפעילות העסקית. התהליכים כוללים:

- מדיניות להמשכיות עסקית המגדירה את הממשל התאגידי, העקרונות והתהליכים העיקריים בחירום.
- התוויה ויישום מסגרת העבודה הכוללת תכנית המשכיות עסקית, ניתוח השלכות עסקיות, אסטרטגיית התאוששות ומתודולוגיית תרגול.
- שמירה על יציבות תשתיות טכנולוגיות, העמדת יכולות התאוששות לרבות גיבויים ויכולות אחזור.

סיכון מיקור חוץ וספקים

לאומי מתקשר עם ספקים וספקי משנה לצרכים עסקיים מגוונים ומאמץ מוצרים ושירותים חדשים שפותחו על ידי גורמים חיצוניים. התלות בספקים חושפת את הבנק לסיכונים שונים, וביניהם פגיעה ברציפות התפקודית, שיבוש ודלף מידע. סיכונים אלו מנוהלים באופן שוטף בתהליכי רכש, המשכיות עסקית, אבטחת מידע וסייבר.

הוראת ניהול בנקאי תקין 359A בנושא מיקור חוץ

הוראת ניהול בנקאי תקין בנושא מיקור חוץ נועדה לאפשר לתאגידי הבנקאיים ליישם מטרות אסטרטגיות, להגדיל את הזמינות ללקוחות, להמשיך את תהליכי ההתייעלות התפעולית ולהגביר את התחרות בתחום הבנקאות והתשלומים. זאת, תוך קביעת העקרונות על פיהם נדרשים התאגידי הבנקאיים לפעול על מנת לצמצם את חשיפתם לסיכונים פוטנציאליים הגלומים במיקור חוץ. מועד ליישום ההוראה - מרס 2020. הבנק ערוך ליישום ההוראה.

מעילות והונאות

סביבת העבודה הדיגיטלית מגדילה את עצמת סיכוני מעילות והונאות, הן בהיבט גניבת זהות וגניבת כספים והן בהיבט המידע, חשיפת פרטי לקוח ושימוש לרעה במידע. לאומי משקיע משאבים רבים בזיהוי והפחתה של סיכונים אלו בפעילות שוטפת ובפעילות ניטור ממוקדת.

סיכונים הנובעים משינויים ארגוניים ותהליכיים

לאומי פועל מזה מספר שנים להתאמת מודל פעילותו ובכלל זה מבצע שינויים מבניים משמעותיים, שינויים בתחומי האחריות, נהלי העבודה, הבקורות, המערכות התומכות והעובדים עצמם. שינויים אלו עלולים להוביל לעליית הסיכונים התפעוליים בטווח הקצר, בדגש על טעויות אנוש. לאומי מייחס חשיבות רבה לקיום סביבת בקרה חזקה. בהתאם, הבנק מגבש עקרונות ותפיסת הפעלה עדכנית על מנת לצמצם את היקף הטעויות ולמזער את הנזק הפוטנציאלי לפעילות העסקית.

בשנת 2019 הוקמה חטיבת תפעול המרכזת את נושאי התפעול בבנק תחת קורת גג אחת ופועלת לאיחוד, ייעול ושיפור תהליכי התפעול הקיימים, לצד קליטת תהליכי תפעול נוספים, תוך שימוש בכלים טכנולוגיים מתקדמים.

חלק 9 - סיכונים אחרים

סיכון רגולציה

סיכון רגולציה הינו הסיכון לשינויים בחקיקה וברגולציה העלולים להשפיע על היקף ההכנסות וההוצאות של הקבוצה, ההון, תחומי הפעילות של הקבוצה או הסביבה העסקית בה היא פועלת.

קבוצת לאומי פועלת בסביבה רגולטורית מורכבת ורב תחומית. שינויים מהותיים ומתמשכים בתחומי רגולציה מגוונים מחייבים היערכות מתאימה ומתמשכת בפעילות הבנק.

בעת האחרונה מושם דגש על הוראות בתחומים הבאים:

- קידום תחרות במגזר הפיננסי במסגרת זו ניתן למנות את ההוראות הבאות: הקלות לבנקים חדשים, לרבות הליך רישוי מקל והקמה של לשכת שירותי מחשוב שתשרת בנקים חדשים; הקלות לחברות כרטיסי האשראי המופרדות לצורך ביסוסן כשחקן מרכזי בתחרות מול הבנקים; רפורמת הנידוד בין בנקים שנועדה לאפשר מעבר קל ומהיר מבנק לבנק ובכלל זה העברת האחריות המלאה לנידוד החשבון על הבנקים; חוק נתוני אשראי ומאגר נתוני אשראי המאפשר הצגת מידע לנותני אשראי שונים על מנת שיוכלו להציג ללקוחות הצעות ערך מיטביות; פתיחת אפשרות החיבור למערכות התשלומים לגורמים נוספים; המשך הסדרת הליכי הרישוי לנותני שירותים פיננסיים מוסדרים, והמלצות להגברת התחרות בתחום שירותי המסחר בניירות ערך (ברוקראז).

- עידוד החדשנות במסגרת זו ניתן למנות את ההוראות הבאות: מכתב הפיקוח בנוגע לעידוד חדשנות בבנקים ובסולקים (לרבות עידוד "ארגז חול רגולטורי"); מתן אפשרות להנפיק ערבויות בנקאיות במדיה דיגיטלית; רפורמת הבנקאות הפתוחה; היתר לפעילות הבנקים בתחום אפליקציות התשלומים לבתי עסק; המשך מתן הקלות לפתיחת חשבון מקוון; ואפשרות מתן ייפוי כוח מקוון למנהלי תיקים.

- יחסי בנק לקוח ו-CONDUCT במסגרת זו ניתן למנות את ההוראות הבאות: חוק מתן מענה טלפוני אנושי מקצועי (חוק 6 דקות); מהלך להורדת העמלות לעסקים קטנים וזעירים המחייב את הבנקים להעביר באופן יזום עסקים קטנים וזעירים למסלול עמלות מתאים; תיקון חוק הבנקאות (שירות ללקוח) בעניין דחיית מועדי הפירעון החודשי של הלוואה לדיור בנסיבות מיוחדות (לידה, מחלה, חופשת לידה, פטירה); חוק אשראי הוגן (לשעבר חוק הסדרת הלוואות חוץ-בנקאיות) והוראת ניהול בנקאי "פישוט הסכמים ללקוח" המתייחסת ליישום ומטרתה להקל על לקוחות להתמצא בהסכמי אשראי בנקאיים מורכבים; וחוק שירותי תשלום המחליף את חוק כרטיסי חיוב ומקנה הגנות צרכניות ביחס לאמצעי תשלום שונים.

- מניעת פשיעה פיננסית - איסור הלבנת הון, שוחד ושחיתות לצד כל זאת נמשכת המגמה, שרואה בבנקים הגורם שאחראי למנוע את הפשיעה הכלכלית. בנקים נדרשים לנטר פעילות חשודה ולהגיש דיווחים לרשויות. הבנק מתמודד עם יישום ה-FATCA והתקן האחיד של ה-OECD לאיסוף והחלפת מידע על חשבונות פיננסיים (ה-CRS), וזאת במקביל להמשך יישום מדיניות הכסף המוצהר ויישום החוק לצמצום השימוש במזומן.

- הגנת הפרטיות ואבטחת מידע נושאים אלה מצויים על סדר היום בארץ ובעולם וצוברים תאוצה עם המעבר לדיגיטציה, למיקור חוץ ולשימוש בשירותי מחשוב ענן במערכת הפיננסית.

המגמות והשינויים הנ"ל משפיעים וצפויים להשפיע בשנים הקרובות על שוק הבנקאות בישראל. הבנק פועל לניטור ואיתור הוראות הרגולציה הרלוונטיות, בוחן את היערכותו לתנאי השוק המשתנים, להגברת התחרות והשקיפות, לכניסתם של שחקנים חדשים לתחומי הבנקאות הקלאסיים, להשוואת עלויות בין הבנק לגופים נוספים, לשימוש במאגרי המידע והנתונים של לקוחות הבנק על ידי גופים חוץ בנקאיים וכן למתן הצעות ערך מתאימות ללקוחות הבנק. במקביל, הרגולציה גורמת לשחיקה בהכנסות, לגידול בהוצאות הנדרשות לשם עמידה בהוראות הרגולציה, ולצורך בשיפור מתמיד ברמת השירות והחדשנות.

סיכון ציות

סיכון ציות הינו הסיכון להטלת סנקציה משפטית או רגולטורית, להפסד פיננסי מהותי, או לנזק תדמיתי, אשר התאגיד הבנקאי עלול לספוג כתוצאה מכך שאינו מקיים את הוראות החוק/הרגולציה.

הוראת ניהול בנקאי תקין מספר 308 "ציות ופונקציית הציות בתאגיד הבנקאי" מגדירה את תחומי האחריות של הציות באופן פורמאלי וברמה הקבוצתית. ההוראה מפרטת את ההגדרה של הוראות ציות וקובעת כי "סיכון הציות" נגזר מחוקים, תקנות, הוראות רגולציה, נהלים פנימיים, כללי התנהגות ועמדות רשות. ההוראה קובעת כי נדרש להעריך את אפקטיביות ניהול סיכון הציות ולמצוא אמצעים למדידתו כאשר, כאמור, סיכון הציות נגזר ממכלול החקיקה הרלוונטית לפעילות הבנק.

על פי מדיניות הבנק, מנוהל סיכון הציות על בסיס קבוצתי. במסגרת זו, ננקטים צעדים שונים לפיקוח ובקרה על השלוחות וחברות הבנות לצורך מעקב על יישום נושאי הציות בכללותם ויישום מדיניות הציות הקבוצתית.

א. ציות, איסור הלבנת הון ואיסור מימון טרור

לצורך ניהול אפקטיבי של סיכונים הציות פועל בלאומי מערך ציות ואכיפה שבראשו עומדת קצינת הציות הראשית (Chief Compliance Officer). קצינת הציות הראשית אחראית, בין היתר, למילוי החובות לפי הוראות החקיקה בנושאי איסור הלבנת הון ואיסור מימון טרור. קצינת הציות הראשית משמשת גם כממונה על האכיפה בתחום דיני ניירות ערך וגם כ-Responsible Officer בתחום ה-FATCA.

פעילות מערך הציות מבוצעת באמצעות צוות מקצועי בעל ידע והבנה מעמיקה בתחומי הציות ומבוססת על תהליכי עבודה, בקרה מכוונת סיכון ומערכות ממוכנות.

מערך ציות ואכיפה כפוף ליועצת המשפטית הראשית.

מורכבותה והתפתחותה של הפעילות הבנקאית, מחייבת את הבנק להקפדה יתרה על קיום מכלול החובות שחלות על התאגיד הבנקאי, בקשריו עם לקוחותיו, מכוח חקיקה ראשית, תקנות, צווים, היתרים והוראות בנק ישראל, וכן רגולציה ותקנים בינלאומיים הרלוונטיים לפעילותו של הבנק.

פונקציית הציות אחראית על ניהול סיכון הציות הנגזר מהוראות הציות הבאות והוראות בעלות אופי דומה: ניגוד עניינים, הוגנות הבנק כלפי לקוחותיו, איסור הלבנת הון ומימון טרור, מתן ייעוץ ללקוח, הגנה על הפרטיות (למעט היבטים של טכנולוגיית המידע), היבטי מיסוי רלוונטיים למוצרים או לשירותים ללקוחות, זאת בהתאם לדרישות הוראת הפיקוח על הבנקים בנושא זה. כאשר הסיכון נגזר מיתר ההוראות החלות על התאגיד הבנקאי, יוכל הסיכון להיות מנוהל על ידי פונקציית אחרות מקו ההגנה השני.

בהתאם להוראה, נערך מסמך מדיניות ציות כוללת המרוענן ומאושר על ידי הדירקטוריון אחת לשנה. במסגרת מסמך המדיניות עוגן ממשל תאגידי הכולל תחומי אחריות הדירקטוריון, הנהלה וקצינת הציות הראשית וחלוקת האחריות של שלושת קווי ההגנה בהיבטי ציות.

נקבעה מתודולוגיה להערכת סיכון בהוראות רגולציה (הוראות ציות כפי הגדרת ההוראה החדשה). בהתאם להוראה עורך מערך הציות תכנית עבודה רב שנתית ומכוונת סיכון, הכוללת תקצוב זמן למטלות ופעילויות.

שמירה על תרבות ציות נאותה, לרוחב הארגון, מחייבת קיומה של מסגרת בקרה ואכיפה אפקטיבית, אשר תעוגן בתהליכי העבודה ותאפשר עמידה במכלול הוראות הציות. לצורך כך, נקבעו תהליכי בקרה ואכיפה סדורים על מכלול תהליכי העבודה וסיכונים הציות הנגזרים מהם. מטרתה של מסגרת הבקרה והאכיפה הינה, בין היתר, לאתר פערים וחשיפות קיימים ופוטנציאלים לשם בחינת הצורך בעדכון תהליכי עבודה, נהלים, ביצוע הדרכות והטמעות. תהליכי הבקרה מתבססים, בין השאר, על ניתוח הוראות ציות, ממצאי הביקורת הפנימית והחיצונית, תלונות הציבור שימצאו רלוונטיות, הליכים משפטיים כנגד הבנק או בנקים אחרים היכולים להצביע על חשיפות ציות אפשריות, ניתוח מגמות ואירועים בארץ ובעולם.

המערך נמצא בקשר שוטף עם חברות הבנות בארץ ובחו"ל לצורך מעקב ליישום נושאי הציות בכללותם ויישום מדיניות הציות הקבוצתית.

בהתאם למגמות המתפתחות בעולם, מטפל הבנק במגוון נושאים בתחום ציות, לרבות איסור הלבנת הון ואיסור מימון טרור והיבטי מיסוי. בין היתר, מתמקד הבנק במוקדי סיכון בעולם טכנולוגי פיננסי (כגון: פינטק, P2P, נותני שירותים פיננסיים, קרנות גידור, מטבעות וירטואליים וכדומה) - ניהול סיכונים ציות ואיסור הלבנת הון בעולם טכנולוגי פיננסי מתפתח המאופיין בהיעדר פיקוח רגולטורי מוגדר ובעל ניסיון לצד מורכבות מקצועית והיעדר פרקטיקות מובנות לתהליכי בקרה עקב חדשנותם של הנושאים.

ב. אכיפה מנהלית

בינואר 2011 התקבל בכנסת חוק ייעול הליכי האכיפה ברשות ניירות ערך (תיקוני חקיקה), התשע"א-2011. מטרת החוק, הינה ייעול האכיפה של הוראות החקיקה בתחום דיני ניירות הערך. במסגרת חקיקה זו ניתן יהיה להטיל סנקציות שונות על תאגיד, שהפר את ההוראות הרלוונטיות וכן על עובדי התאגיד, לרבות נושאי המשרה.

קצינת הציות הראשית של הקבוצה משמשת גם כממונה על האכיפה, האחראית על יישום תכנית האכיפה הפנימית בתחום ניירות הערך וניהול השקעות אשר אושרה על ידי הדירקטוריון הבנק. בשנת 2019 בוצע הליך של תיקוף חוזר של תכנית האכיפה על ידי מומחה חיצוני.

FATCA – Foreign Account Tax Compliance Act – CRS – Common Reporting Standard

ג.

ביום 14 ביולי 2016 פורסם החוק לתיקון מס הכנסה (מספר 227) התשע"ו-2016 בנושא יישום הסכם FATCA שנחתם בין מדינת ישראל לארה"ב והסכמים לחילופי מידע בין מדינת ישראל למדינות אחרות לפי התקן לחילופי מידע אוטומטיים לגבי חשבונות פיננסיים שפרסם ה-OECD.

תקנות מס הכנסה (יישום הסכם FATCA), התשע"ו-2016 פורסמו ביום 4 באוגוסט 2016 ומכוחן נדרש הבנק לבצע הליכי זיהוי לקוחות ולהעביר מידע לרשות המיסים בישראל אודות חשבונות המוחזקים על ידי לקוחות אמריקאים לצורך העברתו לרשות המיסים האמריקאית.

תקנות מס הכנסה (יישום תקן אחיד לדיווח ולבדיקת נאותות של מידע על חשבונות פיננסיים), התשע"ט-2019 פורסמו ביום 6 בפברואר 2019, ומכוחן נדרש הבנק לבצע הליכים לזיהוי לקוחות תושבי מדינות זרות, ולדווח על לקוחות שזוהו כתושבי מדינות שישראל חתומה עמן על הסכמים לחילופי מידע לרשות המיסים בישראל לצורך העברת המידע לרשות המוסמכת במדינת התושבות שלהם.

הבנק מבצע את הדיווחים הנדרשים לרשות המיסים בישראל בהתאם להוראות החקיקה האמורה.

הבנק מיישם מדיניות כסף מוצהר תוך הקפדה כי לא ינהלו בבנק כספים שאינם מוצהרים לרשויות המס הרלוונטיות, בהקשר זה נערכו מהלכים רבים לאיתור וזיהוי האוכלוסיות הרלוונטיות. במידת הצורך, נדרשים לקוחות להמציא הצהרות ואישורים שונים.

הבנק פועל במספר נדבכים על מנת לוודא ציות של קבוצת לאומי ויחידים בה להוראות החקיקה, בהם: מינוי קצינת הציות כממונה לנושא, אימוץ מדיניות ונהלי עבודה מתאימים, פיתוח כלים ממוכנים תומכים בתהליכי העבודה, גיבוש מנגנוני הדרכה והטמעה, בדיקה, בקרה ותפעול הנדרשים למילוי הנחיות והנחיית החברות הבנות בקבוצה להיערכות מתאימה.

סיכון משפטי

הסיכון המשפטי מוגדר כסיכון להפסד כתוצאה מהעדר אפשרות לאכוף באופן משפטי קיומו של הסכם או מהתחייבויות תלויות לרבות בגין תביעות ודרישות מהבנק. ההגדרה כוללת סיכונים הנובעים מחקיקה, תקנות, פסיקה והוראות רשויות, סיכונים הנובעים מפעילות ללא גיבוי בהסכמים מספקים, ללא ייעוץ משפטי או על פי ייעוץ משפטי לקוי וכן כתוצאה מפרשנות לגבי זכויות הצדדים מכח הסכמים שבין הבנק לבין לקוחותיו.

סיכונים משפטיים נובעים מחמישה תחומים עיקריים:

- סיכוני חקיקה – סיכונים הנובעים מפעילות הבנק אם אינה תואמת הוראת חקיקה ראשית או משנית, הוראות בנק ישראל או הוראות רשויות מוסמכות אחרות.
- סיכוני התקשרות חוזית – סיכונים הנובעים מפעילות הבנק מול לקוחות, ספקים וגורמים אחרים שהבנק מתקשר עמם בהסכמים שונים, אם אינה מגובה בהסכם המסדיר מלוא זכויות הבנק, או שההסכם אינו ניתן לאכיפה מלאה או שהוא כולל תניות שאינן חוקיות.
- סיכוני פסיקה – סיכונים הנובעים מפעילות הבנק אם אינה תואמת פסיקה תקדימית.
- סיכונים הנובעים מהליכים משפטיים המתנהלים נגד הבנק.
- סיכונים הנובעים משינויים במדיניות אכיפה.

מדיניות ומסגרת ניהול הסיכונים המשפטיים

היועצת המשפטית, אשר הינה חברת הנהלה בבנק וראש חטיבת הייעוץ המשפטי, אחראית להובלת ניהול הסיכונים המשפטיים.

בקבוצה מיושמת תכנית ניהול סיכונים משפטיים שמטרתה לאתר, למנוע, לנהל ולמזער את הסיכונים המשפטיים. התכנית כוללת מסמכי מדיניות וממשק בין חטיבת הייעוץ המשפטי לבין יחידות הבנק, וכן נהלים פנימיים החלים בתוך חטיבת הייעוץ המשפטי שמטרתם לוודא כי הייעוץ המשפטי הניתן בבנק הינו יעוץ מקצועי ומעודכן. מסמך המדיניות מעודכן באופן שוטף במהלך השנים, לרבות בשנת 2019.

לגבי חברות הבנות של הבנק בארץ ובח"ל, נקבעה מדיניות כללית לניהול סיכונים משפטיים במסגרת מסמכי מדיניות ייעודיים, אשר על פיה הכינו החברות נוהל פנימי לניהול סיכונים משפטיים התואם את פעילותן ואת מדיניות הקבוצה בנושא. הנהלים הפנימיים אושרו על ידי חטיבת הייעוץ המשפטי ובדירקטוריונים של חברות הבנות. בהתאם למסמכי המדיניות נדרשות חברות הבנות להפנות נושאים מסוימים לייעוץ משפטי מתאים. בנוסף, שולחות החברות למנהלת הסיכונים המשפטיים דוחות תקופתיים וכן דוחות מידיים, בהתאם לנדרש במסמכי המדיניות. הדיווחים נשלחים בהתאם לפורמט אחיד שהוכן בחטיבת הייעוץ המשפטי. בשנת 2019 עודכנו תהליכי ניהול הסיכון המשפטי והבקורות לצידם, כמו כן, תרחיש קיצון משפטי אותגר ועודכן.

במסגרת התכנית לניהול סיכונים משפטיים הושם דגש על:

- איתור מוקדי הסיכונים המשפטיים המהותיים והטיפול בהם.
- מניעה ומזעור סיכונים משפטיים, בין היתר, באמצעות:
 - הכנת הסכמים, הנחיות ונהלים מתאימים.
 - בדיקת הוראות החקיקה (לרבות פסיקה) והוראות רשויות, ובחינת השלכותיהן על עבודת הבנק.
 - הפקת לקחים בנושאים שונים ויישום הלקחים במסמכים המשפטיים הנהוגים בבנק, וכן העברת חוות דעת בנושא ליחידות הרלוונטיות בבנק.

לצורך ביצוע תכנית ניהול הסיכונים המשפטיים פועלים בחטיבת הייעוץ המשפטי, בראשות היועצת המשפטית הראשית שהיא מנהלת הסיכונים המשפטיים, גורמים וועדות, שתפקידם לאתר באופן שוטף דברי חקיקה ופסקי דין חדשים בעלי השלכה על עבודת הבנק, לכחנם ולרכז הטיפול בהשלכותיהם.

אגף רגולציה עוסק באיתור וטיפול במידת הצורך בהוראות רגולטוריות חדשות (חקיקה ראשית, חקיקה משנית, הוראות רשויות) כבר בשלב הצעת החוק או הרגולציה הרלוונטית.

פעילותם של הגורמים והוועדות הנ"ל מוסדרת בנהלי עבודה פנימיים של חטיבת הייעוץ המשפטי. בין היתר קובעים הנהלים את ממשק זרימת המידע בין כל אחד מהגורמים הנ"ל לבין הנהלת החטיבה וצוות הסיכונים המשפטיים הפועל בחטיבה.

חשיפה משפטית כללית

קיימת חשיפה כללית אשר לא ניתן להעריכה או לכמתה הנובעת, בין היתר, ממורכבותם של השירותים הניתנים על ידי הבנק והחברות המאחדות ללקוחותיהם. מורכבות שירותים אלו צופנת בחובה, בין היתר, פוטנציאל לטענות, פרשנויות ואחרות, הנוגעות לשורה ארוכה של תנאים מסחריים ורגולטורים. לא ניתן לצפות מראש את כל סוגי הטענות שיועלו בתחום זה ואת החשיפה הנובעת מטענות אלו ואחרות בקשר עם שירותי הבנק והחברות המאחדות המועלות, בין היתר, באמצעות המנגנון הדיני הקבוע בחוק תובענות ייצוגיות.

כמו כן, קיימת חשיפה בשל שינויים רגולטורים והנחיות של המפקח על הבנקים, רשות ניירות ערך ורגולטורים אחרים להם כפופה פעילות הבנק. ההתקשרויות עם הלקוחות הינן, בחלקן, התקשרויות הנמשכות לאורך שנים רבות, במהלכן עשויים להתרחש שינויים במדיניות, ברגולציה ובמגמות הדין, לרבות בפסיקת כתי המשפט. הבנק והחברות המאחדות פועלים באמצעות מערכות מיכוניות מורכבות, אשר לאור השינויים כאמור, יש צורך להתאימן באופן שוטף. כל אלו יוצרים חשיפה תפעולית ומשפטית מוגברת.

בנוסף קיימת חשיפה כללית הנובעת מכך שכנגד הבנק והחברות המאחדות מוגשות מעת לעת תלונות למפקח על הבנקים שעלולות בנסיבות מסוימות להביא לנקיטת הליכים משפטיים נגד הבנק. לעת הזו, לא ניתן להעריך האם קיימת חשיפה בגין תלונות אלו ולא ניתן להעריך אם תינתן הכרעה רחבת של הפיקוח בעניין תלונות כנ"ל ו/או אם תוגשנה תביעות ייצוגיות או אחרות כתוצאה מהליכים שכאלו, וכן לא ניתן להעריך את החשיפה הפוטנציאלית לתלונות כנ"ל. לפיכך, לא נכללה הפרשה בגין החשיפה האמורה.

סיכון מוניטין

סיכון מוניטין הינו הסיכון לפגיעה באמון של בעלי עניין שונים: לקוחות, בעלי מניות וכו' בבנק לאומי, זאת כתוצאה מהתנהגות, פעולה, או הימנעות מפעולה של הקבוצה, נושאי משרה בקבוצה, העובדים או מעורבים אחרים.

סיכון מוניטין מתייחס לתפיסותיהם של בעלי המניות, בעלי העניין, הציבור, מעצבי דעת הקהל והתקשורת, בין אם מתבססות על עובדות ובין אם אחרת. סיכון המוניטין הינו דינאמי ומשתנה בין נושאים שונים ואוכלוסיות שונות.

מדיניות ניהול סיכון מוניטין אושרה על ידי הנהלת הבנק והדירקטוריון מתוך ראייה כי האמון חיוני לפעילות העסקית. המדיניות מגדירה את המבנה הארגוני ותחומי האחריות בניהול סיכון המוניטין.

סיכון אסטרטגי

סיכון אסטרטגי הוא סיכון עסקי אשר הפגיעה שלו מהותית ונוגעת במודל העסקי של הבנק או של אחד מקווי העסקים שלו. למעשה זהו סיכון שההשפעה שלו על הרווח יכולה להיות לא משמעותית בטווח המיידי, אך בטווח הבינוני או הארוך עלולה להיות משמעותית. סיכונים אסטרטגיים כוללים איומים אשר יכולים לנבוע מהחלטות עסקיות שגויות, מיישום בלתי נאות של החלטות או מהעדר תגובה לשינויים ענפיים, כלכליים, רגולטוריים, צרכניים או טכנולוגיים.

הסיכון האסטרטגי העיקרי נובע מכך שענף השירותים הפיננסים עובר שינויים משמעותיים בתחום הדיגיטיזציה. פתיחת ענף הבנקאות לתחרות וכניסת שחקנים חדשים כדוגמת חברות הטכנולוגיה המבוססות (גוגל, אמזון, פייסבוק, אפל), חברות הפינטק, חברות הביטוח וחברות האשראי החוץ בנקאי, מחייבות התאמת המודל העסקי. בנוסף, החוק להגברת התחרותיות בשירותים בנקאיים ופיננסיים נפוצים ("חוק שטרומ") כולל בתוכו רכיבים העלולים להשפיע בצורה אסטרטגית על מפת התחרות בישראל. בבנק לאומי, התוצאה הישירה הינה המכירה של לאומי קארד. נושא אסטרטגי נוסף הינו הבנקאות הפתוחה.

ב-12 באפריל 2019 החלה לפעול מערכת נתוני האשראי. המערכת, שהוקמה על ידי בנק ישראל בליווי משרד האוצר ומשרד המשפטים, נועדה להביא להגברת התחרות בתחום האשראי הקמעונאי, הן בתוך המערכת הבנקאית והן מצד שחקנים חוץ בנקאיים. בפרט, המערכת נועדה לאפשר ללקוח לקבל אשראי בתנאים המיטביים האפשריים עבורו. המערכת עשויה להשפיע על התחרות בשוק האשראי הקמעונאי.

הסיכון האסטרטגי מנוהל במספר יחידות מפתח, כגון: חטיבה הדאטה והדיגיטל, אגף אסטרטגיה וחדשנות, אגף תשלומים, ובמעורבות החטיבה לניהול סיכונים והחטיבה הפיננסית. גורמים אלו מרכזים פעילויות זיהוי, מיפוי, הערכה ומעקב מול כל יחידות הבנק והדירקטוריון.

לאור המגמות והשינויים המשמעותיים בסביבת הפעילות, אימץ לאומי שני כיווני פעולה מרכזיים שהשילוב ביניהם נמצא בליבת האסטרטגיה של הקבוצה. מצד אחד התאמה של מודל הבנקאות המסורתית, תוך שימת דגש על המשך מתן שירות מקצועי ואיכותי ללקוחות השונים בחלוקה לסגמנטים, בהתאם לצרכיהם, העדפותיהם וקצב אימוץ החדשנות הדיגיטלית שלהם, ומצד שני בנייה של "הבנקאות החדשה", המבוססת על הדיגיטל והחדשנות הטכנולוגית. שני כיווני פעולה אלו תלויים ומשולבים עם ההכרח להתייעל ולמקסם את ניצול ההון תוך כדי עמידה ביעדי הלימות ההון.

התכנית האסטרטגית של הבנק הינה תלת שנתית ומאשרת על ידי ההנהלה והדירקטוריון. התכנית האסטרטגית נקבעת לאחר קיום תהליך מקיף של בחינת מגמות ושינויים בסביבה העסקית, בסביבה התחרותית, בסביבה הטכנולוגית והעדפות הלקוחות, ובמטרה לזהות ולאתר איומים והזדמנויות.

כמו כן, הבנק מקיים תהליך שנתי לאיתור שינויים ומגמות בבנקאות העשויים להשפיע על שוק הבנקאות הישראלי, תוך בחינת הצורך בעדכון והתאמת היעדים האסטרטגיים שהוגדרו. תהליך זה מהווה את הבסיס לגיבוש תכנית העבודה השנתית ולהגדרת היעדים המרכזיים והפרויקטים בתכנית העבודה של החטיבות העסקיות תוך קביעת מדדים לניטור, ניהול ומעקב אחר השגת היעדים האסטרטגיים.

סיכון מודל

סיכון מודל הינו החשיפה להפסד או פגיעה במוניטין הבנק עקב קבלת החלטות שגויה, מבוססת מודל, כתוצאה משימוש במודל שגוי, טעויות ביישום המודל ו/או שימוש שגוי במודל.

מדיניות ניהול סיכונים מודל אושרה על ידי הנהלת הבנק והדירקטוריון מתוך ראייה כי טיב ואיכות המודלים חיוניים לפעילות השוטפת. המדיניות מתייחסת לעקרונות בניהול סיכונים המודל, הגדרת ממשל תאגידי, בעלי תפקידים ומדרגי סמכויות.

סיכון סביבתי

סיכון סביבתי לבנק מורכב משני תחומים:

- סיכון סביבתי כתוצאה מעלויות הכרוכות ביישום הוראות רגולציה הנוגעות לאיכות הסביבה ואכיפתן. הבנק יכול להיחשף לסיכון הסביבתי הנ"ל באופן עקיף, בהיבטים השונים של פעילותו ובכלל זה במסגרת ניהול סיכון האשראי וזאת באם תחול הרעה במצבו הפיננסי של לווה, עקב צורך בביצוע השקעות שמקורן בהוראות הנוגעות לאיכות הסביבה או כתוצאה מירידת ערך של ביטחונות שמושו, אך גם באופן ישיר במקרה בו הבנק יימצא אחראי באחריות ישירה למפגע סביבתי, לרבות האפשרות שהבנק ידרש לשאת בעלויות של הסרת מפגע סביבתי או שיימצא אחראי בגין מפגע סביבתי כלפי צד שלישי. כמו כן, יתכן סיכון מוניטין לבנק במקרה בו ייוחס לבנק קשר לגורם מפגע סביבתי, בין באופן ישיר כיוצר המפגע ובין באופן עקיף כמממן של המפגע.
- סיכון סביבתי שמקורו בשינויי אקלים ומפגעי טבע הקשורים אליהם, כגון: אירועי מזג אוויר קיצוניים, עליית מפלס פני הים וכו' וכתוצאה מתהליך מעבר לאנרגיה שאינה מזהמת. הבנק עלול להיפגע משינויים אלו באופן ישיר במתקניו, או באופן עקיף במסגרת סיכונים אשראי של לווה. הבנק עוקב אחר ההתפתחויות אלה. בהיבט רגולטורי בשלב זה לא נקבעו דרישות פרטניות שחלות על הבנקים בישראל. בהיבט סיכון האשראי החטיבה העסקית, במסגרת בחינת מכלול הסיכונים השוטפים, מנטרת גם את הסיכונים הסביבתיים בתיקי האשראי של הלווים הגדולים. כחלק מתהליך ניהול והערכת התנהלותו הסביבתית קיבל הבנק הסמכה לתקן ISO 14001 אשר מתוקף מחדש מידי שנה בבדיקה מקיפה באמצעות מכון התקנים הישראלי. תיאור נרחב בנושא מוצג בדוח אחריות חברתית של בנק לאומי המפורסם בכל שנה על פי התקן המתקדם של GRI.

סיכון הבנקאות ההוגנת (Conduct)

סיכון הבנקאות ההוגנת הינו הסיכון שהתנהלות הבנק מול לקוחותיו תוביל, במעשה או במחדל, לתוצאה בלתי רצויה עבורם. זאת, ללא יכולת הלקוח לקחת מראש תוצאה זו בחשבון. בעקבות זאת עלולים להיגרם לבנק הפסדים הנובעים מתביעות משפטיות, מהטלת קנסות או מנזקי מוניטין.

הבנק מקפיד על התנהלות שקופה והוגנת במטרה להעניק ללקוחותיו שירותים ומוצרים בעלי ערך. עיקרון זה מקבל ביטוי בחזון הבנק - להוביל בנקאות יזמת וחדשנית עבור הלקוח. כמו כן, תהליכי הייזום והמכירה כפופים לנהלים ולבקורות אשר מבטיחים התנהלות ראויה. תהליכים אלו נבחנים באופן שוטף, במטרה לשדרגם.

סיכון מאקרו-כלכלי

סיכון מאקרו-כלכלי הינו סיכון להכנסות ולהון הקבוצה הנובע מתנאים מאקרו כלכליים לרבות צמיחה כלכלית, סביבת ריבית נמוכה, יחסי הכח הפוליטיים בעולם והשפעתם על הסחר הבינלאומי.

גורמים כלכליים מקומיים ובינלאומיים שונים הצביעו בשנה החולפת על האטה כלכלית עולמית. המתחים הגיאוגרפיים ופוליטיים וסכסוכי הסחר גרמו לעלייה בחוסר הוודאות לגבי עתידה של מערכת הסחר העולמית, גלובליזציה ושיתופי פעולה בינלאומיים. ישראל, כמשק קטן ופתוח, חשופה לשינויים החלים בכלכלת העולם, ועשויה להיות מושפעת מההתפתחויות בעולם.

התפרצות וירוס הקורונה בחודש ינואר 2020 מהווה סיכון מאקרו כלכלי גלובלי. עד כה, נגרם נזק ישיר בעיקר לכלכלת סין, בדמות האטה של ממש בצמיחתה ברבעון הראשון של שנת 2020. זאת, בשל השבתת עסקים רבים בתחומי התעשייה והשירותים וירידה ניכרת בהיקף התעבורה (יבשתית, ימית ואווירית) בתוך סין ובינה לבין מדינות אחרות. פוטנציאל הנזק של מגפת הקורונה לצמיחת המשק הסיני והעולמי תלוי במידת המהירות שבה תמוגר התפשטות המחלה.

הבנק בוחן את יכולתו לעמוד בהתפתחויות שליליות בסביבה המאקרו כלכלית באמצעות תרחישי קיצון מערכתיים. כמו כן, מתבצע ניטור ומעקב שוטף אחר ההתפתחויות בשוק על מנת להיערך מבעוד מועד ולהתאים את הפעילות, ככל שיידרש.

חלק 10 - תגמול

גילוי איכותי במסגרת לוח (REMA)

להלן יובא גילוי הבנק בהתאם לדרישות הגילוי לפי נדבך 3 של באזל בגין תגמול, כאמור בהוראות הדיווח לציבור של המפקח על הבנקים.

גילוי איכותי

א. מידע המתייחס לגופים המפקחים על התגמול

השם, ההרכב והסמכות של הגוף העיקרי המפקח על נושא התגמול.	ועדת הביקורת ¹ של הדירקטוריון היא הגוף העיקרי המפקח על נושא התגמול בבנק.
פרטי היועצים החיצוניים שהופנתה אליהם בקשה לקבלת ייעוץ, הגוף ממנו קיבלו את הבקשה לייעוץ, ובאילו תחומים של תהליכי התגמול.	בין יתר תפקידיה, הוועדה דנה, מאשרת וממליצה לדירקטוריון על מדיניות התגמול בבנק, על תנאי ההעסקה של נושאי המשרה ועל עקרונות תנאי ההעסקה של יתר עובדי הבנק.
תיאור התחולה של מדיניות התגמול של הבנק.	קוגנום ייעוץ כלכלי מלווים את הוועדה בתחום הכלכלי ועו"ד אייל דותן ממשרד מיתר מסייע בנושאים משפטיים.
תיאור של סוגי העובדים שנחשבים כנושאי משרה בכירה ועובדים מרכזיים אחרים.	מדיניות התגמול של הבנק מורכבת משלושה מסמכי מדיניות: מדיניות תגמול החלה על נושאי המשרה בבנק; מדיניות תגמול החלה על העובדים המרכזיים בבנק (שאינם נושאי משרה); ומדיניות תגמול החלה על יתר עובדי הבנק. מדיניות התגמול הינה מדיניות קבוצתית, הכוללת קווים מנחים ועקרונות מומלצים עבור חברות הבת.
קבוצת נושאי המשרה הבכירה בבנק כוללת את יו"ר הדירקטוריון ויתר חברי הדירקטוריון, המנכ"ל ויתר חברי הנהלה (ובכלל זה המבקר הפנימי הראשי), וכן שתי נושאות משרה שאינן חברות הנהלה.	מדיניות תגמול מעודכנת לנושאי המשרה בבנק אושרה באסיפה הכללית של הבנק שהתקיימה בחודש דצמבר 2019 והיא תחול בשנים 2020, 2021 ו-2022 ("מדיניות התגמול המעודכנת"). בשנת הדיווח חלה עדיין מדיניות התגמול הקודמת לנושאי המשרה בבנק שהייתה בתוקף מאוקטובר 2016 ועד לסוף שנת 2019 ("מדיניות התגמול הקודמת"). בכוונת הבנק לגבש ולקבוע מדיניות תגמול מעודכנת לעובדים מרכזיים שאינם נושאי משרה ומדיניות תגמול מעודכנת לכלל עובדי הבנק, בכפוף לקבלת אישור ועדת הביקורת ודירקטוריון הבנק.
קבוצת העובדים המרכזיים האחרים (שאינם נושאי משרה בכירה) נקבעה בהתאם להגדרת מונח זה בהוראה 301A להוראות ניהול בנקאי תקין.	קבוצת נושאי המשרה הבכירה בבנק כוללת את יו"ר הדירקטוריון ויתר חברי הדירקטוריון, המנכ"ל ויתר חברי הנהלה (ובכלל זה המבקר הפנימי הראשי), וכן שתי נושאות משרה שאינן חברות הנהלה.

¹ ביום 31 בדצמבר 2017 דירקטוריון הבנק החליט על איחוד ועדת תגמול עם ועדת ביקורת, וזאת בהתאם להוראת ניהול בנקאי תקין מספר 301 של הפיקוח על הבנקים ובהלימה להוראת סעיף 118א(א) לחוק החברות.

ב. מידע המתייחס לתכנון ולמבנה של תהליכי התגמול

סקירה של המאפיינים העיקריים והיעדים של מדיניות התגמול.

מדיניות התגמול מושתתת, בין היתר, על הוראות חוק החברות לעניין קביעת מדיניות תגמול, על הקבוע בהוראה 301A להוראות ניהול בנקאי תקין בדבר מדיניות תגמול בתאגיד בנקאי ועל חוק תגמול לנושאי משרה בתאגידים פיננסיים (אישור מיוחד ואי-התרת הוצאה לצורכי מס בשל תגמול חריג), התשע"ז-2016 ("חוק מגבלת התגמול").

המדיניות כוללת, בין היתר, הוראות לעניין תגמול קבוע (לרבות שכר ותנאים נלווים), תגמול משתנה והתנאים לקבלתו, תנאי סיום כהונה, תנאים בהתקיימם רשאי הבנק לדרוש השבה חלקית או מלאה של מענקים שניתנו, וכן הוראות שונות שנועדו למניעת נטילת סיכונים שחורגים מתיאבון הסיכון של הבנק, דוגמת הוראות המחייבות במקרים המתאימים דחייה של תשלום חלק מהמענק המשתנה, בהתאם ובכפוף להוראות הפיקוח על הבנקים.

סקירה של שינויים שנעשו בשנת הדיווח במדיניות התגמול של הבנק, הסיבות לשינויים אלה וההשפעה שלהם על התגמול.

ביום 23 בדצמבר 2019 אישרה האסיפה הכללית של הבנק את מדיניות התגמול המעודכנת לנושאי המשרה בבנק. מדיניות התגמול המעודכנת תחול החל משנת 2020 ובשנת הדיווח 2019 תחול מדיניות התגמול הקודמת לנושאי משרה בבנק. להלן עיקרי השינויים במדיניות התגמול המעודכנת לעומת מדיניות התגמול הקודמת:

- סך המענקים המשתנים אשר להם יכול שיהיה זכאי נושא משרה בבנק בשנה מסוימת עלה מסך כולל של עד 6 משכורות חודשיות (ללא מענק מיוחד) לסך כולל של עד 8 משכורות חודשיות (ללא מענק מיוחד).
- רכיב המענק המבוסס על התשואה להון של הבנק לא יעלה על 2.5 משכורות, כאשר בתחילת כל שנה יקבעו ועדת הביקורת והדירקטוריון את טווח יעדי התשואה המזכים במענק ובלבד שיעד התשואה להון המינימלי לא יפחת מ-7% ויעד התשואה להון המקסימלי לא יעלה על 11% (לעומת מענק תשואה להון מקסימלי בסך של 2.1 משכורות וטווח של 6% תשואה עד 11% תשואה במדיניות התגמול הקודמת). רכיב המענק המבוסס על התשואה להון נמדד על פני שלוש שנים הן במדיניות התגמול הקודמת והן במדיניות התגמול המעודכנת.
- רכיב מענק המבוסס על פער תשואת המנייה של הבנק לעומת התשואה השנתית של מדד ת"א-בנקים (בנטרול מניית הבנק) אשר יימדד על פני שלוש שנים (לעומת שנה אחת בלבד במדיניות התגמול הקודמת). המענק בגין רכיב זה לא יעלה על 1.5 משכורות (לעומת 0.9 משכורות במדיניות התגמול הקודמת) כאשר טווח יעדי פער תשואת המנייה יהיה בין 0% ועד 1% ומעלה (לעומת טווח שבין (-1.5%) ועד 1% ומעלה במדיניות התגמול הקודמת).
- הוספת רכיב מענק חדש המבוסס על יחס היעילות של הבנק אשר יימדד על פני שלוש שנים ולא יעלה על משכורת אחת.
- האסיפה הכללית קבעה כי התגמול של נושאי המשרה בבנק הכפופים למנכ"ל הבנק יכול שיעלה, בהתאם להחלטת ועדת הביקורת והדירקטוריון (ללא חזרה לאסיפה הכללית), על הרף הקבוע בסעיף 2(א) לחוק מגבלת התגמול, ובמקרה כזה חלק מהשכר של אותם בכירים לא יוכר כהוצאה לצורכי מס, בהתאם לקבוע בסעיף 17(32) לפקודת מס הכנסה.

שינויים אלו נובעים, בין היתר, מהניסיון שנרכש בבנק בעקבות אימוץ מדיניות התגמול הקודמת ומבחינת היישום בפועל והאפקטיביות של מדיניות התגמול הקודמת, תוך שימת דגש על אופן היישום של חוק מגבלת התגמול בשוק הפיננסי, ומהרצון להתאים את מנגנוני התגמול הקבועים במדיניות התגמול לגודלו של הבנק, לאופי עסקיו ולמטרות וליעדים אותם נועדה מדיניות התגמול של הבנק להגשים, חרף המגבלות המחמירות שנקבעו בחוק מגבלת התגמול. קביעת חלק

מהמענק המשתנה כפונקציה של ביצועי הבנק הפיננסיים, לרבות הוספת רכיב המבוסס על יחס היעילות של הבנק, משקפת איזון בין יעדים המבטיחים ניהול סיכונים מבוסס ואפקטיבי והתאמת תגמול נושאי המשרה להתממשות הסיכונים על פני זמן.

בשנת 2019 לא נערכו שינויים במדיניות התגמול החלה על העובדים המרכזיים שאינם נושאי משרה בבנק ובמדיניות התגמול החלה על כלל עובדי הבנק. כאמור לעיל, בכוונת הבנק לגבש ולקבוע מדיניות תגמול מעודכנת לעובדים מרכזיים שאינם נושאי משרה ומדיניות תגמול מעודכנת לכלל עובדי הבנק, בכפוף לקבלת אישור ועדת הביקורת ודירקטוריון הבנק.

מבנה התגמול השנתי המשתנה במדיניות התגמול מבטיח כי עובדים העוסקים בניהול סיכונים ובציות מתוגמלים ללא תלות בעסקים עליהם הם מפקחים. כך, חלק משמעותי מסך התגמול המשתנה השנתי מתבסס על מדידה אישית וקריטריונים איכותיים בהתאם לתחומי אחריותו של נושא המשרה הרלוונטי, ללא תלות בתוצאות העסקיות של הבנק ו/או של היחידות העסקיות עליהן מפקחים עובדים העוסקים בניהול סיכונים ובציות. בנוסף, לאור חוק מגבלת התגמול, המענק השנתי המשתנה המקסימלי במדיניות התגמול הקודמת יכול להגיע לעד 6 משכורות חודשיות בשנה בלבד (ללא מענקים מיוחדים), באופן שאינו מחייב קביעת דיפרנציאציה בין עובדים העוסקים בניהול סיכונים ובציות לבין עובדים אחרים, לעניין היחס שבין התגמול המשתנה לבין התגמול הקבוע.

דיון בדרך שבה הבנק מבטיח כי עובדים העוסקים בסיכונים ובציות מתוגמלים ללא תלות בעסקים עליהם הם מפקחים.

ג. תיאור הדרכים שבהן סיכונים קיימים ועתידים מובאים בחשבון בתהליך התגמול

מדיניות התגמול נועדה למנוע נטילת סיכונים קצרי טווח וקובעת מנגנונים המבטיחים כי הסיכונים השונים הקשורים בפעילות הבנק יובאו בחשבון בקביעת גובה התגמול המשתנה של העובדים המרכזיים. כך למשל, מדידת הביצועים בכל הנוגע לרכיב המענק המשתנה המדיד, המבוסס, בין היתר, על התשואה להון של הבנק, מחושבת על פי התשואה המשוקללת להון על פני שלוש שנים. בנוסף, נקבע ברכיב מענק זה רף עליון של תשואה משוקללת המבוסס על תיאבון הסיכון של הבנק, שבהגיע אליו מקבלים תגמול מקסימלי.

סקירה של הסיכונים העיקריים, המדידה שלהם והדרכים בהן מדדים אלה משפיעים על התגמול.

המענק האישי האיכותי במדיניות התגמול הקודמת מתבסס, בין היתר, על ציות לדין ולרגולציה, ציות למדיניות ונהלי הבנק, אי-חריגה מהותית ממדיניות שקבע הדירקטוריון, ובכלל זה עמידה במדיניות ניהול הסיכונים ובתיאבון הסיכון של הבנק, דוחות ביקורת שנתינו בקשר עם העובד המרכזי ועוד. בנוסף, לדירקטוריון הסמכות להפחית, במקרים המתאימים, את המענק המשתנה המדיד לנושאי המשרה, כאשר למנכ"ל הסמכות להפחית, במקרים המתאימים, את המענק המשתנה לעובדים המרכזיים שאינם נושאי משרה. מדיניות התגמול הקודמת ומדיניות התגמול המעודכנת קובעות מנגנונים שמטרתם יצירת תמריצים המבטיחים כי היקף התגמול המשתנה יושפע מהתממשות הסיכונים בפועל, כגון: מנגנון המחייב במקרים המתאימים, דחייה של תשלום חלק מהמענק המשתנה על פני שנים; הוראות המאפשרות השבה של חלק או כל המענקים המשתנים בהתקיים תנאים מסוימים; ועוד.

מעבר לאמור לעיל, לאור חוק מגבלת התגמול, היקף המענק המשתנה הינו נמוך מכפי שהיה נהוג בעבר - טרם חוק מגבלת התגמול. הפחתה זו כשלעצמה, יש בה כדי להפחית את התמריץ לנטילת סיכונים החורגים מתיאבון הסיכון של הבנק.

ד. תיאור הדרכים שבהן הבנק יוצר קשר בין ביצועים במהלך תקופת מדידת הביצועים לבין רמות התגמול

<p>סקירה של מדדי ביצוע עיקריים עבור הבנק, עבור הרמה העליונה של קווי עסקים ומדדי ביצוע אישיים.</p> <ul style="list-style-type: none"> • מדדי הביצוע העיקריים במדיניות התגמול הקודמת הינם: <ul style="list-style-type: none"> • התשואה להון (משוקללת) של הבנק המחושבת על פני שלוש שנים; הפער שבין התשואה השנתית של מניית הבנק לבין התשואה השנתית של מדד ת"א-בנקים (בנטרול מניית הבנק). • מדידה אישית וקריטריונים איכותיים בהתאם לתחומי אחריותו של העובד המרכזי הרלוונטי, כגון: יישום ביצוע וקידום תכניות ויעדים אסטרטגיים; התייעלות; ייזום; הובלה וקידום פרויקטים; ציות לדין לרגולציה ולנהלי הבנק; אי חריגה מהותית ממדיניות שקבע הדירקטוריון; עמידה במדיניות ניהול הסיכונים ובתיאבון הסיכון של הבנק; דוחות ביקורת; ועוד. 	
<p>ראו לעיל.</p>	<p>דיון בדרך שבה סכומים בגין תגמול אישי קשורים לביצועים של הבנק בכללותו ולביצועים אישיים.</p>
<p>בהתאם למדיניות התגמול הקודמת ומדיניות התגמול המעודכנת, זכאות העובדים המרכזיים בבנק למענק השנתי המדיד מותנית בעמידה בתנאי סף של עמידת הבנק ביחסי הלימות ההון הנדרשים על פי הוראות הפיקוח על הבנקים בשנת המענק. בנוסף, במדיניות התגמול הקודמת חלק מהותי מהמענק השנתי המדיד מותנה בהשגת מינימום של 6% תשואה להון משוקללת בשנת המענק (המחושבת על פני שלוש שנים כאמור), וחלק נוסף מותנה בהשגת פער תשואה הגבוה מ-1.5% (-) בין התשואה השנתית של מניית הבנק לתשואה השנתית של מדד ת"א בנקים בנטרול מניית הבנק.</p> <p>על פי מדיניות התגמול הקודמת ומדיניות התגמול המעודכנת, במקרה שהתגמול המשתנה גבוה מ-40% מהתגמול הקבוע השנתי מופעל מנגנון דחייה אחיד לפיו מחצית (50%) מסכום התגמול המשתנה משולמת במזומן, ומחצית נוספת של התגמול המשתנה משולמת בשלוש מנות שוות: בתום שנה, בתום שנתיים ובתום שלוש שנים. התגמול המשתנה הנדחה, כולו או חלקו, יכול שיעשה בצורה של מניות ו/או מכשירים מבוססי מניות. מענק שנדחה ישחרר רק אם במועד השחרור הבנק עומד ביחסי הלימות ההון הנדרשים. במקרה שלא, השחרור יידחה עד לעמידה ביחס כאמור.</p> <p>בנוסף, לדירקטוריון הבנק שיקול דעת להפחית את סכום המענק השנתי המדיד, כולו או חלקו, לנושאי המשרה בבנק, כולם או חלקם, לאחר קבלת אישור ועדת הביקורת. לגבי עובדים מרכזיים שאינם נושאי משרה - המנכ"ל רשאי להחליט, על פי שיקול דעתו, על הפחתת סכום המענק השנתי המשתנה (כולו או חלקו) לעובדים מרכזיים אלו.</p>	<p>דיון באמצעים בהם הבנק ישתמש בדרך כלל, כדי להתאים את התגמול במקרה שבו מדדי הביצוע יהיו חלשים, כולל הקריטריונים של הבנק לקביעת מדדי ביצוע חלשים.</p>

ה. תיאור הדרכים שבהן הבנק מתאים את התגמול כדי להתחשב בביצועים לטווח ארוך יותר

דיון במדיניות הבנק בהתייחס לדחייה והבשלה של תגמול משתנה, ואם החלק מהתגמול המשתנה שנדחה שונה בין עובדים שונים או בין קבוצות שונות של עובדים, תיאור הגורמים שקובעים את החלק האמור והחשיבות היחסית שלהם.

ראו לעיל.
נוסף על האמור לעיל, על פי מדיניות התגמול הקודמת ומדיניות התגמול המעודכנת, על עובד מרכזי להחזיר לבנק סכומים ששולמו לו בהתאם למדיניות התגמול, אם שולמו לו על בסיס נתונים שהתבררו כמוטעים והוצגו מחדש בדוחות הכספיים של הבנק (באופן ובדרך שייקבעו על ידי ועדת הביקורת והדירקטוריון). כמו כן, עובד מרכזי, יכול שיידרש, במקרים המתאימים, להשיב תגמולים משתנים ששולמו לו, תגמולים משתנים הינם ברי השבה לתקופה של עד 5 שנים ממועד הענקתם (ולגבי נושאי משרה - עד 7 שנים, במקרים מסוימים).

דיון במדיניות ובקריטריונים של הבנק להתאמת תגמול נדחה לפני ההבשלה וכן לאחר ההבשלה באמצעות הסדר החזר תגמול (clawback)

ו. תיאור צורות שונות של תגמול משתנה בהן משתמש הבנק והשיקולים לשימוש בצורות שונות כאמור

בהתאם להוראה 301A, התגמול המשתנה בשנה קלנדארית לכל אחד מהעובדים המרכזיים בבנק בנפרד, לא יעלה, בכל מקרה, על 100% מהתגמול הקבוע של אותו עובד מרכזי באותה שנה קלנדארית.
יצוין, כי בהתאם למדיניות התגמול הקודמת, המענק השנתי המשתנה לנושאי משרה מוגבל בתקרה של עד 7 משכורות חודשיות, והמענק השנתי המשתנה לעובדים מרכזיים שאינם נושאי משרה מוגבל בתקרה של עד 6 משכורות חודשיות, למעט מענקים מיוחדים. בנוסף, מדיניות התגמול ליתר עובדי הבנק קובעת כי התגמול המשתנה בשנה קלנדארית לכל אחד מהעובדים, לא יעלה בכל מקרה על 85% מהתגמול הקבוע של אותו עובד באותה שנה.

דיון ביחסים הנחשבים להולמים בין התגמול המשתנה המירבי לבין התגמול הקבוע, שנקבעו על ידי הבנק בהתאם לסעיף 13 להוראה 301A.

כאמור לעיל, התגמול המשתנה המירבי אינו יכול לעלות על שיעור של 100% מהתגמול הקבוע.

במצבים חריגים בהם הבנק קבע שהתגמול המשתנה המירבי יכול להגיע עד ליותר מ-100% מהתגמול הקבוע - פירוט היחסים שנקבעו, הסיבות לקביעת יחסים כאמור, העובדים המושפעים, תפקידם וההשפעה על הבנק.

כאמור לעיל, על פי מדיניות התגמול הקודמת ומדיניות התגמול המעודכנת, במקרה בו המענק השנתי המשתנה לעובד מרכזי בגין השנה הנמדדת עולה על 40% מהתגמול הקבוע - 50% מהמענק השנתי המשתנה משולם במזומן ו-50% נדחה על פני שלוש שנים. חלק מענק נדחה זה, כולו או חלקו, יכול שיעשה בצורה של מניות ו/או מכשירים מבוססי מניות.

סקירת הצורות השונות של התגמול המשתנה (לדוגמא מזומן, מניות, מכשירים מבוססי מניות וצורות אחרות).

ההוראה במדיניות התגמול הקודמת ומדיניות התגמול המעודכנת, לפיה תגמול משתנה שנדחה, יכול שישולם באמצעות מניות ו/או מכשירים מבוססי מניות חלה על נושאי משרה ועובדים מרכזיים ואינה חלה על יתר עובדי הבנק, שאינם עובדים מרכזיים. הגורמים הקובעים את אופן תשלום התגמול המשתנה הנדחה, הם ועדת הביקורת והדירקטוריון.

דיון על השימוש בצורות שונות של תגמול משתנה, וכן, אם התמהיל של הצורות השונות של תגמול משתנה שונה בין עובדים שונים או בין קבוצות שונות של עובדים, תיאור הגורמים שקובעים את התמהיל והחשיבות היחסית שלהם.

תגמול שהוענק במהלך שנת הדיווח (REM 1)

	א	ב	א	ב
לשנה שהסתיימה ביום 31 בדצמבר				
	2018		2019	
	נושאי משרה בכירה	נושאי משרה מרכזיים	נושאי משרה בכירה	נושאי משרה מרכזיים
	אחרים	אחרים	אחרים	אחרים
	במיליוני ש"ח		במיליוני ש"ח	
1	112	18	115	20
2	90	31	95	37
3	90	31	95	37
9	109	18	107	20
10	31	9	31	8
11	30	9	31	8
13	1	(א)-	-	-
14	1	(א)-	-	-
17	121	40	126	45

(א) סכום קטן מ-500 אלפי ש"ח.

(ב) ביום 24 בדצמבר 2018 נרכשו על ידי נושאי המשרה והעובדים המרכזיים מניות חסומות למשך שנתיים מאת מדינת ישראל, בהטבה בשיעור של 25%. לפרטים נוספים ראה מתאר מכירת מניות לעובדים שפורסם ביום 20 בנובמבר 2018.

* בשנת 2019 מומשו על ידי חלק מנושאי המשרה והעובדים המרכזיים מניות שהוקצו בגין בונוס שנתי 2015, פדיון מענקי יובל ופדיון פנסיה תקציבית.

תשלומים מיוחדים (REM 2)

לשנה שהסתיימה ביום 31 בדצמבר 2019					
בנוספים מובטחים		מענקים בעת החתימה		תשלומי פיצויים	
סך הכל במיליוני ש"ח	מספר עובדים	סך הכל במיליוני ש"ח	מספר עובדים	סך הכל במיליוני ש"ח	מספר עובדים
-	-	-	-	1	1
-	-	(א)-	1	1	1

לשנה שהסתיימה ביום 31 בדצמבר 2018					
בנוספים מובטחים		מענקים בעת החתימה		תשלומי פיצויים	
סך הכל במיליוני ש"ח	מספר עובדים	סך הכל במיליוני ש"ח	מספר עובדים	סך הכל במיליוני ש"ח	מספר עובדים
-	-	2	4	2	2
-	-	1	2	5	6

(א) סכום קטן מ-500 אלפי ש"ח.

תגמול נדחה (REM3)

א		ה	
לשנה שהסתיימה ביום 31 בדצמבר 2019			
הסכום הכולל שטרם שולם של יתרת התגמול הנדחה		הסכום הכולל של התגמול הנדחה ששולם בשנת הדיווח	
תגמול נדחה ותגמול מוחזק			
במיליוני ש"ח			
נושא משרה בכירה			
מזומן	(א)	(א)	
מניות	-	3	
מכשירים מבוססי מזומן	-	-	
אחר	-	-	
עובדים מרכזיים אחרים			
מזומן	(א)	1	
מניות	-	7	
מכשירים מבוססי מזומן	-	-	
אחר	-	-	
סך הכל	(א)	11	

א		ה	
לשנה שהסתיימה ביום 31 בדצמבר 2018			
הסכום הכולל שטרם שולם של יתרת התגמול הנדחה		הסכום הכולל של התגמול הנדחה ששולם בשנת הדיווח	
תגמול נדחה ותגמול מוחזק			
במיליוני ש"ח			
נושא משרה בכירה			
מזומן	(א)	(א)	
מניות	3	6	
מכשירים מבוססי מזומן	-	-	
אחר	-	-	
עובדים מרכזיים אחרים			
מזומן	1	1	
מניות	7	13	
מכשירים מבוססי מזומן	-	-	
אחר	-	-	
סך הכל	11	20	

(א) סכום קטן מ-500 אלפי ש"ח.

מידע נוסף על תגמול

למידע נוסף בנוגע למדיניות התגמול ראה ביאור 23 בדוח הכספי. לפירוט התגמולים לנושאי משרה בכירה ראה פרק שכר נושאי משרה בכירה בדוח ממשל תאגיד.

תוספת א' - קשרים בין הדוחות הכספיים ובין חשיפות פיקוחיות

הבדלים בין בסיס האיחוד החשבונאי ובין בסיס האיחוד הפיקוחי ומיפוי הדוחות הכספיים בהתאם לקטגוריות סיכון פיקוחיות (L1)

	ז	ו	ה	ד	ג	א+ב(א)
31 בדצמבר 2019						
יתרות מאזניות של פריטים ש:						
לא כפופים לדרישות הון או כפופים לניכוי מבסיס ההון	כפופים למסגרת סיכון שוקי ^(ב)	כפופים למסגרת איגוח	כפופים למסגרת סיכון אשראי של צד נגדי	כפופים למסגרת סיכון אשראי	כפופים למסגרת סיכון אשראי	יתרות מאזניות כפי שדווחו בדוחות הכספיים שפורסמו
במיליוני ש"ח						
נכסים						
-	-	-	222	75,991	76,213	מזומנים ופיקדונות בכנקים
-	3,524	1,622	3,183	78,859	84,949	ניירות ערך ^(ג)
-	-	-	1,470	-	1,470	ניירות ערך שנשאלו או נרכשו במסגרת הסכמי מכר חוזר
-	-	-	2,515	283,291	285,806	אשראי לציבור
-	-	-	-	(3,328)	(3,328)	הפרשה להפסדי אשראי
-	-	-	2,515	279,963	282,478	אשראי לציבור, נטו
-	-	-	-	744	744	אשראי לממשלה
132	-	-	-	633	765	השקעות בחברות מוחזקות
-	-	-	-	3,043	3,043	בניינים וציוד
16	-	-	-	-	16	נכסים בלתי מוחשיים ומוניטין
-	10,887	-	10,970	-	10,970	נכסים בגין מכשירים נגזרים ^(ד)
-	-	-	-	8,486	8,486	נכסים אחרים
-	-	-	-	-	-	נכסים מוחזקים למכירה
148	14,411	1,622	18,360	447,719	469,134	סך נכסים
התחייבויות						
373,644	-	-	-	-	373,644	פיקדונות הציבור
6,176	-	-	-	-	6,176	פיקדונות מבנקים
315	-	-	-	-	315	פיקדונות הממשלה
476	-	-	-	-	476	ניירות ערך שהושאלו או נמכרו במסגרת הסכמי רכש חוזר
19,958	-	-	-	-	19,958	אגרות חוב, שטרי התחייבות וכתבי התחייבות נדחים
-	11,263	-	11,528	-	11,528	התחייבויות בגין מכשירים נגזרים ^(ד)
21,163	-	-	-	-	21,163	התחייבויות אחרות
-	-	-	-	-	-	התחייבויות מוחזקות למכירה
421,732	11,263	-	11,528	-	433,260	סך התחייבויות

(א) בסיס האיחוד החשבונאי ובסיס האיחוד הפיקוחי של הבנק זהים.

(ב) הסכומים אינם כוללים יתרות ששימשו בחישוב סיכון מט"ח לרבות פוזיציות מבניות במט"ח, ליתרות אלו ראה ביאור 31 בדוח הכספי.

(ג) ניירות ערך אשר הופקדו כביטחונות בעבור פעילות במכשירים נגזרים בסליקה מרכזית אצל חברי מסלקה כפופים הן למסגרת סיכון אשראי (בגין סיכון מניפק נייר הערך) והן למסגרת סיכון אשראי של צד נגדי (בגין סיכון האשראי של הצד הנגדי בו הופקדו הניירות כביטחון).

(ד) מכשירים נגזרים בתיק למסחר כפופים הן למסגרת סיכון שוק והן למסגרת סיכון אשראי של צד נגדי.

א+ב(א)						ג	ד	ה	ו	ז	
31 בדצמבר 2018						יתרות מאזניות של פריטים ש:					
יתרות מאזניות כפי שדווחו בדוחות הכספיים שפורסמו						לא כפופים לדרישות הון או כפופים לניכוי מבסיס ההון	כפופים למסגרת סיכון שוק ^(ב)	כפופים למסגרת איגוח	כפופים למסגרת סיכון אשראי של צד נגדי	כפופים למסגרת סיכון אשראי של צד נגדי	
במיליוני ש"ח											
נכסים											
מזומנים ופיקדונות בבנקים						80,113	78,926	1,187	-	-	-
ניירות ערך ^(ג)						74,571	65,158	1,880	2,645	6,764	-
ניירות ערך שנשאלו או נרכשו במסגרת הסכמי מכר חוזר						1,257	-	1,257	-	-	-
אשראי לציבור						275,954	275,549	405	-	-	-
הפרשה להפסדי אשראי						(3,352)	(3,352)	-	-	-	-
אשראי לציבור, נטו						272,602	272,197	405	-	-	-
אשראי לממשלה						782	782	-	-	-	-
השקעות בחברות כלולות						623	463	-	-	-	160
בניינים וציוד						2,853	2,853	-	-	-	-
נכסים בלתי מוחשיים ומוניטין						17	-	-	-	-	17
נכסים בגין מכשירים נגזרים ^(ד)						12,750	-	12,750	-	12,702	-
נכסים אחרים						6,642	6,525	-	-	-	117
נכסים מוחזקים למכירה						8,570	8,570	-	-	-	-
סך נכסים						460,780	435,474	17,479	2,645	19,466	294
התחייבויות											
פיקדונות הציבור						364,714	-	-	-	-	364,591
פיקדונות מבנקים						5,210	-	-	-	-	5,210
פיקדונות הממשלה						709	-	-	-	-	709
ניירות ערך שהושאלו או נמכרו במסגרת הסכמי רכש חוזר						541	-	-	-	-	541
אגרות חוב, שטרי התחייבות וכתבי התחייבות נדחים						17,798	-	-	-	-	17,798
התחייבויות בגין מכשירים נגזרים ^(ד)						12,089	-	12,089	-	12,072	-
התחייבויות אחרות						14,780	-	-	-	-	14,780
התחייבויות מוחזקות למכירה						8,778	-	-	-	-	8,778
סך התחייבויות						424,619	-	12,089	-	12,072	412,407

- (א) בסיס האיחוד החשבונאי ובסיס האיחוד הפיקוחי של הבנק זהים.
- (ב) הסכומים אינם כוללים יתרות ששימשו בחישוב סיכון מט"ח לרבות פוזיציות מבניות במט"ח, ליתרות אלו ראה ביאור 31 בדוח הכספי.
- (ג) ניירות ערך אשר הופקדו כביטחונות בעבור פעילות במכשירים נגזרים בסליקה מרכזית אצל חברי מסלקה כפופים הן למסגרת סיכון אשראי (בגין סיכון מנפיק נייר הערך) והן למסגרת סיכון אשראי של צד נגדי (בגין סיכון האשראי של הצד הנגדי בו הופקדו הניירות כביטחון).
- (ד) מכשירים נגזרים בתיק למסחר כפופים הן למסגרת סיכון שוק והן למסגרת סיכון אשראי של צד נגדי.

הקשר בין המאזן ורכיבי ההון הפיקוחי (CC2)

הפניות לרכיבי ההון הפיקוחי	31 בדצמבר		
	2018	2019	
	במיליוני ש"ח		
נכסים			
-	80,113	76,213	מזומנים ופיקדונות בבנקים
-	74,571	84,949	ניירות ערך ¹
14	422	605	¹ מזה: השקעות בהון של תאגידים פיננסיים שאינן עולות על 10% מהון המניות של התאגיד הפיננסי
-	74,149	84,344	¹ מזה: ניירות ערך אחרים
-	275,954	285,806	אשראי לציבור
-	8,210	-	בניכוי: יתרות שסווגו כנכסים מיועדים למכירה ^(א)
-	(3,352)	(3,328)	הפרשה להפסדי אשראי ¹
12	(2,903)	(3,090)	¹ מזה: הפרשה קבוצתית להפסדי אשראי הנכללת ברובד ²
-	(617)	(238)	¹ מזה: הפרשה להפסדי אשראי שלא נכללת בהון הפיקוחי
-	168	-	² בניכוי: יתרות שסווגו כנכסים מיועדים למכירה ^(א)
-	272,602	282,478	אשראי לציבור, נטו
-	782	744	אשראי לממשלות
-	623	765	השקעות בחברות כלולות ¹
15	97	55	¹ מזה: השקעות בהון של תאגידים פיננסיים שעולות על 10% מהון המניות של התאגיד הפיננסי
6	161	132	¹ מזה: מוניטין
-	2,853	3,043	בניינים וציוד
-	6,642	8,486	נכסים אחרים ¹
-	4,785	5,939	¹ מזה: נכסי מס נדחה ²
8	2	-	² מזה: נכסי מס נדחה למעט אלו המיוחסים להפרשי עיתוי
10	1,306	2,388	² מזה: מסים נדחים המיוחסים להפרשי עיתוי, אשר סכומם עולה על 10% מהון עצמי רובד 1
16	3,530	3,580	² מזה: מסים נדחים המיוחסים להפרשי עיתוי, אשר סכומם אינו עולה על 10% מהון עצמי רובד 1
13	(53)	(29)	² מזה: נכסי מס נדחה אחרים בהתאם להוראות המעבר, תכנית התייעלות ועקום ממוצע
-	(73)	-	² בניכוי: יתרות שסווגו כנכסים מיועדים למכירה ^(א)
-	1,857	2,547	¹ מזה: נכסים אחרים נוספים
-	17	16	נכסים בלתי מוחשיים ומוניטין ¹
6	17	16	¹ מזה: מוניטין
-	1,257	1,470	ניירות ערך שנשאלו או נרכשו במסגרת הסכמי מכר חוזר
-	12,750	10,970	נכסים בגין מכשירים נגזרים
-	8,570	-	נכסים מוחזקים למכירה ^(א)
-	460,780	469,134	סך כל הנכסים

(א) למידע נוסף ראה ביאור 136 בדוח הכספי ליום 31 בדצמבר 2018.

הפניות לרכיבי ההון הפיקוחי	31 בדצמבר		
	2018	2019	
	במיליוני ש"ח		
			התחייבויות והון
-	364,714	373,644	פיקדונות הציבור
-	5,210	6,176	פיקדונות מבנקים
-	709	315	פיקדונות מממשלות
-	17,798	19,958	אגרות חוב וכתבי התחייבות נדחים ¹
-	10,229	11,146	¹ מזה: כתבי התחייבות נדחים שאינם מוכרים כהון פיקוחי
-	7,569	8,812	¹ מזה: כתבי התחייבות נדחים המוכרים כהון פיקוחי ²
11 א	1,751	4,449	² מזה: כשירים כרכיבי הון פיקוחי
11	5,818	4,363	² מזה: אינם כשירים כרכיבי הון פיקוחי וכפופים להוראות מעבר
-	14,780	21,163	התחייבויות אחרות ¹
12	340	293	¹ מזה: הפרשה קבוצתית להפסדי אשראי הנכללת ברובד ²
	(16)	-	² בניכוי: יתרות שסווגו כהתחייבויות מיועדות למכירה ^(א)
-	541	476	ניירות ערך שהושאלו או נמכרו במסגרת הסכמי מכר חוזר
-	12,089	11,528	התחייבות בגין מכשירים נגזרים ¹
9	17	11	¹ מזה: בגין סיכון האשראי העצמי
	8,778	-	התחייבויות מוחזקות למכירה ^(א)
-	424,619	433,260	סך כל ההתחייבויות
-	856	468	זכויות שאינן מקנות שליטה ¹
4	399	266	¹ מזה: זכויות שאינן מקנות שליטה שניתן לייחס להון עצמי רובד 1
5	220	85	¹ מזה: זכויות שאינן מקנות שליטה שניתן לייחס להון רובד 2 ^(ב)
-	35,305	35,406	הון המיוחס לבעלי מניות התאגיד הבנקאי ¹
1	7,081	7,054	¹ מזה: הון מניות רגילות
1	1,087	421	¹ מזה: פרמיה על מניות רגילות
2	29,211	31,373	¹ מזה: עודפים
3	(316)	621	¹ מזה: רווחים (הפסדים) שטרם מומשו מהתאמות של ניירות ערך זמינים למכירה לפי שווי הוגן
3	(77)	(169)	¹ מזה: הפסדים נטו מהתאמות מתרגום דוחות כספיים
3	74	50	¹ מזה:קרנות אחרות
3	(1,755)	(3,944)	¹ מזה: רווחים (הפסדים) מהתאמות בגין הטבות לעובדים שנכללו בהון הפיקוחי
-	36,161	35,874	סך כל ההון העצמי
-	460,780	469,134	סך כל ההתחייבויות וההון

(א) למידע נוסף ראה ביאור 136 בדוח הכספי ליום 31 בדצמבר 2018.
(ב) מתוך סכום זה, כ-101 מיליון ש"ח בגין הנפקת כתבי התחייבות נדחים לאומי קארד בשנת 2018.

המקורות העיקריים להבדלים בין סכומי החשיפה הפיקוחית לבין היתרות המאזניות בדוחות הכספיים (LI2)

	א	ב	ג	ד	ה
31 בדצמבר 2019					
פריטים שחלה עליהם:					
	סך הכל	מסגרת סיכון אשראי	מסגרת סיכון אשראי	מסגרת סיכון אשראי של צד נגדי	מסגרת סיכון שוק
1	468,986	447,719	1,622	18,360	14,411
2	11,528	-	-	-	11,263
3	457,458	447,719	1,622	18,360	3,148
4	136,325	41,740	-	11,619	-
5	(12,185)	-	-	(12,185)	-
6	3,090	3,090	-	-	-
7	(187)	32	-	-	(219)
8	584,501	492,581 ^(ה)	1,622	17,794	2,929

	א	ב	ג	ד	ה
31 בדצמבר 2018					
פריטים שחלה עליהם:					
	סה"כ	מסגרת סיכון אשראי	מסגרת סיכון אשראי	מסגרת סיכון אשראי של צד נגדי	מסגרת סיכון שוק
1	460,486	435,474	2,645	17,479	19,466
2	12,212	-	-	-	12,072
3	448,274	435,474	2,645	17,479	7,394
4	139,048	39,690	-	10,722	-
5	(9,318)	-	-	(9,318)	-
6	3,243	3,243	-	-	-
7	(413)	341	-	-	(754)
8	580,834	478,748 ^(ה)	2,645	18,883	6,640

הבהרות להבדלים בין סכומי החשיפה החשבונית לסכומי החשיפה הפיקוחית (LIA):

- (א) למטרות פיקוחיות, הבנק משתמש במערך קיזוז (Netting Set) בעסקאות נגזרים, בהתאם לנספח ג' להוראת ניהול בנקאי תקין מספר 203, כאשר קיימים הסכמי התחשבות דו צדדיים תקפים. בהצגת יתרות הנגזרים במאזן לא מבוצע קיזוז.
- (ב) בהתאם להוראת ניהול בנקאי תקין מספר 203, ההפרשה הקבוצתית שנכללה בהון רובד 2 אינה מנוכה מהחשיפות לחישוב סיכון האשראי.
- (ג) קיזוזים בין הפוזיציות בתיק למסחר והחלת מקדמים בהתאם לשיטת המח"מ בהוראת ניהול בנקאי תקין מספר 208, וכן התאמות בגין מיסים נדחים ותכנית התייעלות.
- (ד) הוספת פריטים חוץ מאזניים המהווים סיכון אשראי (קווי עסקים וערבויות), לרבות מרכיבי חשיפה עתידית פוטנציאלית בגין תנודתיות של מכשירים נגזרים.
- (ה) הפער בסכומי חשיפה למטרות פיקוחיות באשראי נובע בעיקר מסכומים המשוקללים ב-250% הנכללים ב-LI2 ואינם נכללים ב-CR4.

תוספת ב' - איגוח

חשיפות איגוח (SECA)

חשיפות האיגוח של הבנק, בהתאם להוראות הלימות ההון, נובעות מהשקעה בתיק הנוסטרן.

הבנק אינו מעורב בפעילות של איגוח נכסים, כיזם או כמממן ישיר עבור הגופים המאגחים.

ניירות ערך מגובי נכסים מאופיינים בפיזור רחב של לווים. בחלק מהמכשירים אף קיימת חלוקה לשכבות ברמות סיכון שונות המאפשרות לבנק גמישות בהתאמת ההשקעה לתיאבון הסיכון.

מרבית השקעות הבנק במוצרים מאוגחים הינן בערבות מלאה או משתמעת של ממשלת ארה"ב. בשנת 2019 הבנק לא השקיע במוצרים סינתטיים או באיגוח מחדש.

ככלל, בהשקעה במוצרים מאוגחים נשמרת העדפה לניהול בעיקר באמצעות התיק הבנקאי.

ניהול הסיכונים במוצרים המאוגחים מבוצע תוך מעקב שוטף אחר התפתחות מדדי הסיכון ובחינת העמידה במגבלות ובתרחישי קיצון. המעקב מבוצע ביחידות בקרה וניהול סיכונים ייעודיות ועצמאיות מנוטלי הסיכון. בנוסף, מתקיים דיון תקופתי ייעודי המתמקד בתמונת הסיכונים הכוללת של המוצרים המאוגחים בהשתתפות הגורמים הרלוונטיים.

למידע נוסף ראה ביאור 12 בדוח הכספי.

תיאור חשיפות האיגוח

חשיפות איגוח בתיק הבנקאי^(א) (SEC 1)

א	ב	ג	ה	ו	ז	ט	י	יא
31 בדצמבר 2019								
התאגיד הבנקאי פועל כיזם			התאגיד הבנקאי פועל כמממן			התאגיד הבנקאי פועל כמשקיע		
מסורתי			מסורתי			מסורתי		
סינתטי			סינתטי			סינתטי		
סיכום ביניים			סיכום ביניים			סיכום ביניים		
במיליוני ש"ח								
1	-	-	-	-	-	6,398	-	6,398
2	-	-	-	-	-	6,364	-	6,364
3	-	-	-	-	-	7	-	7
4	-	-	-	-	-	27	-	27
6	-	-	-	-	-	2,893	-	2,893
7	-	-	-	-	-	1,631	-	1,631
8	-	-	-	-	-	1,262	-	1,262
11	-	-	-	-	-	-	-	-

א	ב	ג	ה	ו	ז	ט	י	יא
31 בדצמבר 2018								
התאגיד הבנקאי פועל כיזם			התאגיד הבנקאי פועל כמממן			התאגיד הבנקאי פועל כמשקיע		
מסורתי			מסורתי			מסורתי		
סינתטי			סינתטי			סינתטי		
סיכום ביניים			סיכום ביניים			סיכום ביניים		
במיליוני ש"ח								
1	-	-	-	-	-	6,666	-	6,666
2	-	-	-	-	-	6,635	-	6,635
3	-	-	-	-	-	8	-	8
4	-	-	-	-	-	23	-	23
6	-	-	-	-	-	4,363	-	4,363
7	-	-	-	-	-	2,188	-	2,188
8	-	-	-	-	-	2,175	-	2,175
11	-	-	-	-	-	-	-	-

(א) היתרות בגילוי משקפות את חשיפת האשראי (EAD) לאחר הפרשות להפסדי אשראי או ירידות ערך בעלות אופי אחר מזמני ולפני השפעת מפחיתי סיכון אשראי.

חשיפות איגוח בתיק למסחר (SEC2)

א	ב	ג	ה	ו	ז	ט	י	יא	
31 בדצמבר 2019									
התאגיד הבנקאי פועל כיזם			התאגיד הבנקאי פועל כמממן			התאגיד הבנקאי פועל כמשקיע			
מסורתי			סיכום ביניים			מסורתי			
סינתטי			סיכום ביניים			סינתטי			
במיליוני ש"ח									
1	-	-	-	-	-	82	-	82	קמעונאי (סך הכל), מזה:
2	-	-	-	-	-	43	-	43	משכנתא לדיור
3	-	-	-	-	-	6	-	6	כרטיסי אשראי
4	-	-	-	-	-	33	-	33	חשיפות קמעונאיות אחרות
6	-	-	-	-	-	72	-	72	סיטונאי (סך הכל), מזה:
7	-	-	-	-	-	72	-	72	הלוואות לתאגידים

א	ב	ג	ה	ו	ז	ט	י	יא	
31 בדצמבר 2018									
התאגיד הבנקאי פועל כיזם			התאגיד הבנקאי פועל כמממן			התאגיד הבנקאי פועל כמשקיע			
מסורתי			סיכום ביניים			מסורתי			
סינתטי			סיכום ביניים			סינתטי			
במיליוני ש"ח									
1	-	-	-	-	-	137	-	137	קמעונאי (סה"כ), מזה:
2	-	-	-	-	-	52	-	52	משכנתא לדיור
3	-	-	-	-	-	7	-	7	כרטיסי אשראי
4	-	-	-	-	-	78	-	78	חשיפות קמעונאיות אחרות
6	-	-	-	-	-	134	-	134	סיטונאי (סך הכל), מזה:
7	-	-	-	-	-	134	-	134	הלוואות לתאגידים

חישוב דרישות ההון

חשיפות איגוח בתיק הבנקאי ודרישות ההון הקשורות אליהן - תאגיד בנקאי הפועל כיזם או כמממן (SEC3)

נכון ליום 31 בדצמבר 2019 וליום 31 בדצמבר 2018, הבנק לא מעורב בפעילות של איגוח נכסים, הן כיזם והן כמממן עבור גופים אחרים.

חשיפות איגוח בתיק הבנקאי ודרישות ההון שקשורות אליהן - תאגיד בנקאי הפועל כמשקיע^(א) (SEC4)

	א	ב	ג	ד	ה	ח	ט	יב	יג	יז
31 בדצמבר 2019										
	ערכי חשיפה לפי שיעור RWA ^(א)			ערכי חשיפה לפי גישת הפיקוח			RWA לפי גישת הפיקוח			הקצאת הון אחרי יישום התקרה
	עד 20%	20-50%	50-100%	100-1250%	1250%	1250%	SA/SSF A	1250%	SA/SSF A	1250%
במיליוני ש"ח										
1	1,515	106	-	-	-	1,622	356	-	49	-
2	1,515	106	-	-	-	1,622	356	-	49	-
3	1,515	106	-	-	-	1,622	356	-	49	-
4	277	3	-	-	-	280	57	-	8	-
5	1,238	103	-	-	-	1,342	299	-	41	-
6	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
7	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-

	א	ב	ג	ד	ה	ח	ט	יב	יג	יז
31 בדצמבר 2018										
	ערכי חשיפה לפי שיעור RWA ^(א)			ערכי חשיפה לפי גישת הפיקוח			RWA לפי גישת הפיקוח			הקצאת הון אחרי יישום התקרה
	עד 20%	20-50%	50-100%	100-1250%	1250%	1250%	SA/SSF A	1250%	SA/SSF A	1250%
במיליוני ש"ח										
1	2,617	28	-	-	-	2,645	411	-	57	-
2	2,617	28	-	-	-	2,645	411	-	57	-
3	2,617	28	-	-	-	2,645	411	-	57	-
4	252	-	-	-	-	252	51	-	7	-
5	2,365	28	-	-	-	2,393	360	-	50	-
6	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
7	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-

(א) היתרות בגילוי משקפות את חשיפת האשראי (EAD) לאחר הפרשות להפסדי אשראי או ירידות ערך בעלות אופי אחר מזמני ולפני השפעת מפחיתי סיכון אשראי לרבות ערבויות.

KM	Key Metrics
OV	Overview
CC	Capital Composition
LR	Leverage Ratio
CR	Credit Risk
CCR	Counterparty Credit Risk
MR	Market Risk
LIQ	Liquidity
REM	Remuneration
LI	Linkages
SEC	Securitization